

ΕΛΕΥΘΕΡ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΑΤΡΟΥ ΩΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΝ ΤΟΥ ΑΝΑΠΗΡΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ¹

Υπό

Κ. Β. ΧΩΡΕΜΗ

Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Προβάλλει ὅμως ἓνα ἐνδιαφέρον, ὅσον καὶ περίεργον ἐρώτημα. Εἶναι πράγματι τόσοσιν πολλαὶ αἱ συγγενεῖς ἀναπηρία; τόσοσιν συχνὰ ἡ φύσις σφάλλει;

Ἡ ἀπάντησις ἀτυχῶς ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματος τούτου εἶναι ἀπολύτως καταφατική. Ὅχι μόνον εἶναι πάρα πολλαί, ποικίλαι καὶ πολύμορφοι, ἀλλὰ καί, δι' οὗς λόγους ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν, αὐξάνουν συνεχῶς. Ἐπὶ χιλίων γεννωμένων βρεφῶν, τὸ ἐν πάσχει ἐκ μογγολοειδοῦς ιδιοτείας καὶ 2,5 παρουσιάζουν διαφόρου τύπου ἄλλας σωματικὰς ἀνωμαλίας. Ἀναμφιβόλως ἡ ἀναπηρία εἰς τὴν ἀνωτέραν μορφήν τῆς ζωῆς, εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἶναι συχνότερα. Φαίνεται, καὶ τοῦτο εἶναι ἡ βιολογικὴ ἐρμηγεία τοῦ φαινομένου, ὅτι ὅσον ἀνερχόμεθα τὴν ζωολογικὴν κλίμακα, ὅσον δηλ. ἡ φύσις ἀναζητεῖ τὴν τελειοποίησιν τῶν εἰδῶν τῆς εἰς τὴν λεπτοτέραν ἐξειδίκευσιν τῶν συστημάτων καὶ ὀργάνων τοῦ σώματος, τόσοσιν αὕτη παρασύρεται, παραπλανᾶται καὶ ὑποπίπτει εἰς σφάλματα. Θὰ ἤμποροῦσα νὰ τὰ ἀποκαλέσω σκιὰν τῆς δημιουργίας, χωρὶς ὅμως νὰ δύναιμι νὰ τὰ ἐρμηγεύσω ἢ νὰ τὰ δι-καιολογήσω ἀπολύτως.

Ἴσως αἱ σκιὰ αὗται τῆς δημιουργίας ἐμφανίζονται διὰ νὰ μᾶς ἐνθυμίζουν συνεχῶς τὴν ἀτέλειάν μας, ἴσως διὰ νὰ διαψεύσουν τὴν νιτσεϊκὴν φιλοσοφίαν περὶ τοῦ ὑπερανθρώπου, ἀφοῦ ἄλλωστε καὶ μεταξὺ τῶν ἀρχαίων θεῶν, τοὺς ὁποίους ὁ

Γερμανὸς φιλόσοφος ἐθαύμαζε, δὲν ἔλειπον οἱ ἀνάηροι.

Ποῖος δὲν ἐνθυμεῖται τὸν χωλὸν Ἡφαιστον, ὅστις, πλὴν τῆς ἐπικτήτου χωλότητός του, ἔπασχε καὶ ἐκ στρεβλοποδίας, ἤτο *ἀμφιγύης* (στραβοκάνης); Εἰς τὰ πολυλαπλᾶ του καθήκοντα ἀνῆκε καὶ ἡ φρουρησις τοῦ πατρὸς θεῶν τε ἀνδρῶν ἀπὸ τὰς ἀπιστίας πρὸς τὴν νόμιμον σύζυγον, τὴν Ἥραν. Τί ὅμως συμβολίζει ἡ ἀναπηρία αὕτη τοῦ Ἡφαιστοῦ, εἶναι δύσκολον νὰ ἀπαντήσωμεν. Πάντως ἀναφέρεται εἰς τὴν *Θεογονίαν* τοῦ Ἡσιόδου ὅτι οὗτος δὲν ὑπῆρξε καρπὸς *φιλότητος* (ἔρωτος), καὶ συνεπῶς «ἔρωτοπαῖδι», ἀλλὰ σφοδρῶν διενέξεων, ἐρίδων, πάθους καὶ βιασμῶν τοῦ Διὸς πρὸς τὴν σύνευόν του.

*Ἥρη δ' Ἡφαιστον κλυτὸν οὐ φιλότητι μγεῖσα γείνατο καὶ ζανέμησε καὶ ἤρισε ὦ παρακοίτη.*¹ Δηλαδή ἡ Ἥρα ὠργίσθη σφόδρα καὶ ἀντέστη πολὺ, ἐντείνασα τὰς δυνάμεις τῆς, ὑπέκυψεν εἰς τὸν βιασμὸν καὶ ἐγεννήθη ὁ Ἡφαιστος.

Τὴν ἐρμηγείαν δὲ αὐτὴν θὰ τὴν ἐξήλευε καὶ ἓνας σύγχρονος γενετιστής. Ἐξαρκεῖ ὅμως αὕτη; Ἄν κριθῆ βιολογικῶς, εἶναι ἀναμφιβόλως ἰκανοποιητικὴ. Ἐπρεπε ὅμως ἡ ἀτέλεια αὕτη νὰ συμπεριλάβη καὶ τοὺς θεοὺς; Ἐπρεπε δηλαδή μεταξὺ τῶν ἀθανάτων νὰ ὑπάρχουν ἀνάηροι; καὶ διατί;

Μήπως, συνεπῶς, πέραν τῆς βιολογικῆς ἐρμηγείας, ἡ ἀναπηρία συμβολίζει κάποιον

1. Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου καὶ τέλος.

1. Ἡσιόδου *Θεογονία* 927.

ἄλλο βαθύτερον νόημα ἢ ἐξυπηρετεῖ πιθανῶς ἄλλην, ὑψηλοτέραν σκοπιμότητα εἰς τὴν ζώην; Ἡ ἀπάντησις δὲν εἶναι εὐχερής. Ὑπενθυμίζουσα ὅμως συνεχῶς εἰς τὸν ἄνθρωπον τὰς ἀτελείας του, ἀποτελεῖ ἴσως τὴν θρυαλλίδα ἢ ὁποῖα διατηρεῖ ἄσβεστον τὸν πόθον καὶ τὴν ἐπιθυμίαν του πρὸς τελείωσιν καὶ ὑποδαυλίζει ἀενάως τὴν προσπάθειαν πρὸς ἐξύψωσιν. Δὲν ἀποκλείεται!

Ὁ Ἡφαιστος, τὸ παιδί αὐτὸ τοῦ πάθους καὶ τῶν σφοδρῶν ψυχικῶν διενέξεων τῶν γονέων του, ὑπῆρξε καὶ ὁ μεγάλος τεχνίτης τῆς ἐποχῆς του. Ἐφεῦρε τὸ πῦρ, κατεσκεύασε τοὺς κεραυνοὺς διὰ νὰ προασπίσῃ τὴν τιμὴν τῆς θεϊκῆς παστάδος. Ὑπῆρξεν ὅμως παραλλήλως καὶ ὁ νόμιμος σύζυγος τῆς Ἀφροδίτης καὶ φίλος τῆς Χάριτος. *Τὸ δὲ καὶ χολὸν αὐτὸν ὄντα καὶ χαλκέα τὴν τέχνην, ὃ Ἀπολλων, τὰς καλλίστας γεγαμηκέαι τὴν τε Ἀφροδίτην καὶ τὴν Χάριν.*¹ Βεβαίως πιστὴ δὲν τοῦ ἔμεινεν ἡ Ἀφροδίτη· ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἔχει σημασίαν!

Δὲν πιστεύω ὅτι εἶναι τυχαία καὶ ἀπλῶς συμπτωματικὴ ἢ ἰδιαιτέρα ἐπίδοσις τοῦ Ἡφαιστού πρὸς τὰς τέχνας ἀλλὰ καὶ ὁ ἐρωτικὸς δεσμὸς του πρὸς τὴν μορφὴν τοῦ κάλλους.

Ὑπάρχει κατὰ τὸ τραγικὸν εἰς τὴν μοῖραν τοῦ ἀναπήρου ἀνθρώπου. Τὸ πάθος, τὸ ἀθεράπευτον ψυχικὸν τραῦμα, «ὁ ἀνεῖπωτος πόνος» ἐκεῖνος ποῦ κεντρίζει ἀλλὰ καὶ μαστιγώνει τὴν ψυχὴν, τὴν διεγείρει, προκαλεῖ σφοδρὰς συγκινήσεις καὶ ἐναλλαγὰς τοῦ συναισθηματικοῦ κόσμου. Χωρὶς αὐτόν, δύσκολον εἶναι νὰ νοηθῇ ἡ δημιουργία, διότι μέσα εἰς αὐτόν γονιμοποιοῦνται καὶ ἐκκολλάπτονται αἱ τέχναι, ἀφοῦ τῶν ψυχικῶν τούτων ἐναλλαγῶν καὶ μεταπτώσεων μορφοποιήσιν ἀποτελοῦν οὗτοι. Καὶ τοῦ συναισθηματικοῦ τούτου κόσμου περιορίζει τὰς διαστάσεις ἢ ἀμβλύνει τὰς ἐκδηλώσεις ἢ ἀναπηρία. Ὁ σωματικῶς ἀνάπηρος εἶναι καὶ συναισθηματικῶς ἀνάπηρος. Χωρὶς μάλιστα ἢ ἐκκτασις τῆς σωματικῆς βλάβης νὰ καθο-

ρίξῃ καὶ τὴν ἔκτασιν τῆς ψυχικῆς ἀναπηρίας.

Δὲν νοεῖται, ὡς γνωστόν, ψυχικὸν φαινόμενον ἄνευ βιολογικοῦ ἀντικρύσματος· οἰοῦνδῆποτε ὅμως φυσιολογικοῦ ψυχικοῦ φαινομένου ἢ ὑπαρξίς εἶναι συνδεδεμένη πρὸς τὴν ἰδανικὴν ἀνατομικὴν ἀκεραιότητα τοῦ ἀτόμου, καὶ συνεπῶς πρὸς τὴν ὀλοκληρωμένην προσωπικότητα αὐτοῦ. Τοιαῦται ὅμως εἰς τὴν πραγματικότητα δὲν ὑφίστανται. Μικραὶ ἢ μεγάλαι ρωγμαι θὰ ὑπάρχουν πάντοτε, δι' ὃ καὶ κάθε ἄνθρωπος παρουσιάζει βαθμὸν ἀναπηρίας, χωρὶς ὅμως αὐτὴ νὰ εἶναι καὶ ἐμφανῆς ἢ ἀντιληπτῆ. Χωρὶς αὐτὰς τὰς ρωγμὰς ὁ ἄνθρωπος θὰ παρέμενεν ἐγκλωβισμένος καὶ ἀσφυκτιῶν εἰς τὴν στεγανότητα τοῦ ἀνατομικοῦ του προβλήματος. Θὰ ἦτο δοῦλος ἢ καὶ αἰχμάλωτος τῶν ἀδυσωπῆτων κελυσμμάτων τῆς λογικῆς του, ἢ ὁποῖα μόνον τοῦ σώματός του φιλοδοξεῖ νὰ θεραπεύῃ τὰς ἐπιθυμίας καὶ νὰ ἐξυπηρετῇ τὰς ἀνάγκας. Ἡ δύναμις αὐτῆς, ὅσον καὶ ἂν φαίνεται ἰσχυρά, δὲν τὸν ἱκανοποιεῖ πάντοτε· συχνάκις τὸν ὀδηγεῖ εἰς ἀδιέξοδον, καὶ ἀσφαλῶς ἢ ἀτέλεια τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελεῖ τὴν ἀσφαλιστικὴν δικλείδα διὰ τῆς ὁποίας οὗτος ἐπιτυγχάνει νὰ ἀποδεσμευεῖται ἀπὸ τὸν κλοιὸν τοῦ ἀνατομικοῦ του περιβλήματος. Καὶ εἰς τὴν ἀτέλειάν του ὁ ἄνθρωπος ἀναζητεῖ ἐπικουρίαν διὰ νὰ ἐξασθενήσῃ ἢ καὶ ἀφοπλίσῃ τῆς λογικῆς του τὴν μαχητικότητα.

Διὰ τοῦ λόγου ὁ ἄνθρωπος ἐκφράζει τὰ διανοήματά του, πτωχὴ ὅμως καὶ ἀνίσχυρος παρέμεινε πάντοτε ἡ δύναμις αὐτοῦ διὰ τὴν ἐξωτερικέυσιν τοῦ συναισθηματικοῦ του κόσμου.

Σκληρὰ ὅθεν ὑπῆρξαν τὰ λύτρα καὶ βαρὺ τὸ τίμημα τὰ ὁποῖα καθώρισεν ἡ αἰωνία φύσις εἰς τὰ φθαρτὰ δημιουργήματά της διὰ νὰ τὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν ἀνάντη πορείαν τῆς ἐξελιξέως· θὰ τὰ πληρῶνωμεν πάντοτε, δὲν θὰ ἐξοφλήσωμεν ὅμως ποτέ.

Καὶ ὅμως ἐκ τῆς ἀτελείας αὐτῆς θὰ ἀντλή ὁ ἄνθρωπος θάρρος καὶ αἰσιοδοξίαν διὰ τὴν τελειώσιν του, τὴν ὁποῖαν τόσον ποθεῖ, ἀλλ' ἡ λογικὴ του δὲν ἀποδέχεται.

1. Ὀδύσσεια θ 266 ἐξ. καὶ 308 ἐξ., Λουκιανοῦ *Θεῶν Διάλογος* 15.

Ὁ Ἥφαιστος, ὡς γνωστὸν, ἐλατρεύετο ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς θεᾶς τῆς σοφίας. Μήπως λοιπὸν μετὰ τὰ παιχιδίσματα τῶν πυρίνων φλογῶν καὶ τὰς φωτεινάς θελασμένας τῶν ἀστραπῶν τοῦ χωλοῦ θεοῦ καθίσταντο λαμπρότερα τὰ μάτια τῆς γλαυκώπιδος; Μήπως ἀκόμη τὰ δημιουργήματα τοῦ λόγου καὶ τῆς διανοήσεως θὰ παρέμενον ψυχρὰ καὶ ἄγονα ἂν δὲν ἐδοιοῦντο ἀπὸ τὰς ἰσχυρὰς ἐκρήξεις τοῦ πάθους καὶ τῶν συγκινήσεων;

Ἀπὸ τῆν δυσμορφίαν τοῦ Πανὸς δὲν ἐγεννήθη ἡ τραγωδία; Καὶ τοὺς ἀσθενικοὺς ὤμους ἐνὸς δυσμόρφου ἀναπήρου, τοῦ κωδωνοκρούστου Κουασιμόδου, ὁ μέγας ρωμαντικὸς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος δὲν ἐξέλεξε διὰ νὰ στηρίξη τὸ ὑψηλὸν οἰκοδόμημα μετὰ τοὺς αἰχμηροὺς πύργους, φάρους τῆς νέας εὐρωπαϊκῆς σκέψεως;

Ἴσως ἡ συμβολικὴ αὕτη ἐρμηνεῖα νὰ εἶναι κάπως ἐξεζητημένη. Ἀλλὰ δὲν εἶναι παντελῶς ἀσθητικὸς. Περὶ αὐτοῦ ὅμως θὰ ἐπανέλθωμεν.

Ἡ διάκρισις τῶν συγγενῶν ἀπὸ τῶν ἐπικτητῶν ἀναπηριῶν καθίσταται καὶ δι' ἄλλον λόγον ἀπαραίτητος, διότι ἀκριβῶς δι' αὐτῆς ὀδηγοῦμεθα εἰς καλυτέραν διάγνωσιν καὶ ὀρθότεραν διόρθωσιν τῆς βλάβης. Ὅσον ἄλλωστε ἀπομακρυνόμεθα τῆς βρεφικῆς ἡλικίας, τόσον ἡ σημασία τοῦ συγγενοῦς παράγοντος ἐξασθενεῖ, καὶ καθίσταται ἐμφανεστέρα καὶ δεσπόζουσα ἢ ἐπίδρασις τοῦ ἐπικτητοῦ.

Δυνάμεθα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ τονίσωμεν ὅτι αἱ συγγενεῖς ἀναπηρίαί εἶναι σωματοψυχικαί, ἐνῶ ἀντιθέτως εἰς τὰς ἐπικτητούς ἢ σωματικὴ βλάβη ἐπικρατεῖ καὶ προέχει κατὰ κανόνα εἰς τὴν ἀναπηρίαν.

Εἶναι ἤδη γνωστὸν ὅτι ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν ἀναπηρίαν τοῦ ψυχικοῦ παράγοντος ἢ τῆς πνευματικῆς σφαιρᾶς προκρίνει ἀσφαλῶς καὶ τὴν πρόγνωσιν τῆς σωματικῆς ἀναπηρίας· ἀποτελεῖ δ' ἀξίωμα ὅτι ἡ προοπτικὴ βελτιώσεως ἐπὶ οἰουδήποτε βαθμοῦ σωματικῆς ἀναπηρίας ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς διανοητικῆς καταστάσεως τοῦ ἀτόμου.

Οὕτω, παρὰ τὴν συνεχῆ ἀλλὰ βραδεῖαν βελτιώσιν εἰς ἣν τείνουν αἱ συγγενεῖς βλά-

βαι, ἐν ἀντιθέσει μετὰ τὴν στασιμότητα ἢ ἐπιδεινώσιν ἢ ἐπιδεικνύουν ἐνίοτε αἱ ἐπίκτητοι, ἢ μελλοντικὴ τύχη τῶν πασχόντων τούτων ἔχει ἤδη προδιαγραφῆ. Βεβαίως, καὶ ἐπ' αὐτῶν ὁ ρόλος τοῦ παιδιάτρου εἶναι εὐρύς. Δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν διάγνωσιν τῆς νόσου, ἀλλὰ καὶ ἡ συμβολὴ του ὡς κατ' ἐξοχὴν στενοῦ συμβούλου τῆς οἰκογενείας ἐπεκτείνεται καὶ πολὺ πέραν ταύτης εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν πολλαπλῶν προβλημάτων, τὰ ὅποια μοιραίως ἀνακύπτουν ἢ γεννῶνται κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν ἐνὸς τοιοῦτου παιδιοῦ.

Καὶ ἂν μὲν τὰ ἀτυχῆ αὐτὰ πλάσματα ἀνήκουν εἰς τὸν τύπον τῶν ἐγκεφαλοπαθειῶν, καθ' ἃς βαρεῖα ἐξ ἴσου ἢ βλάβη τῆς σωματικῆς καὶ πνευματικῆς σφαιρᾶς, ὡς εἰς τὰς ἐγκεφαλικάς παραλύσεις, μικροκεφαλίαν, πυρηνικὸν ἴκτερον κτλ., αἱ ἀπαιτήσεις αὐτῶν περιορίζονται εἰς τὴν κλίνην ἐνὸς ἀσύλου, ἐφ' ὅσον ὁ Καιάδας σήμερον δὲν ἐπιτρέπεται, καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐπιτρέπεται. Διὰ τὴν φιλόξενον διάθεσιν ὅμως αὐτῆς ὑπεύθυνος εἶναι ἡ πολιτεία, καὶ αὕτη ὀφείλει νὰ προνοῇ καὶ ὄχι ὁ ἰατρός. Ἡ στέγη δ' αὕτη ὀπωσδήποτε πρέπει νὰ ἐξευρεθῆ, διότι ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ ἀναπήρου ἐκ τῆς οἰκογενείας θὰ σημάνῃ τὸ τέρμα ἢ τὴν λήξιν μιᾶς σιωπηλῆς τραγωδίας, τῆς ὁποίας πρωταγωνίστρια εἶναι ἡ ἄτυχος μητέρα τοῦ ἀτύχου παιδιοῦ.

Ὅταν ὅμως ἡ ἀναπηρία περιορίζεται εἰς τὴν σωματικὴν σφαιραν, ὅταν δηλαδὴ προβάλλει ὡς ἀτέλεια ὀργάνου τινὸς ἢ συστήματος, ὅπως π.χ. κατὰ τὴν τύφλωσιν ἢ τὴν κώφωσιν, ἢ, ὅπως συχνότερον, ὡς πλημμελῆς λειτουργία τῆς κινητικῆς σφαιρᾶς, ἐνῶ παραμένει ἡ πνευματικὴ ἐξέλιξις ἀνεπηρέαστος, τότε τὰ πράγματα ἀλλάζουν, διαφέρουν πολὺ.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ σωματικὴ καὶ ἡ πνευματικὴ ἐξέλιξις τῶν ὄντων, παρὰ τὴν σχετικὴν αὐτονομίαν τὴν ὁποίαν ἐμφανίζουν αὐταὶ καὶ ἡ ὁποία καθίσταται ἐμφανεστέρα εἰς τὴν ἀνωτέραν μορφήν τῆς ζωῆς, ὅπως εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἶναι ἐπιφανειακαί, ἐνῶ κατὰ βάθος αἱ λειτουργίαι αὐταὶ βαίνουν παραλλήλως καὶ ἀνα-

πτύσσονται ἀντιστοίχως, ἢ μία καλύπτει τὴν ἄλλην, ἢ καὶ ἀντιστρόφως.

Καὶ ἡ ἀπλή συνεπῶς ἀνάλυσις τοῦ ἀναπήρου παιδιοῦ, τοῦ ὁποίου ἢ μὲν πνευματικὴ ἀνάπτυξις ἐξελίσσειται κανονικῶς, ἢ δὲ σωματικὴ ὑστερεῖ, ἀποδεικνύει τὸν διάφορον τρόπον τῆς ψυχικῆς του ἀντιδράσεως πρὸς τὸ περιβάλλον του, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ ἴδιον ἐγώ, ὁ ὁποῖος συνθέτει ἰδιότυπον καὶ ἰδιόρρυθμον τύπον, τὴν ψυχολογίαν τοῦ ἀναπήρου. Καὶ αὕτη πρέπει νὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ ἐνταῦθα εἰδικώτερον.

Ἀπομακρυνόμενοι δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς οἰοσδήποτε συμβολισμούς, τοὺς ὁποίους ἀνατέρω ἀνεφέραμεν διὰ νὰ δικαιολογήσωμεν τὴν ἀναπηρίαν ὡς σκιὰν τῆς δημιουργίας, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἀντιμετωπίζωμεν αὐτὴν ὄχι πλέον ὡς καθολικὸν βιολογικὸν φαινόμενον ἐξυπηρετοῦν πιθανῶς ὄρισμένην σκοπιμότητα εἰς τὴν φύσιν, ἀλλὰ προσγειούμενοι πρὸς τὴν πραγματικότητα νὰ τὴν συνδέσωμεν ἢ νὰ τὴν ἐντοπίσωμεν πρὸς ἓνα συγκεκριμένον ἄτομον· καὶ τὸ ἄτομον τοῦτο εἶναι ὁ ἐκάστοτε ἄρρωστος μας.

Ἄλλὰ καὶ πάλιν, διὰ νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ εὐρύτερα ἐπισκόπησις, πρέπει ἡ σκοπία μας νὰ εὐρίσκειται ὑψηλὰ καὶ νὰ στηριζώμεθα εἰς ἓνα πλατὺ ὑπόβαθρον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ εἶναι δυνατόν εὐχερέστερον νὰ κρίνωμεν, ἀλλὰ καὶ ν' ἀναλύωμεν ὅ,τι ὠνομάσαμεν ψυχολογίαν τοῦ ἀναπήρου, ἀλλὰ καὶ ὅ,τι θὰ ἀποκαλέσωμεν προσωπικότητα αὐτοῦ.

Μέσα εἰς τὰ στοιχεῖα ἅτινα θὰ προκύψουν ἀπὸ τὴν ψυχολογικὴν του ἀνάλυσιν θὰ προσπαθῆσωμεν νὰ ἐξηγήσωμεν καὶ νὰ ἀνεύρωμεν τὰς ρίζας τοῦ διαφορετικοῦ του ψυχισμοῦ καὶ τῶν διαφορετικῶν του ἀντιδράσεων. Ἐξ αὐτῶν δὲ θ' ἀποκαλυφθῇ πόσον σοβαρὰ εἶναι ἡ ἐπίδρασις καὶ ἐνίοτε πόσον τεραστία ἡ σημασία καὶ ἐλαχίστων ἀκόμη διαμαρτιῶν ἢ ἀναπηριῶν ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ παιδιοῦ.

Κάθε ἀνάπηρος ἀποτελεῖ ἓνα πρόβλημα καὶ ἡ ψυχολογία του ἓνα αἶνιγμα. Καὶ ἀπλή σκέψις ἀκόμη νὰ ἀποπειραθῶμεν νὰ ὑπεισέλθωμεν εἰς τὴν ἀνάλυσιν αὐτῶν θὰ ἦτο παράτολμος. Ἐνταῦθα θὰ περιο-

ρισθῶμεν μόνον εἰς τὴν σπουδαιότητα τῆς κινητικῆς ἀναπηρίας, ἐκείνης δηλαδὴ ἢ ὁποία εἶναι πλέον προσιτὴ εἰς ὑμᾶς καὶ ἐνδιαφέρει περισσότερο τὴν ὑμετέραν Ἑταιρείαν.

Θὰ προσπαθῆσωμεν δηλαδὴ νὰ ἐκθέσωμεν πῶς καὶ διατὶ καὶ ἡ ἐλαχίστη μείωσις τῆς κινητικῆς λειτουργίας τοῦ ἀτόμου τραυματίζει τόσον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ διατὶ ἐπιτέλους καὶ μόνον ἡ ἀπώλεια τῆς ὀνυχοφόρου φάλαγγος τῆς μῖας μόνον χειρὸς ἢ καὶ ἡ μειωμένη κινητικότης τοῦ ἐνὸς βλεφάρου ἐπηρεάζει τὴν προσωπικότητά του.

Διότι ἡ κινητικὴ λειτουργία ἀποτελεῖ τὴν ἰσχυροτέραν ἐκφραστικὴν δύναμιν τὴν ὁποίαν κατέχει ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸν συναισθηματικὸν του κόσμον. Ἐὰν ἡ γλῶσσα μορφοποιῇ τὰς σκέψεις τοῦ ἀνθρώπου, ἡ κινητικὴ λειτουργία μὲ τὴν ἀφάνταστον ποικιλίαν τῶν ἀποχρώσεών της ἀποτελεῖ τὸ μοναδικὸν μέσον δι' οὗ ἐξωτερικεῖται καὶ μορφοποιεῖται ὁ συναισθηματικὸς μας πλοῦτος.

Δικαίως λοιπὸν, παραλλήλως πρὸς τὴν σπουδὴν τῆς πνευματικῆς του ἐξελίξεως ἐν συνδυασμῷ καὶ συγκρίσει πρὸς τὴν χρονολογικὴν ἡλικίαν τοῦ παιδιοῦ, ἐρευνᾶται σήμερον καὶ ἡ κινητικὴ του λειτουργία, καὶ μόνον ὅταν αὐταὶ βαίνουν παραλλήλως ἢ καλύπτουν ἀλλήλας ὁμιλοῦμεν περὶ ὑγιοῦς παιδιοῦ.

Καὶ διὰ νὰ εἶμαι σαφέστερος, ἡ ἀνατομικὴ ἀρτιμέλεια ἐνὸς ἀτόμου δὲν ἐξαντλεῖ ἀπλῶς ἢ καλύπτει τὴν θέσιν του εἰς τὸν χῶρον, ὡς τοῦτο ἐκ πρώτης ὄψεως νομίζεται, καὶ ἡ ὁποία μὲ τὰ σύγχρονα μέσα τῆς μεταφορᾶς, ἐὰν ἦτο περιορισμένη, θὰ τὸ διευκόλυνεν ἴσως καὶ θὰ τοῦ ἦτο καὶ εὐκταία, ἀλλ' ἐξασκεῖ καὶ μεγίστην ἐπίδρασιν καὶ ἐπὶ τοῦ ψυχισμοῦ του.

Ὁ ἄνθρωπος συνήθως θέλει νὰ φαίνεται μεγαλύτερος καὶ ἐπιβλητικώτερος ἀπ' ὅ,τι εἶναι, καὶ βαθυτάτη εἶναι ἡ ἐπιθυμία του ὅπως ἡ σωματικὴ του προβολὴ παρουσιάζεται ἐντονωτέρα εἰς τὸν χῶρον· εἶναι δὲ δύσκολον ἂν μὴ ἀδύνατον νὰ ἀποξενώσωμεν τὴν σωματικὴν προβολὴν τοῦ ἀτόμου, ὡς αὕτη ἀνατομικῶς παρουσιάζεται,

ἀπὸ τὴν προσωπικότητά του, διὰ τῆς ὀποίας ὅμως προσωπικότητός του συμμετέχει οὗτος καὶ ἀκτινοβολεῖ πρὸς τὸ περιβάλλον του.

Ἐπῆρξεν ἴσως ἀτύχημα διὰ τὸν ἄνθρωπον ὅτι τὸ ἀνάστημά του δὲν αὐξάνει παραλλήλως πρὸς τὸ βάρος του, ἀφοῦ τὸ πρῶτον ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ μόλις τριπλασιάζεται ἢ τετραπλασιάζεται, ἐνῶ τὸ δεύτερον εἰκοσαπλασιάζεται ἢ καὶ ἀτυχῶς σήμερον πολλακίς πεντηκονταπλασιάζεται! Γνωρίζομεν ὅλοι πόσον ἄσχημα αἰσθάνονται οἱ βραχύσωμοι ἄνθρωποι, ἀρτιμέλεις καθ' ὅλα τ' ἄλλα, καὶ πόσον ἀγχώδης καταστάσις ἢ ἔλλειψις ἔστω καὶ ὀλίγων ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου ἐκ τοῦ ἀναστήματος τοῦ ἀτόμου.

Οἱ θρίαμβοι καὶ αἱ μεγάλοι κατακτήσεις τοῦ Ναπολέοντος δὲν ἐπέτυχον ν' ἀπαλύνουν ἢ ν' ἀπαλειψούν ἀπ' αὐτὸν τὸ σύμπλεγμα τῆς κατωτερότητός του, καὶ εἰς τὸν ἵππον του ἀνεξήτει ἐκεῖνον πού ἢ φύσις, τόσον πλουσιοπάροχος πρὸς αὐτὸν κατὰ τ' ἄλλα, τοῦ ἐστέρησεν. Ἄλλα καὶ τοῦ Talleyrand ἢ διαστρεβλωμένη προσωπικότης καὶ αἱ ἐκδηλώσεις αὐτοῦ δυσκόλως δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ἄσχετοι πρὸς τὴν χωλότητά του. Ἡ ἐπιβλητικὴ μορφή τοῦ Bismarck ὑπῆρξε τὸ κάρφος τοῦ ὀφθαλμοῦ διὰ τὸν ἀνάπτηρον Γουλιέλμον, καὶ ἀσφαλῶς ἄλλος θὰ ἦτο ὁ ροῦς τῆς ἱστορίας ἐὰν ὁ πρῶτος δὲν ἐξεδιώκετο ἐκ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Καγκελαρίου. Ἡ διαφορὰ τοῦ ἀναστήματος τῆς μικρᾶς μαθητρίδας εἰς τὸ σχολεῖον, ὅταν μάλιστα τὸ ἀντίπαλον δέος ἀρχίζῃ νὰ τὴν ἐνοχλῇ κάπως, τὴν τραυματίζει, καὶ ὅταν τὸ τακοῦνι ἀδυνατεῖ νὰ τὴν ἀνυψώσῃ ὑψηλότερον εἰς τὸ βάθρον τῆς ζωῆς, εἰς ἄλλα καταφεύγει, ἀλλὰ καὶ ἄλλα ἀναζητεῖ μέσα, τὰ ὁποῖα ἀφθόνως καὶ ἀφειδῶς προσφέρει καὶ παρέχει ἢ μόδα.

Βεβαίως ὁ παλαιότερος ἄνθρωπος, ζῶν πλησιέστερον καὶ προσκεκολλημένος εἰς τὴν φύσιν, μέσα εἰς αὐτὴν καὶ δι' αὐτῆς προσεπάθει νὰ εὐρύνῃ τὴν προσωπικότητά του. Καὶ ὁ καθαλλάρης εἰς τὸ ἄλογον καὶ ὁ ἡνίοχος εἰς τὸ ἄρμα του δὲν κάμνουν τίποτε περισσότερον ἢ ὀλιγώτε-

ρον ἀπ' ὅ,τι ἢ σύγχρονος δεσποινὶς μὲ τὸ κτένισμά της, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι τὸ περίγραμμα τῶν πρῶτων μὲ τὴν εὐμορφιὰν καὶ τὴν ἐπέκτασιν τῶν καμπυλῶν κολακεύει τὸν ἐγωισμόν των, τὴν προσωπικότητά των, ἐνῶ τῶν δεσποινίδων τὸ σύγχρονον κτένισμα, ἐλαχίστων μὲν ἱκανοποιεῖ τὴν ἀνταρέσκειαν, τὰς πλείστας ὅμως μεταβάλλει εἰς ὑδροκεφάλους!

Μέσα εἰς τὰ ἀρχαῖα γλυπτά, εἰς τὰ ὁποῖα ἀπεικονίζεται τὸ σῶμα του εἰς μίαν θαυμασίαν ἐνορχήστρωσιν πρὸς τὸ περιβάλλον του, ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται αὐτοῖκανοποίησιν, διότι φαίνεται μεγαλύτερος καὶ ἰσχυρότερος ἀπ' ὅ,τι εἶναι.

Ὁ ἀρχαῖος Ἕλληνας ἠθέλησε τοὺς θεοὺς του ὑψηλοτέρους, πλέον σωματώδεις καὶ μεγαλυτέρους ἀπ' ὅ,τι ὁ ἴδιος εἶναι, καὶ ἀκριβῶς αὐτὸ ὑπῆρξε τὸ ἴνδαλμα τῶν ὑποσυνειδήτων πόθων του, τοὺς ὁποίους δὲν ἠδυνήθη ποτὲ νὰ ἐκπληρώσῃ.

Εἶναι λοιπὸν φανερὰ ἢ σπουδαιότης καὶ ἢ σημασία τοῦ ἐξ οἰασθῆποτε αἰτιολογίας περιορισμοῦ τῆς κινητικῆς λειτουργίας ἐνὸς ἀτόμου, καὶ μάλιστα ὅταν αὕτη συμβαίῃ κατὰ τὴν νεαρὰν ἡλικίαν, καθ' ἣν οὗτος πλέκει τὰ ὄνειρά του καὶ ὑφαίνει τὰ ἰδανικά του, καθ' ἣν δηλαδὴ περίοδον τῆς ἐμπειρίας ἢ λογοκρισίας δὲν ἔχει χρησιμοποίησιν ἀκόμη τὴν ἀπηνῆ γαλίδαν της καὶ τοῦ χρόνου αἰ σκιαὶ δὲν ἔχουν χαράξει βαθέως ἀνεξίτηλα τὰ ἴχνη των. Τοῦ νέου αἰ ἐπιδιδάξεις καὶ τὰ ἰδανικά εὐτυχῶς δὲν ἔχουν ὅρια, ὁ συναισθηματικὸς του κόσμος εἶναι ἀπέραντος καὶ ἀνεξάντλητος.

Δὲν ὑπάρχει τις ἀσφαλῶς εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτὴν, ὁ ὁποῖος νὰ μὴ πιστεῦῃ ὅτι θὰ ἠδύνατο περισσότερα νὰ δημιουργήσῃ καὶ ἀποδώσῃ εἰς τὴν ζωὴν του, ἐὰν δυσμενεῖς κατ' αὐτὸν ἐπιδράσεις καὶ δυσκολαίαι δὲν εἶχον ἀνακοπτικῶς ἐπενεργήσει' πόσας ὅμως θὰ καταλογίσῃ εὐθύνας εἰς τὴν τύχην του ἢ τὴν μοῖραν του ὁ ἀνάπτηρος, τοῦ ὁποίου λείπει ἢ ἀκοή, ἢ ὄρασις, ἕνα πόδι; Θὰ εἶναι δύσκολον νὰ τὸν πείσετε ὅτι δὲν ἐτρώθη ἢ προσωπικότης του καὶ ὅτι ἂν εἶχεν ἀρτιμέλειαν πλήρη, ἢ ἐπιρροή, ἢ προβολὴ καὶ ἢ ἀκτινοβολία του

δὲν θὰ ἦσαν μεγαλύτεραι, ὄχι μόνον ὅταν τὸν βλέπετε, ἀλλὰ καὶ ψυχολογικῶς, ὅταν τὸν συναναστρέφεσθε ἢ ἐπικοινωνήτε καὶ συγχρωτίζεσθε μετ' αὐτοῦ.

Ἐάν τ' ἀνωτέρω ἀναλογισθῆτε, τότε θὰ πεισθῆτε διατι ἡ ἀνατομικὴ βλάβη ἐνὸς μέλους τοῦ σώματος, τοῦ ὁποίου ζητοῦμεν τὴν ἀνατομικολειτουργικὴν ἀποκατάστασιν, ἐπηρεάζει ἢ καὶ ἀκτινοβολεῖ ἐπὶ ἐνὸς εὐρύτερου ὑποθέματος, τοῦ ὁποίου τὸ βάθος εἶναι δυσανάλογον πρὸς τὴν ἑκτασιν τῆς σωματικῆς του βλάβης καὶ μέσα εἰς τὸ ὅποιον χάνεται ἡ μορφολογικὴ αὐτὴ ἀναπηρία. Καὶ τὸ βάθος αὐτὸ εἶναι ἐκάστοτε διάφορον, ἀπολύτως ἀτομικόν, ἐξαρτώμενον ἐκ τῆς ἰδίουσυστασίας τοῦ ἀναπήρου, ἐκ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ ἰκανοτήτων, ἐκ τῶν οἰκογενειακῶν του παραδόσεων καὶ ἐκ τῶν κοινωνικῶν αὐτοῦ βλέψεων.

Τὸ ἀτύχημα δηλαδὴ τοῦ μικροῦ παιδιοῦ παρουσιάζεται διπλοῦν. Εἶναι θετικόν καὶ ἀρνητικόν· θετικόν μὲν διότι πάσχει καὶ ἀδυνατεῖ νὰ ὀλοκληρώσῃ τὴν κοινωνικὴν του ζωὴν—σκεφθῆτε ἓνα χωλὸ παιδί πὺ δὲν μπορεῖ νὰ παίξῃ, δὲν μπορεῖ νὰ συμμετέχῃ εἰς τὴν χαρὰν τῶν ὀμηλικῶν του—ἀλλὰ καὶ ἀρνητικόν· διότι ὁ βαθμὸς ἀναπηρίας, τὴν ὅποιαν ἡ ἀντικειμενικὴ ἐξέτασις διαπιστώνει, καὶ ἡ ὁποία ὅταν μεγαλώσῃ—καὶ θὰ ὀμιλήσωμεν περὶ αὐτοῦ—θὰ ἀποτιμηθῇ εἰς χρῆμα, καὶ ἡ σπουδαιότης αὐτῆς, ἀνήκουν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ὑποκειμενικὴν τοῦ πάσχοντος ἐκτίμησιν. Ὅλοι ἀντιδικοῦμεν πρὸς τὴν μοῖραν μας, ὁ ἀνάπηρος ὅμως εἶναι ὑπόδικος ἢ πιστεύει ὅτι εἶναι ὑπόδικος ἐσαεὶ πρὸς αὐτήν.

Πέραν ὅμως τῶν ἀνωτέρω, ὁ μικρὸς μας πάσχων ἔχει ν' ἀντιπαλαίσῃ καὶ μὲ κάτι ἄλλο, τὸν σαδισμόν, τὰ σκώμματα καὶ τὴν χλεύην τῶν ἀδελφῶν του πρῶτον, τῶν ὀμηλικῶν του καὶ αὐτῆς τῆς πολιτείας τὴν περιφρόνησιν καὶ τὴν ὑποτίμησιν ἐνίοτε.

Ἐνθυμοῦμαι ὡς μικρὸ παιδί—φοβοῦμαι δ' ἔκτοτε ὅτι τὰ πράγματα δὲν ἤλλαξαν πολὺ καὶ δὲν ἐβελτιώθησαν—πόσον πικρὰ ἦτο ἡ τύχη τῶν μικρῶν αὐτῶν πασχόντων καὶ μὲ πόσας ἀπογοητεύσεις ἐποτιζόντο,

ἀφοῦ πολλάκις καὶ τὸ πραγματικόν των ἐπώνυμον ὑπεχώρει εἰς τὸ παρατσουκλι τὸ συνδεδεμένον μὲ τὴν ἀναπηρίαν των, διὰ νὰ διαιωνισθῇ ὅπως τὰ στίγματα τῆς κληρονομικότητος ἐπὶ τῶν ἀπογόνων των. Ἐνας κάποτε Κουτσοπόδης εἰς τὸ παρελθὸν ἐκληροδότησε τὸ ὄνομα τῆς ἀναπηρίας εἰς τοὺς διαδόχους του. Τοῦ στίγματος τούτου καὶ τῆς περιφρονησεως τὰ βέλη καὶ τὰς αἰχμὰς δὲν ἀπέφυγε καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ θεὸς Ἡφαιστος. Συγκάτοικος εἰς τὸν Ὀλυμπον, προεκάλει βαθύτατα τὸν γέλωτα τῶν ἀθανάτων, ὅπως τόσον παρασταστικὰ περιγράφει ὁ Ὅμηρος: Ἄσβεστος δ' ἄρ' ἐνῶρτο γέλωτος μακάρεσσι θεοῖσιν, ὡς ἴδον Ἡφαιστον διὰ δώματα ποιπνύοντα.¹

Ἐπάρχει κάτι τὸ τραγικόν, ἀλλὰ καὶ δραματικόν εἰς τοὺς στίχους αὐτοὺς τοῦ ἀθανάτου ποιητοῦ.

«Σημειωμένους ἀνθρώπους» τοὺς θεωρεῖ ὁ λαὸς τοὺς ἀναπήρους, καί, ἀντὶ νὰ τοὺς βλέπῃ μὲ μεγαλυτέραν συμπάθειαν καὶ συμπόνιαν, τοὺς πειράζει, τοὺς χλευάζει. Ἡ πολιτεία μάλιστα τοὺς στερεῖ τὸ δικαίωμα ὀρισμένων ἐπαγγελμάτων, ἢ ἀποτιμᾷ καὶ καθορίζει τὸν βαθμὸν τῆς ἀναπηρίας των δι' ὀρισμένου ποσοῦ, διὰ τὸ ὅποιον πολλάκις γίνονται καὶ θλιβερὰ παζαρεύματα.

Μὴ λησμονῶμεν ὅτι ζῶμεν εἰς μίαν ἐποχὴν καθ' ἣν ὁ homo sapiens τείνει ν' ἀντικατασταθῇ ἀπὸ τὸν homo economicus καὶ ὅτι ἐπὶ τῇ βάσει ἐνὸς τοιούτου ψυχροῦ ὑπολογισμοῦ καὶ διαπραγματεύσεων θὰ ἐκτιμᾶται, θὰ ἐξαργυρώνεται ἓνα οἰονδήποτε σφάλμα τῆς φύσεως ἢ μιᾶς κακῆς συγκυρίας τὸ θλιβερὸν ἀποτέλεσμα.

Μήπως ἄλλωστε ἡ ἀξία ἐνὸς ἀνθρώπου εἰς ὀρισμένας χώρας δὲν ὑπολογίζεται ἀκόμη καὶ σήμερον εἰς χρῆμα;

Ἡ ψυχρότης ὅμως αὐτῆ τῶν ἀριθμῶν εἰς τοὺς ὁποίους θὰ ἀποτιμηθῇ ἡ βλάβη ἀποτελεῖ λύσιν τὴν ὁποίαν ἀναζητεῖ καὶ ἔχει ὑποχρέωσιν νὰ ἀνεύρῃ ἡ πολιτεία ὅταν κάποτε τὸ ἀνάπηρο παιδί ἐνταχθῇ ὡς μὴνός εἰς τὸ κοινωνικόν της σύνολον. Ἄ-

1. Ἰλιάς Α 599-600.

φορᾶ τὰς σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὸν πάσχοντα ἀλλὰ οὐχὶ τὰς σχέσεις τοῦ παιδιάτρου ἢ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν συνάνθρωπον.

Ἡ δι' αὐτὸ φροντίς καὶ μέριμνα προβάλλει ἀσφαλῶς ὡς ἀπόλυτος ὑποχρέωσις τῆς συγχρόνου κοινωνίας καὶ πολιτείας, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχει μετατεθῆ ἕν σημαντικὸν μέρος τῆς εὐθύνης τὴν ὁποίαν ἄλλοτε μόνον ἡ οἰκογένεια ἐπωμίζετο.

Ἄλλὰ ἡμεῖς ὡς παιδίατροι, ἢ ὡς ἱατροὶ γενικώτερον, δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι ἔχομεν ἀπέναντί μας ἕνα πλάσμα ὁμοιον μὲ μᾶς, μὲ τὰ ἴδια ὄνειρα, τοὺς ἰδίους πόθους καὶ ἐπιθυμίας, τὰς ἰδίας ἐπιδιώξεις, τοῦ ὁποίου ἡ ζωὴ μόλις ἀνατέλλει, ἐνῶ τοῦ ἐνηλίκου εὐρίσκεται εἰς τὴν δύσιν της· καὶ τοῦ παιδιοῦ αὐτοῦ ἡ ψυχὴ καὶ ἡ προσωπικότης διαπλάσσονται ἀκόμη, ἐνῶ τοῦ ἐνηλίκου ἢ ἠλικιωμένου ἔχουν ἤδη ὀριμάσει· ἡ διαφορὰ δὲ αὕτη δὲν εἶναι οὔτε μικρὰ οὔτε ἄμοιρος σημασίας.

Διότι βεβαίως ὅταν ἡ ἀναπηρία παρουσιασθῆ βραδύτερον ἐπὶ τοῦ ὀρίμου καὶ τοῦ ἐνηλίκου, τότε ἡ ὀριμότης τοῦ ἐγκεφάλου ἐπιτρέπει τὴν κατ' ἄλλον τρόπον ἀντίδρασιν καὶ ἀντιμετώπισιν αὐτῆς. Οὕτως, ἡ κώφωσις τοῦ Μπετόβεν δὲν ἀνέστειλε τὰς τελευταίας μεγαλοφυεῖς αὐτοῦ δημιουργίας, ὅπως ἐπίσης καὶ ἡ βαρυτάτη ἀναπηρία τῆς Elisabeth Browning ἀντὶ νὰ ὀδηγήσῃ αὐτὴν εἰς ἀπαισιόδοξον ἀρνητισμὸν διωχεταιῦθη εἰς τὰ περίφημα σονέττα.

Ὅσάκις ὅμως ἡ ἀναπηρία ἐμφανισθῆ πολὺ ἐνωρίς, ὅπως εἰς τὰ παιδιά, τότε, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ ἀνατομικὴ ἔκτασις τῆς βλάβης, παρουσιάζεται οὐσιαστικῶς πολὺ ἐρύτερα. Πίσω δηλ. ἀπὸ τὸ μικρὸ ἢ μεγάλο τραῦμα, πίσω ἀπὸ τὴν οἰανδήποτε σωματικὴν οὐλὴν ὑποκρύπτεται καὶ χαίνεται μία ἄλλη, ἣτις προκαλεῖ δυσμορφίαν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀτόμου· αὐτὴν βεβαίως ὁ ἐκτιμητῆς καὶ στατιστικολόγος εἶναι δύσκολον νὰ καθορίσῃ. Σεῖς ὅμως εἴσθε ὑποχρεωμένοι νὰ τὴν ἀναζητήτε καὶ θὰ τὴν εὑρετε!

Τότε μόνον θὰ ἀντιληφθῆτε πόσον ἐρύτερον εἶναι τὸ πρόβλημα πού ἔχετε νὰ

ἀντιμετωπίσετε καὶ πόσον αἰ εὐθύναι σας ὡς ἱατρῶν ἀυξάνονται. Τότε μόνον θὰ ἀποκτήσετε τὴν ἰκανότητα νὰ διαπιστώσετε τὴν ὑφισταμένην κατάστασιν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνακύπτον βαθὺ χάσμα, τὸ ὁποῖον μοιραίως θὰ ἀναπτυχθῆ εἰς τὸ παιδί ἐκ τῆς ἀνίσου πνευματικῆς καὶ σωματικῆς ἀναπτύξεως, ὡς καὶ τὰς ἐξ αὐτοῦ συνεπειάς.

Πρέπει δηλαδή νὰ προσπαθήσετε νὰ συλλάβετε γενικῶς καὶ οὐχὶ μερικῶς τὴν ἔκτασιν τῆς δημιουργουμένης καταστάσεως καὶ τὴν μοιραίαν ἐπίδρασιν τὴν ὁποίαν πρόκειται ν' ἀσκήσῃ ἡ μείωσις τῆς σωματικῆς ἀναπτύξεως ἐπὶ τῆς πνευματικῆς του ἐξελίξεως, καὶ ἀντιστρόφως.

Δὲν πρόκειται βεβαίως σεῖς νὰ διορθώσετε τὴν ἀναπηρίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἄλλωστε δὲν εἴσθε καὶ εἰδικοί. Θὰ χρειασθῆ συνεργασία πολλῶν. Ἀντιθέτως ὅμως πρέπει νὰ συμβάλετε καὶ βοηθήσετε εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς προσωπικότητός του, τῆς ψυχσοσωματικῆς τοῦτέστιν προβολῆς ἐκάστου ἀτόμου πρὸς τὸ περιβάλλον του, ἐκείνης πού, ἐνῶ δὲν φαίνεται, ὑπάρχει πάντοτε, ἐκείνης διὰ τῆς ὁποίας ὅμως ὁ ἄνθρωπος ζῆ, κινεῖται, σκέπτεται, εἶναι δυστυχῆς ἢ εἶναι εὐτυχῆς.

Τὰ περισσότερα πλέγματα καὶ συμπλέγματα τὰ ὁποῖα καταβιβῶν καὶ βασανίζουν τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον ἔχουν συνήθως ἀφετηρίαν καὶ ὑποκρύπτουν τοιαύτας ἀναπηρίας καὶ οὐλὰς, καὶ ἐνῶ αὗται πολλάκις δὲν φαίνονται, ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ τὰς λησμονήσῃ.

Καὶ ἡ ψυχσοσωματικὴ αὕτη προβολὴ εἶναι γνωστὸν ὅτι διαπλάσσεται καὶ ἀποτελεῖ προέκτασιν ἄλλοτε ἄλλων ὀρίων καὶ διαστάσεων, ἄλλοτε ἄλλου περιεχομένου καὶ ποιοῦ καὶ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ ἀτόμου ὡς ἐνιαίας κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνατομικῆς ὀντότητος. Δι' αὐτῆς ἀκτινοβολεῖ ὁ ἐσωτερικὸς μας κόσμος, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου τὸ κάλλος καὶ ἡ ἁρμονία θὰ μετουσιῶνται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μας εἶναι, εἰς συναισθηματικὸν πλοῦτον, ὁ ὁποῖος θὰ τροφοδοτῆ καὶ θὰ διατηρῆ ἐναργῆ καὶ ἄσβεστον τὴν ἐστίαν τῆς ἀκτινοβολίας. Καὶ ἡ προσωπικότης αὕτη —δὲν πρέπει νὰ αὐταπατώμεθα— ὀσάκις ἡ

ἀρτιμέλεια τοῦ σώματος πάσχη, διασπᾶται, καὶ ἡ ἐνιαία αὐτῆς μορφή χαλαροῦται.

Οὕτω, ἡ ἀνατομικὴ βλάβη ἐνὸς μέρους τοῦ σώματος, τοῦ ὁποίου ζητεῖται ἡ ἀνατομικολειτουργικὴ ἀποκατάστασις, παρουσιάζεται διάφορος εἰς κάθε ἄνθρωπον, ὅπως διάφοροι εἶναι οἱ ἄνθρωποι καὶ διαφορετικὴ ἡ προσωπικότης των. Ἐκεῖ ὁ ἰατρός, ὡς σύμβουλος τῆς οἰκογενείας, ὡς φίλος τοῦ παιδιοῦ, ὡς κοινῶν τῶν ὑποσυνειδήτων αὐτοῦ τάσεων καὶ ἐπιθυμιῶν, θὰ προσπαθήσῃ—καὶ πρέπει νὰ ἐκμεταλλεῦθῃ τὸν ἀνεξάντλητον ψυχικὸν πλοῦτον ποῦ διαθέτει κάθε ἄνθρωπος—νὰ ἀνεύρῃ τὰς εὐαίσθητους πτυχάς, ἃς φαίνεται περισσότερον ὅτι ἔθιξεν ἢ ἐσκίασεν ἀνατομικὴ οὐλὴ καὶ νὰ φροντίσῃ νὰ τὰς ἀπεισθητοποιήσῃ, ὥστε νὰ μὴ ἀποτελοῦν συνεχῆς—καὶ διὰ νὰ μεταχειρισθῶ ἀυστηρῶς ἰατρικὴν φράσιν—ἀντιγόνον πρὸς ἔκλυσιν ἀλλεργικῶν ἀντιδράσεων. Ἀντιθέτως θὰ φροντίσῃ ν' ἀποκαλύψῃ τὰς τυχὸν ὑφισταμένας ἀντιρροπιστικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, νὰ τὰς θερμάνῃ καὶ γονιμοποιήσῃ, νὰ τὰς ἐνισχύσῃ καὶ νὰ ἐπιτύχῃ οὕτω τὴν ἑναρμόνισιν διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ὑπεροχῆς των εἰς τὴν διεσπασμένην προσωπικότητά του καὶ τὴν ἐνταξιν ἀνέτως εἰς τὸ σωματικόν της περιβλημα.

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἔργον τοῦ ἰατροῦ ὅταν διαγνώσῃ ἢ διαπιστώσῃ μίαν οἰασδήποτε φύσεως ἀναπηρίαν ἐξ ἐκείνων αἱ ὁποῖαι, ὡς ἐδήλωσα, ἐνῶ ἔχουν παραβλάψῃ τὴν σωματικὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀνθρώπου, ἔχουν ἀφήσει ἀλώβητον τὴν πνευματικὴν του ἀνάπτυξιν.

Τότε ἴσως ὁ ἰατρός θὰ κατορθώσῃ νὰ πείσῃ τὸν ἄρρωστον καὶ τὸ περιβάλλον του ὅτι ἡ προσωπικότης του καὶ ἡ προοπτικὴ τῆν ὁποῖαν αἱ ὑποτιθέμεναι ἰκανότητες διέγραφον διὰ τὸ μέλλον του δὲν ὑπέστησαν μείωσιν, διότι ἐνῶ ἡ ἀναπροσαρμοστικὴ ἰκανότης τῆς σωματικῆς βλάβης παρουσιάζεται ἴσως περιορισμένη, ἡ πνευματικὴ τοιαύτη εἶναι ἀπεριόριστος. Τότε ἴσως θὰ μπορέσῃ ὁ ἰατρός τὴν

ἔκτασιν τῆς οὐλῆς νὰ σμικρύνῃ καὶ τὸ πάθος καὶ τὴν λύπην τοῦ ἀναπήρου ὄχι μόνον νὰ ἐλαττώσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀνταλλάξῃ ἢ νὰ ἐξαργυρώσῃ μὲ μίαν δημιουργικὴν αἰσιοδοξίαν, ἀντὶ νὰ τὸν ἀπωθήσῃ εἰς τὴν νοοτροπίαν ἐνὸς ἀπομάχου. Μπορεῖ μάλιστα ἐνίοτε ὁ ἰατρός, ἐκμεταλλεόμενος τὴν οἰανδήποτε σωματικὴν του μειονεκτικότητα, ὅταν ἐναντι αὐτῆς ἐκ τῆς διανοητικῆς σφαίρας ὠρισμένοι ἐπιδόσεις ἢ καὶ φιλοδοξίαι παρουσιάζωνται ἐντονώτεροι καὶ ὑψηλότεροι, νὰ τὰς μετατρέψῃ εἰς δημιουργικὸν πείσμα καὶ νὰ τὰς ἀποκορυφώσῃ εἰς πνευματικὰ ὕψη. Τοιαῦτα παραδείγματα ὑπάρχουν πάμπολλα—ποῖος δὲν ἐνθυμεῖται τὸν Byron, τὸν Lautrec—εἰς τὰ ὁποῖα ὄχι μόνον ἡ οἰαδήποτε σωματικὴ δυσμορφία θὰ κρύπτεται ἢ θὰ καθίσταται ἀφανής, ἀλλὰ πολλάκις θ' ἀποτελῇ συνεχῆς κίνητρον καὶ ἐρέθισμα πρὸς ὑψηλὰς πράξεις καὶ ἐπιτεύξεις. Ἐὰν τοῦτο ὁ ἰατρός δὲν τὸ ἐπιτύχῃ, ἐὰν δηλαδὴ οὗτος περιορισθῇ μόνον εἰς τὴν διαπίστωσιν τῆς μικρᾶς ἢ μεγάλης σωματικῆς βλάβης, χωρὶς παραλλήλως νὰ δυνηθῇ νὰ ἐκτιμήσῃ καὶ τὴν ἀπήχησιν αὐτῆς ἐπὶ τῆς ὀλότητος τοῦ ὄργανισμοῦ, δὲν θὰ ἔχῃ ἐπιτύχει τοῦ σκοποῦ του.

Τοῦ ἰατροῦ λοιπὸν αὐτοῦ ἐζητήσαμεν ἀπόψε νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν καὶ νὰ καθορίσωμεν τὴν εὐθύνην καὶ τὰς ὑποχρεώσεις, ὡς συμβούλου εἰς τὴν οἰκογένειαν μὲ τὸ ἀνάπηρο παιδί. Αὐτοῦ ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐπισημάνωμεν τὸν ρόλον καὶ τὴν μεγάλην σπουδαιότητα τῆς ἀποστολῆς του, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν συμπάστασιν καὶ τὴν βοήθειαν, ὥστε τὸ δύσκολον ἔργον τὸ ὁποῖον ἡ ὑμετέρα Ἐταιρεία ἔχει ἀναλάβει, νὰ καταστῇ εὐκολώτερον.

Ἐὰν δὲ μὲ τὴν σημερινὴν διάλεξιν ἐπέτυχῃ ὅπως μεταγγίσω εἰς τὸ κοινὸν καὶ μέρος ἀκόμη τῆς συγκινήσεως τὴν ὁποῖαν ὁ ἴδιος αἰσθάνομαι τὴν στιγμὴν αὐτὴν διὰ τὴν τύχην τοῦ ἀναπήρου παιδιοῦ, τότε πιστεύω ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς σημερινῆς μου διαλέξεως, ἔστω καὶ μερικῶς, εἶχε κάποιαν δικαιολογίαν.

ΜΕΘΟΔΟΙ
ΕΓΚΑΙΡΟΥ ΔΙΑΓΝΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ
ΤΟΥ ΤΡΑΧΗΛΟΥ ΤΗΣ ΜΗΤΡΑΣ

ὑπό

Γ. Χ. ΤΣΟΥΤΣΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

καὶ

Κ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

Σκοπὸς τῆς παρούσης ἀνακοινώσεως δὲν εἶναι ἡ εὐρεῖα ἀνασκόπησις καὶ διερεῦνησις τῶν διαγνωστικῶν μεθόδων τοῦ καρκίνου τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας. Τὸ θέμα τοῦτο καλύπτει εὐρεῖαν περιοχὴν τῆς διεθνοῦς βιβλιογραφίας καὶ ἀρκετὴν τῆς ἡμετέρας, δεδομένου ὅτι, πρὸς τὸ παρὸν τοῦλάχιστον, οὐδὲν ἕτερον ἀποφασιστικὸν στήριγμα ἔχομεν ἐναντίον τοῦ καρκίνου πλὴν τῆς καταβολῆς προσπαθείας διὰ τὴν ἐγκαίρην διάγνωσιν τούτου.

Ἀκριβῶς ὡς ἐκ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ, εἰς τὸ Διαγνωστικὸν Ἰατρεῖον τῆς Μαιευτικῆς καὶ Γυναικολογικῆς Κλινικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Καθηγητοῦ Γ. Χ. Τσουτσοπουλοῦ, ἐξητάσθησαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τεσσάρων τελευταίων ἐτῶν 1175 περίπου ἀσθενεῖς, προελθοῦσαι ἐξ ἐπιλογῆς ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ Ἰατρείου τῆς Κλινικῆς. Ἀπασαί παρουσίαζον μακροσκοπικῶς διαφόρους ἀλλοιώσεις ἐπὶ τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας, χαρακτηριθεῖσαι ποικιλοτρόπως ὑπὸ τοῦ ἀπλῶς μακροσκοπικῶς ἐξετάζοντος Ἰατροῦ, ὡς κάτωθι: Χρονία τραχηλίτις, διάβρωσις, ψευδοδιάβρωσις, ὑποπτὸς διὰ καρκίνωμα τράχηλος, ἐξέλκωσις κτλ.

Αἱ ἐφαρμοσθεῖσαι μέθοδοι ἦσαν ἡ κολποσκόπησις ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς δι' ἰωδίου δοκιμασίας κατὰ Schiller καὶ ἡ κυτταρολογικὴ κατὰ Παπανικολάου ἐξέτασις τῶν κολπικῶν ἐπιχρισμάτων. Ἐκ τοῦ συνόλου τῶν περιπτώσεων, 413 μὲ ἀνώμαλα εὐρήματα δι' ἐκάστην ἢ δι' ἀμφοτέρων τῶν μεθόδων αὐτῶν, ὑπεβλήθησαν εἰς κατάλληλον βιοψίαν ἐκ σημείων ἐκλογῆς ὑπὸ κολποσκοπικῶν ἔλεγχων, καὶ ἀρκεταὶ ἐξ αὐτῶν εἰς μεικτὴν βιοψίαν ἐκ τε τῆς τραχηλικῆς καὶ ἐνδομητρίου κοιλότητος κεχωρισμένως. Ἐνηργήθησαν ἐπίσης κωνικαὶ βιοψίαι διὰ πληρεστέραν ἔρευναν τοῦ τραχήλου κατὰ πολλὰς τομὰς ἐπὶ περιπτώσεων ἐντόνως ἀτύπου ἐπιθηλίου ἢ ἐνδοεπιθηλιακοῦ καρκινώματος.

Ἐκ τῶν 1175 ἀντιστοιχῶν κολποσκοπικῶν ἐξετάσεων, αἱ 690 περιπτώσεις ἔδειξαν ὁμαλὰ κολποσκοπικὰ εὐρήματα (ὁμαλὸν πλακῶδες ἐπιθήλιον, ἀναγεννητικὴν ἢ ζώνην μετασχηματισμοῦ, ἐκτοπίαν, κύστεις Nabot). Αἱ ὑπόλοιποι 485 ἔδειξαν παθολογικὰ εὐρήματα κατὰ ποικίλους συνδυασμούς. Ἐκ τῶν 1175 κυτταρολογικῶν ἐξετάσεων, αἱ 89 ἀνήκουν εἰς τὴν κλάσιν I, αἱ 898 εἰς τὴν κλάσιν II, αἱ 145 εἰς τὴν κλά-

σιν III, ἤτοι ὑποπτοι διὰ καρκίνωμα, καὶ αἱ 43 εἰς τὴν κλάσιν IV, ἤτοι βέβαιαι διὰ καρκινικὰ κύτταρα. Εἰς τὰς τελευταίας αὐτὰς 43 περιπτώσεις περιλαμβάνονται καὶ 30 περιπτώσεις κλινικοῦ διεισδυτικοῦ καρκίνου.

Ἐκ τῶν 413 βιοψιῶν, αἱ 311 ἔδειξαν ἀπλῆν ἕως ἔντονον φλεγμονώδη ἀντίδρασιν ἐκ τοῦ ἐπιθηλίου τοῦ τραχήλου, αἱ 55 ὑπερκεράτωσιν, παρακεράτωσιν καὶ πλακώδη μεταπλασίαν τοῦ ἐπιθηλίου τῶν ἀδένων, αἱ 102 ἀπλῆν ἕως ἔντονον ὑπερπλασίαν τοῦ ἐπιθηλίου μετὰ ὑπερενεργητικότητος τῶν κυττάρων τῆς βάσεως αὐτοῦ. Τέλος, ἀνευρέθησαν εἰς 13 περιπτώσεις ἔνδοεπιθηλιακὸν ἢ in situ καρκίνωμα καὶ εἰς δύο μικροσκοπικὸς διεισδυτικὸς καρκίνος (μικροκαρκίνωμα κατὰ Mestwerht). Αἱ τελευταῖαι 30 περιπτώσεις ἀνῆκον πλέον εἰς τὸν κλινικὸν διεισδυτικὸν καρκίνον.

Αἱ 211 περιπτώσεις χρονίας τραχηλίτιδος παρουσίαζον κατὰ ποικίλους συνδυασμοὺς διάφορα παθολογικὰ κολποσκοπικὰ εὐρήματα. Κυτταρολογικῶς, 7 περιπτώσεις ἀνῆκον εἰς τὴν κλάσιν I, 159 εἰς τὴν κλάσιν II καὶ 45 εἰς τὴν κλάσιν III. Αἱ περιπτώσεις αὗται ὑπεβλήθησαν εἰς τὸ τμήμα κολπιτιδῶν καὶ εἰς ἑτέρας εἰδικὰς ἐξετάσεις (ὕγρας σταγόνας, κατὰ Gramm κτλ.), ὡς καὶ εἰς τὴν δέουσαν ἐν συνεχείᾳ θεραπείαν.

Αἱ 55 περιπτώσεις παρακερατώσεως ἢ ἐπιδερμοποιήσεως τοῦ ἐπιθηλίου παρουσίαζον ἅπασαι παθολογικὰ κολποσκοπικὰ εὐρήματα, καὶ δὴ λευκοπλακίαν εἰς τὰς 46 ἐξ αὐτῶν. Κυτταρολογικῶς, 1 περίπτωσις ἀνῆκεν εἰς τὴν κλάσιν I, 40 εἰς τὴν κλάσιν II καὶ 14 εἰς τὴν κλάσιν III. Αἱ 102 περιπτώσεις τῆς ἐντόνου ὑπερπλασίας τοῦ ἐπιθηλίου παρουσίαζον ἅπασαι παθολογικὰ κολποσκοπικὰ εὐρήματα εἰς διαφόρους συνδυασμοὺς. Ἐξ αὐτῶν, αἱ 31 περιπτώσεις παρουσίαζον ἔντονον ὑπερενεργητικότητα τῶν κυττάρων τῆς βάσεως τοῦ ἐπιθηλίου, ἐτέθησαν δὲ καὶ τελοῦν αἱ πλεῖσται εἰσέτι ὑπὸ παρακολούθησιν διὰ ἐπανειλημμένων ἐξετάσεων. Εἰς 2 περιπτώσεις διεπιστώθη ἐξέλιξις τοῦ ἐντόνου ἀτύπου καὶ ἀνησύχου τούτου ἐπιθηλίου πρὸς ἔνδοεπιθηλιακὸν

καρκίνωμα. Ἡ ὁμάς αὕτη εἶναι ἄκρως ἐνδιαφέρουσα, προσπορίζει δὲ τὸ ἀπαραίτητον ὕλικον πρὸς ἐξαγωγήν λίαν ἐνδιαφερόντων συμπερασμάτων ἐπὶ τῆς ἐξέλιξεως ἢ μὴ τοῦ ἀνησύχου τούτου ἐπιθηλίου πρὸς τὸν καρκίνον. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ πλειονότης τῶν εἰδικῶς περὶ τὴν κολποσκοπήσιν ἀσχολουμένων γυναικολόγων καὶ ἀρκετοὶ τῶν παθολογοανατόμων πιστεύουν ὅτι πιθανώτατα ὁ καρκίνος ἀναπτύσσεται ἐκ τούτων περιοχῶν ἐντόνως ἀτύπου ἐπιθηλίου.

Ἄπασαι αἱ 13 περιπτώσεις ἔνδοεπιθηλιακοῦ καρκίνου ἔδειξαν παθολογικὰ κολποσκοπικὰ εὐρήματα, καὶ δὴ λευκοπλακίας, διαφόρου τύπου κατὰ ποικίλους συνδυασμοὺς ἐξ αὐτῶν. Κυτταρολογικῶς, 1 περίπτωσις ἀνῆκεν εἰς τὴν κλάσιν II, 3 εἰς τὴν κλάσιν III καὶ 9 εἰς τὴν κλάσιν IV. Ἐπρόκειτο περὶ γυναικῶν ἡλικίας κυμαινόμενης ἀπὸ 27 ἐτῶν μέχρις 75 ἐτῶν, ἐκ τῶν ὁποίων μόνον δύο ἦσαν ἄτοκοι. Προσῆλθον διὰ ποικίλην συμπτωματολογία, καὶ συγκεκριμένως: 6 διὰ μετρίαν κολπικὴν ὑπερέκρισιν καὶ αἰσθημα βάρους κατὰ τὸ ὑπογάστριον, 5 διὰ μικρὰς ἀτύπους κολπικὰς αἰμορροίας, 1 διὰ δευτεροπαθῆ ἀμηνόρροϊαν, καὶ ἡ τελευταία δι' ὀλικὴν πρόπτωσιν τῆς μήτρας. Μία περίπτωσις ἀφεώρα ἀσθενῆ ἡλικίας 38 ἐτῶν, ἥτις πρὸ διετίας εἶχεν ὑποστῆ ὑφολικὴν ὑστερεκτομὴν συνεπείᾳ ἰνομώματος, ἡ δὲ κακοήθης ἐπεξεργασία ἀνεπτύχθη ἐπὶ τοῦ ἐναπομείναντος κολοβώματος τοῦ τραχήλου. Εἰς ὅλας τὰς 13 περιπτώσεις, πλὴν μιᾶς, ἡ ἱστολογικὴ ἐξέτασις ὁμίλει ἐξ ὑπαρχῆς περὶ ἔνδοεπιθηλιακοῦ καρκίνου.

Ἀναφέρωμεν κατωτέρω τὰ τελικὰ εὐρήματα ἐκ τῆς ἱστολογικῆς ἐξετάσεως τῶν χειρουργικῶν παρασκευασμάτων, πλὴν 2 περιπτώσεων, αἵτινες, παρὰ τὰς συστάσεις μας, δὲν ἐπανῆλθον πρὸς θεραπείαν. Οὕτω, ἐκ τῶν ὑπολοίπων 11 αἱ 3 ἔδειξαν ἀρνητικὰ εὐρήματα κατὰ τὰς εἰς πολλὰς τομὰς γενομένης ἱστολογικᾶς ἐξετάσεως τῶν χειρουργικῶν παρασκευασμάτων τοῦ τραχήλου, καὶ συγκεκριμένως ἔδειξαν ἀπλῆν φλεγμονώδη ἀντίδρασιν ἐκ τούτου, ἀνευ τινὸς ἀνωμάλου εὐρήματος. Εἰς τὰς 5 περιπτώσεις ἡ ἀρχικὴ διάγνωσις τοῦ ἔνδοεπιθηλια-

κοῦ καρκινώματος ἐπεβεβαιώθη εἰς τὴν ἱστολογικὴν ἐξέτασιν τῶν χειρουργικῶν παρασκευασμάτων. Εἰς 1 περίπτωσιν ἀνευρέθη πολυκεντρικὸν ἐνδοεπιθηλιακὸν ἢ in situ καρκίνωμα, καὶ εἰς τὸ χειρουργικὸν παρασκεύασμα μόνον θέσεις ἐντόνως ἐνεργοῦ ἐπιθηλίου. Εἰς τὰς τελευταίας 2 περιπτώσεις, παρὰ τὴν ἐπισταμένην ἱστολογικὴν ἐξέτασιν τῶν χειρουργικῶν παρασκευασμάτων, δὲν ἀνευρέθησαν εἰμὴ σημεῖα τινὰ μόνον διασπάσεως τῆς βασικῆς μεμβράνης ἀνευ ὅμως διηθήσεως τοῦ στρώματος ὑπὸ καρκινικῶν κυττάρων. Ἐπρόκειτο, προφανῶς, περὶ ἀρχομένης ἀναπτύξεως διεισδυτικοῦ καρκινώματος, εἰς ἐντελῶς ἀρχικὸν ὅμως μικροσκοπικὸν στάδιον.

Αἱ δύο περιπτώσεις μικροκαρκινώματος, ἃς ἔσχομεν, ἀφώρων γυναικῶν ἡλικίας 23 καὶ 48 ἐτῶν ἀντιστοίχως. Ἀμφότεραι προσῆλθον εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἰατροεῖον τῆς κλινικῆς δι' ὑπερέκκρισιν κόλπου ἀνευ τινὸς ἐτέρου συμπτώματος. Ἀμφότεραι παρεῖχον ἀνώμαλα κολποσκοπικὰ καὶ κυτταρολογικὰ εὐρήματα (κλάσεως III καὶ I ἀντιστοίχως). Εἰς τὰ χειρουργικὰ παρασκευάσματα δὲν ἀνευρέθησαν ἐστία καρκινώματος.

Αὗται ἀπὸ πενταετίας ἔχουσι καλῶς.

Ἵπενθυμίζοντες τὸ σύστημα ἐπιλογῆς τοῦ ὕλικου μας, ἐπιλογῆς μακροσκοπικῆς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἰατροεῖου καὶ ἀντιστοίχων ἀσθενῶν τῆς κλινικῆς, ὑπολογίζομεν τὴν συχνότητα ἐμφάνισεως τοῦ ἐνδοεπιθηλιακοῦ ἢ in situ καρκίνου εἰς τὰς ἐξετασθείσας γυναῖκας εἰς 1,4% περίπου. Ἐν σχέσει μὲ τὸ ἄτυπον ἐπιθήλιον ἐν συνόλῳ, εἰς 7,6% περίπου.

Συγκριτικῶς ἐπὶ τῶν δύο ἐξεταστικῶν μεθόδων, κολποσκοπήσεως καὶ κυτταρολογικῆς ἐξετάσεως, ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἡ κυτταρολογικὴ ἐξέτασις, ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἐτέραν, καλύπτει πολὺ μεγαλύτερον πεδίον ἐρεῦνης τοῦ καρκίνου, ἐξικνουμένου καὶ μέχρι τῶν σαλπίνγων. Εἶναι ἀναμφιβόλως πλέον εἰδικὴ διὰ τὸν καρκίνον καὶ καθορίζει, εἰς χεῖρας ἐμπειροῦ εἰδικοῦ κυτταρολόγου, ἐν πολλοῖς, τὴν περιοχὴν ἀναπτύξεως αὐτοῦ. Ἀντιθέτως, ἡ κολποσκοπήσις, μειονεκτοῦσα εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, καθ' ὅσον τὸ πεδίον τῆς ἐκτείνεται μέ-

χρι τοῦ ἔξω τραχηλικοῦ στομίου, πλεονεκτηῖ εἰς τὸ ὅτι καθορίζει ἀπὸ τοῦ αἰδοίου μέχρι τοῦ προαναφερθέντος σημείου πᾶσαν μεταβολὴν τοῦ ἐπιθηλίου ἐκ τοῦ φυσιολογικοῦ, κατατάσσει αὐτὴν εἰς ὀμαλὴν ἢ ὑποπτον καὶ καθιστᾷ τὸν τελικὸν ἔλεγχον τῆς βιοψίας καὶ ἱστολογικῆς ἐξετάσεως πλέον ἀσφαλῆ, ὑποδεικνύουσα τὰ σημεῖα μείζονος πιθανότητος πρὸς βιοψίαν.

Δέον νὰ ἔχωμεν ἐν προκειμένῳ ὑπ' ὄψιν, ὅτι διάφοροι φλεγμονώδεις παράγοντες (τριχομονάδες, μονίλια κτλ.), ὡς καὶ φυσιολογικαὶ τινες καταστάσεις (κύσεως), δυνατὸν νὰ δώσουν καὶ συνήθως δίδουν διαφόρου βαθμοῦ μεταβολὰς τοῦ τραχηλικοῦ ἐπιθηλίου καὶ διὰ τῶν τριῶν ἐξεταστικῶν μεθόδων. Ἡ ἀκριβὴς ἐκτίμησις τούτων μετὰ τὴν δέουσαν ἀγωγὴν (ἀντιφλεγμονώδη με παράλληλον χορήγησιν οἰστριόλης) λύει τὸ ζήτημα. Ἐπὶ κύσεως ὅμως, παρὰ τὰς φυσιολογικὰς θεωρουμένας μεταβολὰς τοῦ ἐπιθηλίου τὰς προσιδιαζούσας πρὸς αὐτὴν, δυνατὸν νὰ ἀνευρεθοῦν ὑποπτα εὐρήματα κολποσκοπικὰ ἢ κυτταρολογικὰ, τὰ ὅποια πρέπει νὰ διερευνηθοῦν προσεκτικῶς καὶ διὰ τῆς ἱστολογικῆς ἐξετάσεως. Εἰς τὸ σύνολον τῶν ἡμετέρων περιπτώσεων ἀνευρέθησαν τρεῖς γυναῖκες ἐγκύμονες, αἵτινες παρουσίαζον καρκίνωμα τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας, μὲ μόνην συμπτωματολογίαν κολπικὴν μικροαιμορραγίαν κατὰ τὸ δεύτερον τρίμηνον τῆς ἐγκυμοσύνης. Αὗται ἔχαρακτηρίζοντο καὶ ἐθεραπεύοντο ὡς ἐπαπειλούμεναι ἐκτρώσεις.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. Ἡ μακροσκοπικὴ μόνον ἐπισκόπησις τοῦ τραχήλου καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν παρατηρουμένων ἀλλοιώσεων αὐτοῦ οὐδεμίαν παρέχουν ἀσφάλειαν. Τὰ 3/5 ἐξ αὐτῶν ἀνήκουν εἰς τὰ ὀμαλὰ κολποσκοπικὰ εὐρήματα, ἐνῶ τὰ ὑπόλοιπα ὑποκρύπτουν ἄπασαν τὴν διαβάθμισιν ἀπὸ τοῦ ἀπλῶς ἀτύπου ἐπιθηλίου μέχρι τοῦ μικροσκοπικοῦ διεισδυτικοῦ καρκινώματος.

2. Ἡ κολποσκοπήσις, ἡ δοκιμασία ἰωδίου κατὰ Schiller καὶ ἡ κυτταρολογικὴ ἐξέτασις ἀποτελοῦν πρωταρχικὰς μεθόδους

ἐπιλογῆς ὑπόπτων ἢ θετικῶν περιπτώσεων ἐκ τῶν φαινομενικῶς ὑγιῶν γυναικῶν. Ἡ δοκιμασία ἰωδίου κατὰ Schiller καλύπτει ἀρκούντως ἐν ἰατρείοις τὴν ἔλλειψιν κολποσκοπίου καὶ ὑποδεικνύει τὰς θέσεις μείζονος πιθανότητος πρὸς βιοψίαν.

3. Πρὸς ἀσφαλεστέραν καὶ καλυτέραν διάγνωσιν τῶν διαφόρων μορφῶν ἀτύπου ἐπιθηλίου τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας καὶ τὴν ἐγκαίρον τοιαύτην τοῦ ἐνδοεπιθηλιακοῦ καρκινώματος, κρίνεται ἀπαραίτητος ὁ συνδυασμὸς καὶ ἡ συσχετίσις τῆς κολποσκοπήσεως καὶ κυτταρολογικῆς ἐξετάσεως, ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς βιοψίας, ἀφ' ἑτέρου, καθ' ὅσον δὲν ἀντικαθιστοῦν ἡ μία τὴν ἄλλην, ἀλλὰ συμπληροῦνται ἀμοιβαίως κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον.

4. Ἡ τελικὴ διάγνωσις ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται καὶ ἡ ἔνδειξις διὰ κατάλληλον θεραπείαν βασίζεται πάντοτε εἰς τὴν βιοψίαν καὶ τὴν ἐπακόλουθον ἱστολογικὴν ἐξέτασιν. Ἐπὶ θετικῆς ἱστολογικῆς ἐξετάσεως δι' ἐνδοεπιθηλιακὸν ἢ in situ καρκίνωμα ἐπιβάλλεται, πρὸ τῆς οἰασθήποτε ἐφαρμογῆς θεραπευτικῆς ἀγωγῆς, ἡ κωνικὴ βιοψία τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας καὶ ἡ εἰς πολλὰς τομὰς ἐξέτασις, διὰ τὸν ἀποκλεισμὸν πιθανῆς ὑπάρξεως καὶ διεισδυτικοῦ καρκινώματος, γεγονότος ἄκρως σημαντικοῦ.

5. Μεταξὺ τῶν κυτταρολογικῶν καὶ τῶν ἀντιστοιχῶν κολποσκοπικῶν ὑπάρχει σαφὴς καὶ σταθερὰ συνάρτησις ἀπὸ ἀπόψεως βαρύτητος.

6. Ἡ κολποσκόπησις κρίνεται πλέον εἰδικὴ διὰ τὴν ἔρευναν καὶ τῶν ἐλαχίστων μεταβολῶν τοῦ καλυπτικοῦ ἐπιθηλίου. Ἡ κυτταρολογικὴ, ἐν τούτοις, ἐξέτασις εἶναι πλέον εὐρεῖα καὶ εἰδικὴ διὰ τὴν διάγνωσιν τοῦ καρκίνου μέθοδος. Θετικὸν διὰ καρκίνον κυτταρολογικὸν ἐπίχρισμα δέον ὅπως συνοδεύεται πάντοτε ὑπὸ θετικῆς ἱστολογικῆς ἐξετάσεως. Διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν δύο μεθόδων τὸ ποσοστὸν τῶν «ἐσφαλμένων ἀρνητικῶν» κυτταρολογικῶν εὐρημάτων κατέρχεται ἐκ τοῦ ἀνωτέρου ποσοστοῦ τῶν 30% μέχρι καὶ 3%.

7. Ὁ ἐλάχιστος ἀριθμὸς «ἐσφαλμένων ἀρνητικῶν» βιοψιῶν ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς χρησιμοποίησεως καὶ συνδυασμοῦ καὶ τῶν

τριῶν μεθόδων (κολποσκοπήσεως, κυτταρολογικῆς καὶ ἐξετάσεως κατὰ Schiller). Πλεῖσται βιοψίαι μὴ ἀπαραίτητοι ἀποφεύγονται διὰ τῆς μετὰ θετικότητος ἀναγνώσεως τοῦ καλοήθους τῶν ἀλλοιώσεων τοῦ τραχήλου τῆ βιοψία τοῦ κολποσκοπίου.

8. Πᾶσα περίπτωσις καὶ παντὸς βαθμοῦ παθολογία τοῦ τραχήλου ἐπιθηλίου παρέχει ὁπωσδήποτε παθολογικὰ κολποσκοπικὰ καὶ κυτταρολογικὰ εὐρήματα. Ὡς συχνότερα ἐλέγχεται ἡ χρονία τραχηλίτις καὶ ἀκολουθεῖ τὸ ἀπλῶς ἄτυπον ἐπιθηλίον, τὸ ἀνήσυχον μετὰ ὑπερενεργητικότητος τῶν κυττάρων τῆς βάσεως, καὶ τέλος ὁ ἐνδοεπιθηλιακὸς ἢ in situ καρκίνος καὶ ὁ μικροσκοπικὸς διεισδυτικὸς τοιοῦτος. Ἡ μεγαλύτερα ἀναλογία παθολογικῶν κολποσκοπικῶν καὶ κυτταρολογικῶν εὐρημάτων ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸν καρκίνον.

9. Ὁμαλὰ κολποσκοπικὰ εὐρήματα μετ' ἀρνητικῶν κυτταρολογικῶν τοιούτων δύνανται νὰ ἀποκλείσουν τὴν ὑπαρξίν καρκινώματος ἐκ τοῦ κόλπου καὶ τοῦ τραχήλου.

10. Κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνην καὶ τὴν λοχείαν ἐπιβάλλεται ἡ διὰ τῶν ἀναφερομένων μεθόδων ἐξέτασις τῶν γυναικῶν καὶ διὰ τὴν παραμικρὰν ἔστω συμπτωματολογίαν αἱμορροίας ἢ ὑπερεκρίσεως ἦν παρουσιάζουν.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ

Εἰς τὸ Διαγνωστικὸν Ἰατρεῖον τῆς Μαιευτικῆς καὶ Γυναικολογικῆς Κλινικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης παρεπέμφθησαν καὶ ἐξητάσθησαν 1175 γυναικῆς μακροσκοπικῶς, ἐπιλεγεῖσαι ἐκ τῶν προσελθουσῶν εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν Ἰατρεῖον. Ἀπασαι ἐξητάσθησαν κολποσκοπικῶς, κυτταρολογικῶς κατὰ Παπανικολάου, διὰ τῆς δοκιμασίας κατὰ Schiller, καὶ ἐφ' ὅσον τοῦτο καθίστατο ἀπαραίτητον, ἱστολογικῶς διὰ καταλήλου βιοψίας. Διεγνώσθησαν ἐξ αὐτῶν 13 περιπτώσεις ἐνδοεπιθηλιακοῦ ἢ in situ καρκίνου (1,4% περίπου) καὶ 2 περιπτώσεις προκλινικοῦ μικροκαρκινώματος (μικροσκοπικοῦ διεισδυτικοῦ καρκίνου). Αἱ ἐφαρμοσθεῖσαι ὡς ἄνω μέθοδοι κρίνονται καὶ συγκρίνονται ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν συμβολὴν των εἰς τὴν ἐγκαίρον διάγνωσιν τῶν

διαφόρων μορφῶν ἀτύπου ἐπιθηλίου καὶ τοῦ καρκίνου.

Αἱ ἀνευρεθεῖσαι κλιμακώσεις μεταπτώσεως τοῦ ἀπλῶς ἀτύπου ἐπιθηλίου μέχρι καὶ τοῦ ἐνδοεπιθηλιακοῦ ἢ in situ καρκίνου περιεγράφησαν καθ' ὁμάδας καὶ ἐτονίσθησαν τὰ σημεῖα τῆς πιθανῆς ἐξελίξεως τούτων.

Ἡ ἐγκαιρὸς διάγνωσις τοῦ καρκίνου εἶναι ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον τὸ μόνον

στήριγμα τοῦ ἀγῶνος ἐναντίον του. Ὑποδεικνύεται, διὰ τὴν ἀρίστην ἀπόδοσιν τὸ ἀπαραίτητον τῆς δημιουργικῆς συνεργασίας μεταξὺ τῶν γυναικῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν γυναικολόγων μὲ εὐρύτητα ἀντιλήψεως καὶ κολποσκοπικὴν πείραν, τῶν εἰδικῶς πρὸς τοῦτο ἐκπαιδευθέντων κυτταρολόγων καὶ τῶν παθολογοανατόμων, μὲ ἰδιαιτέρον ἐνδιαφέρον ἀφ' ἑτέρου.

ΜΙΑ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΑΣΚΟΥΜΕΝΩΝ ΜΑΙΩΝ

Ἄριθ. Πρωτ. Ε3γ/2588/519

Ἄριθ. Ἐγκ. 535

Ἀθῆναι τῇ 10ῃ Ἰουλίου 1962

Πρὸς

τὸ Γενικὸν Νοσοκομεῖον Κοζάνης

Θέμα: «Περὶ τῶν καθηκόντων τῶν πρὸς ἐνιαυσίαν ἄσκησιν τοποθετουμένων μαιῶν».

Ἐπὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1168/28.6.62 ὑμετέρας ἀναφορᾶς, σχετικῶς μὲ τὸ ἐν περιλήψει θέμα, γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι ἡ πρακτικὴ ἄσκησις τῶν ἐν λόγῳ Μαιῶν ἀποτελεῖ συμπλήρωσιν τῆς ἐν ταῖς σχολαῖς θεωρητικῆς τοιαύτης, ἥτοι αἱ μαιαὶ αὐταὶ ἔχουν ὡς κύριον αὐτῶν ἔργον κατὰ τὴν περίοδον τῆς πρακτικῆς αὐτῶν ἀσκήσεως τὴν παρακολούθησιν τῆς φυσιολογικῆς ἐγκυμοσύνης, τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ φυσιολογικοῦ τοκετοῦ, τὴν νοσηλείαν τῆς φυσιολογικῆς λοχείας, ὡς καὶ τὴν περιποίησιν καὶ παρακολούθησιν τοῦ νεογνοῦ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ Μαιευτῆρος ἱατροῦ τῆς κλινικῆς. Αἱ γυναικολογικαὶ παθήσεις εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου ἀντικείμενον τοῦ ἱατροῦ, καὶ κατ' ἀκολουθίαν οὐδεμίαν ἀνάμειξιν θὰ ἔχουν αὐταὶ ἐπ' αὐτοῦ.

Ὡσαύτως καὶ εἰς παρουσιαζομένην τυχὸν ἀνωμαλίαν τῆς ἐγκυμοσύνης, τοῦ τοκετοῦ καὶ τῆς λοχείας αἱ μαιαὶ μεταπίπτουσιν εἰς βοηθητικὸν ὄργανον τοῦ ἱατροῦ. Ἀνήκουν εἰς τὸ νοσηλευτικὸν προσωπικὸν τοῦ Νοσοκομείου ἢ Μαιευτηρίου, ὡς πρὸς τὸν τομέα τῆς μαϊεύσεως καὶ προστασίας τῆς ὑγείας τῆς μητέρας, καὶ ἐπιπίπτουν εἰς τὰς διατάξεις τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ ἰδρύματος εἰς ὃ ὑπηρετοῦν, οὕτως ὑποχρεωμένοι νὰ συμμορφοῦνται πρὸς τοῦτον.

Ὡς πρὸς τὴν αἰτουμένην διὰ τῆς νομοθετικῆς ὁδοῦ ἐπιβολὴν κυρώσεων ἐπὶ τῶν μὴ συμμορφουμένων πρὸς τὸν Κανονισμὸν τοῦ ἰδρύματος καὶ

πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ Ν.Δ. 2593/53, ἀπὸ ὑμᾶς ἐξαρτᾶται ἐὰν θὰ χορηγηθῇ ἢ οὐ ἢ ἄδεια ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματός των, ἐφ' ὅσον ἡ ὑμετέρα ἔκθεσις ἐπὶ τῆς ἐργασίας ἀποδόσεως καὶ συμπεριφορᾶς αὐτῶν ἐν τῷ ὑμετέρῳ ἰδρύματι δὲν θὰ εἶναι οἷα πρέπει νὰ εἶναι.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ θεωροῦμεν σκόπιμον νὰ τονώσωμεν ἰδιαιτέτως τὴν ὑψηλὴν ἀποστολὴν τῆς μαιᾶς, καθ' ὅτι ἐκτελεῖ καὶ αὕτη ὁμοίον πρὸς τὸ τοῦ ἱατροῦ λειτούργημα.

Διὰ τοὺς ἀνωτέρω βασικοὺς λόγους, καὶ πρὸς πλήρη εὐδόωσιν τοῦ σκοποῦ δι' ὃν ἐτάχθη αὕτη, πρέπει νὰ εἶναι εὐσυνειδήτος, ἀφιλοχρήματος, ἐχέμυθος, σεμνὴ καὶ εἰλικρινής.

Εὐσυνειδήτος, διότι οὕτω θὰ προσφέρῃ τὴν ἀνθρωπιστικὴν τῆς βοήθειαν καὶ θὰ ἀποφύγῃ νὰ γίνῃ πρόξενος κινδύνου διὰ τὴν ζωὴν τῆς ἐπιτόκου καὶ τοῦ νεογνοῦ. Ἀφιλοχρήματος, διότι τὸ ἔργον τῆς εἶναι καθαρῶς φιλαλληλικόν. Ἐχέμυθος, διότι ἡ ἀποστολὴ τῆς εἶναι κοινωνικὴ καὶ αἱ τυχόν ἀκριτομυθία τῆς δυνατὸν νὰ ὀδηγήσουν ἐνίοτε εἰς κοινωνικὰ σκάνδαλα. Σεμνὴ, διότι οὕτω ἐπιβάλλεται καλύτερον. Εἰλικρινής, διότι τὸ ἀντιθετὸν δὲν εἶναι σύμφωνον μὲ τὴν ἀποστολὴν τῆς.

Τὸ ἦθος τῆς πρέπει νὰ ἀποτελῇ φωτεινὸν παράδειγμα μιμήσεως ἀγαθῶν πράξεων.

Ἡ καλὴ συμπεριφορὰ τῆς πρὸς τὰς ἐπιτόκους καὶ ἡ πειθαρχημένη τοιαύτη πρὸς τὸν ἱατρὸν ἀποτελοῦν βασικὴν αὐτῶν υποχρέωσιν καὶ ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ μαιαὶ ἔχει πλήρη ἐπίγνωσιν τῆς ὑψηλῆς αὐτῆς ἀποστολῆς.

Παρακαλοῦμεν ὅπως, ἐν συγκεντρώσει, λάβουν γνῶσιν τῆς παρούσης αἱ μαιαὶ αἱ ὑπηρετοῦσαι εἰς τὰ Νοσηλευτικὰ Ἰδρύματα καὶ Μαιευτήρια τῆς Χώρας πρὸς ἃ κοινοποιεῖται ἡ παρούσα.

Ὁ Γενικὸς Διευθυντῆς Ὑγιεινῆς
 ΗΛ. ΜΑΥΡΟΥΛΙΔΗΣ

Η ΑΙΤΙΟΠΑΘΟΓΟΝΙΑ ΚΑΙ Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΟΥ ΚΝΗΣΜΟΥ ΤΟΥ ΑΙΔΟΙΟΥ ΩΣ ΕΧΕΙ ΣΗΜΕΡΟΝ ΜΕΤ' ΙΔΙΩΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ

Υπό

ΑΡ. Κ. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

Υφηγητού

Διευθυντού του ΄Εξωτερικού Δερματολογικού
΄Ιατρείου του Μαιευτηρίου «Μαρίκα ΄Ηλιάδη»

Κνησμός είναι τὸ δυσάρεστον ἢ κάποτε καὶ εὐχάριστον συναίσθημα τὸ ὁποῖον ἀναγκάζει τὸν ἄρρωστον νὰ «ζύνεται». Οὗτος ἄλλοτε μὲν εἶναι ἐλαφρὸς, ἄλλοτε δ' ὅμως εἶναι ἀνυπόφορος, ὅτε ὁ ἄρρωστος δυνατὸν νὰ φθάσῃ μέχρις αἱματηρῶν τραυματισμῶν τοῦ δέρματος. Εἰς τὴν περίπτωσηιν ταύτην ὁ πάσχων διακόπτει τὸ «ζύσιμο» μόνον ἔνεκα τοῦ πόνου. Ὁ κνησμός δυνατὸν νὰ εἶναι ἐπίμονος καὶ νὰ συνεχίζεται ἐπὶ μακρὸν χρόνον, ἢ νὰ ὑποχωρήσῃ ἵνα καὶ πάλιν ὑποτροπιᾶσῃ, ἢ νὰ ἐμφανίζεται καὶ νὰ ἐξαφανίζεται χωρὶς ἐμφανῆ ἀφορμὴν.

Οἱ ἀσθενεῖς αὐτοὶ καταφεύγουν εἰς τοὺς δερματολόγους καὶ γυναικολόγους καὶ τοὺς ἐκλιπαροῦν διὰ τὴν ἀνακούφισίν των.

Ἡ ἀπὸ τοῦ κνησμοῦ ἀπαλλαγὴ, δηλαδή ἡ θεραπεία του, βασίζεται κυρίως ἐπὶ τῆς αἰτιολογίας καὶ παθογονίας αὐτοῦ, τῆς ὁποίας ἡ μελέτη εἶναι ἄρκετὰ δύσκολος καὶ λεπτή, λόγῳ τῆς πολλαπλότητος αὐτῆς.

Τὰ αἷτια τοῦ κνησμοῦ τοῦ αἰδοίου διακρίνομεν εἰς:

Α' Γενικά:

Ταῦτα εἶναι ὁμοίως πολλαπλά, καὶ δὴ:

1. Ὁ σακχαρώδης διαβήτης, ὅστις προκαλεῖ ἢ ἀπλοῦν κνησμόν, χωρὶς δηλ. ἐξάνθημα, ὅτε πρόκειται περὶ κνύζας τοῦ αἰδοίου, ἢ παρουσιάζει ἐξάνθημα, τὸ ὁ-

ποῖον ὀφείλεται εἰς τὰ σακχαροῦχα οὖρα καὶ ἐντοπίζεται εἰς τὸ αἰδοῖον (diabetides).

2. Ὀρισμένα διαταραχαὶ τῆς ρυθμίσεως τοῦ σακχάρου μὲ μετρίαν ὑπεργλυκαιμίαν καὶ χωρὶς σακχαρουρίαν προκαλοῦν κνησμόν τοῦ αἰδοίου, ὁ ὁποῖος ὑποχωρεῖ κατόπιν ἀπλῆς διαίτης.

3. Κνησμόν ἔχομεν ἐπίσης ἐπὶ ἀζωθαιμίας, ἡ ὁποία συνοδεύει διάφορα νοσήματα τοῦ αἵματος, ὅπως π.χ. τὴν νόσον τοῦ Hodgkin καὶ πρὸ πάντων τὴν ὑπόχρωμον ἀναιμίαν.

4. Ὑπάρχει ὅμως καὶ κνησμός τοῦ αἰδοίου, δυστυχῶς ὄχι σπάνιος, ὁ ἰδιοπαθής, ἐπίμονος μάλιστα εἰς πᾶσαν θεραπείαν. Ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτόν, λεπτομερῆς καὶ προσεκτικὴ ἐξέτασις ἀποκαλύπτει «εἰδικὸν ἔδαφος», τὸ ὁποῖον παίζει σπουδαῖον ρόλον. Ὁ ἰδιοπαθὴς οὗτος κνησμός ἔχει σχέσιν μὲ διαταραχὰς τοῦ φυτικοῦ νευρικοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον ἐπηρεάζεται ὑπὸ τῶν ἐνδοκρινῶν ἀδένων.

5. Διαταραχαὶ τῶν ὄσθηκῶν δυνατὸν νὰ προκαλέσουν κνησμόν. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγεται ὁ συχνάκις ἀπαντῶμενος προεμμηνορροσιακὸς κνησμός τοῦ αἰδοίου. Οὗτος παύει κατὰ τὴν ἐμμηνον περίοδον καὶ ἐπανεμφανίζεται κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς νέας περιόδου. Ἐπίσης ἐπὶ ἐγκυμοσύνης, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐμμηνόπαυσιν, δυνατὸν νὰ παρου-

σιασθῆ, διὰ πρώτην φοράν, κνησμός δι-
αρκής. Ὁ δεύτερος μάλιστα ἀνακουφίζε-
ται κατόπιν τοπικῆς ἐφαρμογῆς ὠοθυλα-
κινούχου ἀλοφιῆς ἢ, ἐν ἀνάγκῃ, κατό-
πιν παρεντερικῆς χρήσεως συνθέτων οἰ-
στρογόνων οὐσιῶν. Ἄλλ' ἢ δι' αὐτῶν थे-
ραπεία τελεῖται μετὰ περισκέψεως καὶ
οὐχὶ ἐπὶ μακρόν, διὰ τὸν φόβον τῆς κα-
κοήθους ἐξαλλαγῆς. Ὅμοιως ἡ κραύρω-
σις τοῦ αἰδοίου, ἡ ὁποία παρουσιάζει ἀ-
τροφίαν καὶ σκλήρυνσιν τοῦ δέρματος
καὶ τῶν μαλακῶν μορίων τοῦ αἰδοίου καὶ
ὀφείλεται εἰς τὴν κατὰ τὴν κλιμακτῆριον
ἀτροφίαν τῶν ὠοθηκῶν, συνοδεύεται ὑπὸ
κνησμοῦ.

6. Διαταραχαὶ τοῦ θυρεοειδοῦς ἀδένο-
ς δυνατὸν νὰ προκαλέσουν κνησμόν τοῦ
αἰδοίου.

7. Διάφοροι ψυχοπάθειαι, ὅπως ἡ ἀγ-
χώδης κατάστασις, ἡ κυκλοθυμία, ἡ ψυ-
χικὴ κατάθλιψις, δυνατὸν νὰ συνοδεύ-
ωνται ὑπὸ κνησμοῦ τοῦ αἰδοίου. Ἄλλὰ
καὶ ἀντιστρόφως, ὁ μακροχρόνιος καὶ
ἐπίμονος κνησμός δυνατὸν νὰ ἐπηρεάσῃ
δυσμενῶς τὴν ψυχικὴν διάθεσιν τοῦ πά-
σχοντος καὶ νὰ προκαλέσῃ ἀϋπνίαν, ἐκ-
νευρισμὸν ἢ νευρασθένειαν.

8. Ἐπίσης ἡ ἀλλεργία, ἡ ὁποία ἐκδη-
λοῦται ὑπὸ μορφὴν ἐκζέματος ἢ δερμα-
τίτιδος ἢ κνιδώσεως ἢ κυνάγχης ἐκ χόρ-
του δυνατὸν νὰ προκαλέσῃ ὡς «ἰσοδύνα-
μον» κνησμόν τοῦ αἰδοίου.

9. Κατὰ τοὺς Ἀμερικανοὺς συγγρα-
φεῖς, σηπτικαὶ ἐστὶναι, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκον-
ται μακρὰν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, ὡς
ἡ ἀμυγδαλίτις, τερηδονισμένος ὀδούς,
χολοκυστίτις, κολίτις, δυνατὸν νὰ προ-
καλέσουν κνησμόν.

Β' Τοπικὰ αἷτια:

1. Οἱ ὀξυούροι, οἱ ὁποῖοι ἀπαντοῦν κυ-
ρίως κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, προκα-
λοῦν κνησμόν τοῦ αἰδοίου, ἰδίως ὅμως
τοῦ πρῶκτοῦ. Διαγιγνώσκονται διὰ πα-
ρασιτολογικῆς ἐξετάσεως τῶν κοπράνων.
Ἄλλὰ καὶ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ δυνατὸν
νὰ διακρίνωμεν ἐντὸς τῶν κοπράνων λευ-
κῶπά τινα κοκκία, ἧτοι τὰ φά τῶν ὀξυού-
ρων. Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἄλλα ἐντε-

ρικὰ παράσιτα, ὡς αἱ ἱστολυτικαὶ ἀμοι-
βάδες, προκαλοῦν κνησμόν.

2. Πλεῖσται παθήσεις τῶν γεννητικῶν
ὀργάνων δυνατὸν νὰ προκαλέσουν κνη-
σμόν τοῦ αἰδοίου. Ἡ κολπίτις, τραχηλί-
τις, μητρίτις, σαλπινγίτις, ὠοθηκίτις' ἐ-
πίσης τὰ οὐρηθροκολπικὰ, κολποκυστι-
κὰ καὶ ὀρθοκολπικὰ συρίγγια' ἀλλὰ καὶ
τὰ θηλώματα, τὰ δξυτενῆ κονδυλώματα,
οἱ πολυπόδες τῶν γεννητικῶν ὀργάνων
προκαλοῦν κνησμόν τοῦ αἰδοίου.

3. Τὰ σπάργανα, αἱ περισκελίδες καὶ
μάλιστα ἐκ nylon, αἱ διὰ πυκνῶν διαλυ-
μάτων χημικῶν οὐσιῶν πλύσεις τῶν γεν-
νητικῶν ὀργάνων, οἱ συχνοὶ σαπωνισμοί,
ἢ τοπικὴ ἐφαρμογὴ ἀρωμάτων δυνατὸν νὰ
προκαλέσουν τὴν καλουμένην δερματίτι-
δα ἐξ ἐπαφῆς (contact dermatitis) μετὰ
κνησμοῦ τοῦ αἰδοίου.

4. Πυογόνοι κόκκοι, ὡς ὁ στρεπτόκοκ-
κος, ὁ ὁποῖος προκαλεῖ τὸ παράτριμμα
(κοινῶς σύγκαμμα), ὁ σταφυλόκοκκος, θυ-
λακίτιδες, διάφοροι μύκητες, οἱ ὁποῖοι
προκαλοῦν τὸ ἐρύθρασμα, τριχοφυτίαν ἢ
ἐπιδερμοφυτίαν, καὶ τὸ ὠίδιον τὸ λευκά-
ζον προκαλοῦν κνησμόν τοῦ αἰδοίου. Ἐ-
πίσης ἢ ἐκ τριχομονάδων κολπίτις συνο-
δεύεται πάντοτε ὑπὸ κνησμοῦ τοῦ αἰδοίου.

5. Δερματοπάθειαι καθ' ἑαυτὰς κνη-
σμάδεις, ὅπως ἡ νευροδερματίτις, ὁ ὁμα-
λὸς λειχὴν κτλ., ὅσάκις ἐντοπίζεται κατὰ
τὴν αἰδοικὴν χώραν.

6. Ἡ φθειρίασις τοῦ ἐφηβίου.

7. Τέλος ἡ λευκοπλασία καὶ ἡ ἐρυθρο-
πλασία τοῦ αἰδοίου, ἐκφυλιστικαὶ δηλ.
καταστάσεις, αἱ ὁποῖαι καταλήγουν εἰς
καρκίνον, συνοδεύονται ὑπὸ κνησμοῦ.

Ἡμέτεραι περιπτώσεις:

Κατὰ τὴν διάρκειαν ἐνὸς ἔτους, ἧτοι
ἀπὸ 20 Ἰουνίου 1961 μέχρι τῆς 19ης Ἰου-
νίου 1962, προσῆλθον εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν
Δερματολογικὸν Ἰατρεῖον τοῦ Μ.Μ.Η.
44 ἀσθενεῖς παραπονούμενοι διὰ κνησμόν
τοῦ αἰδοίου. Ἐκ τῶν ἀσθενῶν τούτων οἱ
10 ἦσαν παιδιὰ ἡλικίας ἀπὸ 1 μηνὸς μέ-
χρι 4 ἐτῶν, αἱ δὲ ὑπόλοιποι 34 ἦσαν γυ-
ναῖκες ἀπὸ 17-70 ἐτῶν. Αἱ περιπτώσεις
αὗται ἠρευνήθησαν διὰ λεπτομεροῦς κλι-

νικῆς καί, ὅπου ἔπρεπε, δι' ἐργαστηριακῶν ἐξετάσεων.

Υπό αἰτιοπαθογονικὴν ἔποψιν ὠφείλον-

το εἰς τὰ ἐξῆς αἷτια καὶ κατετάγησαν εἰς τὰς ἀνωτέρω περιγραφομένας κατηγορίας, ὡς ἔπεται:

Πίναξ ἐμφαινῶν τὴν διάγνωσιν, τὸν ἀριθμὸν περιπτώσεων, τὸν αὐξοντα ἀριθμὸν δελτίου καὶ τὴν αἰτιοπαθογονίαν

α/α	Διάγνωσις	Περιπτώσεις	Αὐξων ἀριθμὸς δελτίων	Αἰτιοπαθογονία
1	Ἐγκυμοσύνη	1	85	} A5* διαταραχαὶ ὠθηκῶν B1** ἔντερ. παράσιτα
2	Ἐμμηνοπαυσίς	1	263	
3	Κραύρωσις αἰδοίου	1	55	
4	Ἴστολυτικαὶ ἀμοιβάδες	1	696	
5	Αἱμορροΐδες	2	587, 60	} παθήσεις γεννητικῶν ὀργάνων καὶ περιγενν. χώρας
6	Ὄξυτ. κονδυλώματα, θηλώματα	2	558, 57	
7	Δερματίτις ἐξ ἐπαφῆς	1	536	} B3 δερματίτις ἐξ ἐπαφῆς
	» φαρμακευτικῆ	2	725, 170	
8	Μύκητες (ἐπίδερμοφ. τριχόφυτον)	8	401, 724, 68, 144, 235, 236, 239, 275	} B4 πύοκοκκοι, μύκητες κλπ.
9	Πύοκοκκοι (στρεπτοκ. σταφυλοκ.)	13	398, 620, 651, 676, 40, 104, 130, 143, 163, 171, 193, 197, 339	
10	Τριχομονάδες	1	318	} B5 κνησμάδες δερματοπάθειαι
11	Λειχήν ὀμαλὸς	1	174	
12	Νευροδερματίτις	2	415, 616	
13	Λευκοπλασία αἰδοίου	1	50	
14	Ἰδιοπαθεῖς ¹	7	9, 90, 138, 150, 210, 240, 283	B7 A4

* A5 — Γενικά αἷτια 5ῆς κατηγορίας.

** B1 — Τοπικά αἷτια 1ῆς κατηγορίας.

1. Ἐκ τῶν 7 ἰδιοπαθῶν, 3 κυρίως, αἱ ὑπ' ἀριθ. 9, 90 καὶ 283, ἦσαν ἰδιοπαθεῖς, καθόσον οὐδεμίαν αἰτιολογίαν, ἔστω καὶ πιθανήν, ἀνεύρομεν· αἱ ὑπόλοιποι 4, ἦτοι αἱ ὑπ' ἀριθ. 138, 150, 210 καὶ 240, δυστυχῶς δὲν ἐπανῆλθον προσκομιζοῦσαι τὰς ἀπαραιτήτους μικροβιολογικὰς καὶ βιοχημικὰς ἐξετάσεις (σάκχαρον αἵματος, τριχομονάδες, candida). Εἶναι λίαν πιθανόν, ἐὰν προσεκόμιζον τὰς ἀνωτέρω ἐξετάσεις, νὰ κατετάσσοντο καὶ αὐταὶ εἰς μίαν τῶν ἀνωτέρω κατηγοριῶν.

Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω πίνακος ἐμφαίνεται ὅτι οἱ περισσότεροι, δηλ. οἱ 13 ἐκ τῶν 44 ἀρρώστων, οἵτινες παρεπονοῦν διὰ κνησμόν τοῦ αἰδοίου, ἔπασχον ὑπὸ βλαβῶν ὀφειλομένων εἰς πυογόνους κόκκους καί, κατὰ δεύτερον λόγον, οἱ 8, εἰς μύκητας.

Ἡ θεραπεία τοῦ κνησμοῦ τοῦ αἰδοίου εἶναι:

1. Γενική: Διαιτητικῶς συνιστῶμεν ὅπως οἱ πάσχοντες ἀποφεύγουν τὸν καφέ, τῆϊον, τὰ οἶνοπνευματάδη ποτὰ καὶ καρυκεύματα. Ἐπὶ συνυπάρξεως νευρικής ἀνισορροπίας δίδομεν κατευναστικά, βαρβιτουρικά, ἐνέσεις βρωμιούχου ἄσβεστίου. Δρῶμεν ἐπίσης ψυχολογικῶς, ἐνθαρρύνο-

μεν δηλ. τοὺς ἀρρώστους πού κατέχονται ὑπὸ ἄγχους καὶ ἐνισχύομεν τὸ ἠθικὸν αὐτῶν.

2. Συμπτωματική: Διὰ τὴν καθαριότητα τῶν γεννητικῶν ὀργάνων χρησιμοποιοῦμεν χαμομήλι ἢ καὶ σάπανα ἀλλὰ μὲ pH ὄξινο (Dermacid).

α) Ἐπὶ ὀξέος ἐκζέματος ἐφαρμόζομεν ἐπιθέματα μὲ διάλυμα 1:2000 ὑπερμαγγανικοῦ καλίου ἢ βορικοῦ ὀξέος 2,5%. Μετὰ τὴν πάροδον τῆς ὀξείας φλεγμονῆς ἐπιθίγομεν τὰς βλάβας μὲ διάλυμα 2% ἰώδους τῆς γεντιανῆς, ἢ ἠωσίνης 2%. Ἐφ' ὑποξέος ἢ χρονίου ἐκζέματος ἐπαλείφομεν τὸ αἶδιον μὲ κρέμαν ὕδροκορτιζόνης, ἐν ἀρχῇ 2,5%, κατόπιν 1%.

β) Όταν συνυπάρχη μόλυνσις εφαρμόζομεν επιθέματα υπερμαγγανικού καλίου, κατόπιν επιθίζεις με alcohol iodé 1%.

γ) Ἐπὶ μυκῆτων, ὁμοίως επιθίζεις με alcohol iodé 1%, ὡς καὶ μυκοστατικά εἰς διάλυμα ἢ ἀλοιφήν.

δ) Ἐφ' ἀπλῆς κνύζας ἢ ἐπὶ νευροδερματίτιδος θέτομεν κρέμαν κορτιζόνης 2,5% ἐπὶ 15 ἡμέρας καὶ κατόπι 1%. Ἐπὶ ἐπιμονῆς τοῦ κνησμοῦ καταφεύγομεν εἰς τὰς ἀκτῖνας Bucky, καίτοι καὶ μετ' αὐτὰς δὲν ἀποκλείεται ἡ ὑποτροπή, ὅτε τὰς ἐπαναλαμβάνομεν ἀλλὰ μετὰ μεγάλης προσοχῆς.

3. Αἰτιολογία: Ἡ ἰδεωδεστέρα θεραπεία εἶναι νὰ εὑρεθῇ τὸ αἷτιον καὶ νὰ δράσωμεν κατ' αὐτοῦ.

Αἱ βιταμῖναι Α καὶ Δ εἰς δόσιν 100.000 μ. τρίς ἡμερησίως ἐσωτερικῶς ἢ τοπικῶς εἰς ἀλοιφήν μὲ μουρονέλιον πολλάκις ὠφελοῦν. Ἡ αὐθαιματοθεραπεία ἀπὸ 2 κ.έκ. μέχρις 20 κ.έκ. ἔχει τοὺς ὀπαδοῦς της. Συνιστῶνται ἔτι αἱ ἐνδοδερμικαὶ ἐνέσεις Benzocaine 2% ἢ ὑδροχλωρικῆς ἰσταμίνης, ἢ ἔτοιμον διάλυμα Phénergan

δι' ἐνέσεις, εἰς πολλὰ σημεῖα ἐπὶ 8-12 ἡμέρας. Ἐφ' ὑποτροπῆς, δύνανται νὰ ἐπαναληφθοῦν. Τέλος, ἐπὶ ἐπιμονωτάτων περιπτώσεων κνησμοῦ συνιστᾶται ἡ ἐκτομὴ τῶν ἀντιστοιχῶν κλάδων τοῦ αἰδοϊκοῦ νεύρου μετὰ τομὴν τοῦ δέρματος ἢ ἡ ἀφαίρεσις τοῦ πάσχοντος δέρματος καὶ ἡ ἀντικατάστασις του διὰ πλαστικῆς.

Συμπέρασμα: Πᾶσα περίπτωσις κνησμοῦ τοῦ αἰδοῖου δέον νὰ μελετᾶται μετὰ προσοχῆς καὶ λεπτομερῶς, πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ αἰτίου αὐτοῦ. Μόνον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐργαζόμενοι θέλομεν ἐφαρμόσει τὴν ἀρμόζουσαν θεραπείαν καὶ θέλομεν ἀπαλλάξει τὸν ἄρρωστόν μας ἐκ τῆς δυσαρέστου καὶ πολλὰκις ἀφορητοῦ ἐνοχλήσεως ταύτης.

Βιβλιογραφία:

Bensaude A.-Milstein J., Monde Medical, 1961 N° 1014, Johanny R., Encycl. Medicochir. Dermat., 12820 A10, Melki G. R., Encycl. Medicochir. Dermat., 12350 A10, Sulzberger M., Dermatology (1961) pp. 155-157, Φωτεινὸς Παναγ., Δερματολογία (1956).

ΔΙΕΘΝΗ ΝΕΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΗΝ ΜΗΤΕΡΑ

«ΜΗΝ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΠΕΤΕ ΕΠΙ ΠΟΛΥ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΣΑΣ»

Δύο ἑκατομμύρια Βρετανίδων μητέρων, τῶν ὁποίων ἡ ἐργασία τὰς καλεῖ ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι των, ἀντιμετωπίζουν τὸ δίλημμα πού ἔθεσεν ἡ ἰατρὸς Δρ Μάργχαρετ Μπρῶτον, εἰδικὴ περὶ τὴν παιδιατρικὴν, εἰς ἔκθεσίν της δημοσιευμένην εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦ Βασιλικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Δημοσίας Ὑγείας καὶ Ὑγιεινῆς.

Εἰς τὴν ἔκθεσιν της ἡ παιδίατρος ἰσχυρίζεται ὅτι τὰ παιδιὰ ἐκεῖνα πού στεροῦνται τῶν μητρικῶν φροντίδων, κατὰ τὴν σχολικὴν ἰδίως ἡλικίαν, δὲν εἶναι δυνατὸν παρά νὰ εἶναι κοινωνικῶς καὶ πνευματικῶς καθυστερημένα.

Συνήθως, λέγει, τὰ παιδιὰ, τῶν ὁποίων αἱ μητέρες ἐργάζονται ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι, ἀγρυπνοῦν τὸ βράδυ, εἴτε παρακολουθοῦντα τὰς ἐκπομπὰς τῆς τηλεοράσεως ἢ παίζοντα εἰς τὸν δρόμον, καθ' ὃν χρόνον αἱ μητέρες των, πού μόλις ἐπέστρεψαν ἀπὸ τὴν ἐργασίαν των, καταγίνονται μετὰ τὴν προετοιμασίαν τοῦ δείπνου ἢ μετὰ ἄλλας οἰκιακὰς ἀσχολίας.

Συνεπεία τούτου, συνεχίζει ἡ ἔκθεσις, τὰ παιδιὰ αὐτὰ δὲν κοιμούνται τὰς κανονικὰς διὰ τὴν ἡλικίαν των ὥρας, τὴν ἐπομένην δὲ πρῶτα εἶναι «βαρῦθμα» καὶ νυσταλέα, ἐὰν δὲ ἀνήκουν εἰς τὴν

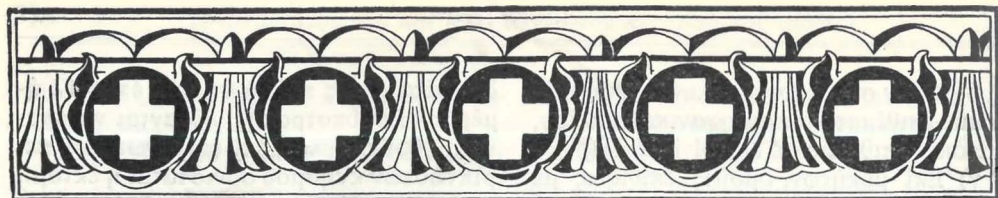
σχολικὴν ἡλικίαν δὲν ἠμποροῦν νὰ κατανοήσουν τὰ ἔστω καὶ εὐκόλα διὰ τὴν ἡλικίαν των μαθήματα.

Ἐχει ἐπίσης ἀποδειχθῆ, ἐκ τῶν στατιστικῶν, ὅτι τὰ παιδιὰ αὐτὰ προσβάλλονται εὐκολώτερον ἀπὸ τὰς διαφόρους ἀσθενείας τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἰδίως ἐκείνας τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων καὶ τοῦ πεπτικοῦ συστήματος, κατ' ἀνάγκην δὲ καταλήγουν εἰς τὰ νοσοκομεῖα, ἐφ' ὅσον ἡ μητέρα των δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀφήσῃ τὴν ἐργασίαν της διὰ νὰ τὰ νοσηλεύσῃ εἰς τὸ σπίτι των.

Ἡ ἔκθεσις καταλήγει εἰς συστάσεις πρὸς τὰς ἐργαζόμενας μητέρας, συνιστῶσα εἰς αὐτὰς νὰ περιρρίζουν ὅσον τὸ δυνατόν τὰς ὥρας ἐργασίας των, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀφιερῶνουν ὅσον τὸ δυνατόν περισσύτερον χρόνον εἰς τὴν περιποίησιν καὶ ἀνατροφήν τῶν παιδιῶν των.

ΝΕΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

* Ἐὰν ἐτοποθετοῦντο ἡ μία ἐπάνω εἰς τὴν ἄλλην οἱ μπλοῦζες καὶ οἱ ποδιές τῶν μαϊῶν πού παρέχει τὸ Ἴδρυμα Ἠνωμένων Ἐθνῶν διὰ τὴν Παιδικὴν Ἠλικίαν, θὰ ἐσχημάτιζαν ἕνα σωρὸν τριπλάσιον ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ Ἐβερεστ.

ΟΙ ΑΤΟΜΙΚΕΣ ΔΟΚΙΜΕΣ ΚΑΙ Η ΥΓΕΙΑ ΜΑΣ

Υπό

Δρος ΠΑΝ. ΑΝΤ. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

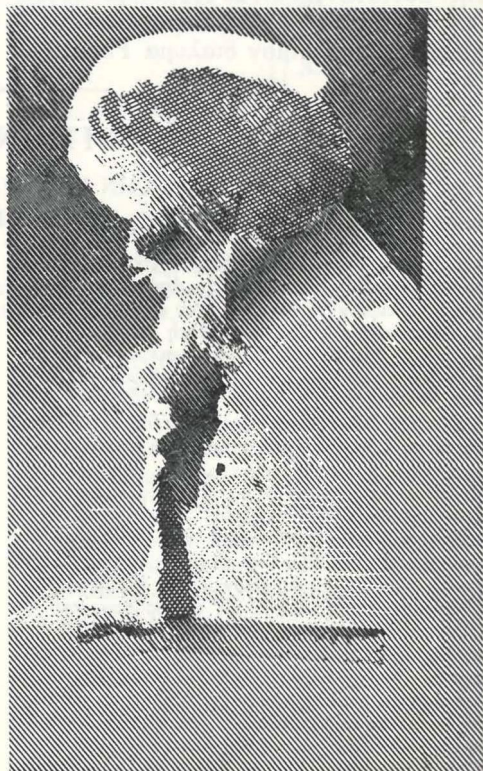
Βοηθοῦ τῆς Β' Κλινικῆς
τοῦ Μαιευτηρίου «Μαρίνα Ἡλιάδου»

Καὶ αὐτὸν τὸν χρόνον ξανάρχισε τὸ ἴδιο ἀγ-
χος μετὰ τὰ ἀτομικὰ πειράματα. Ἐνας ὁλό-
κληρος κόσμος, πέρσι μετὰ τοὺς Ρώσους,
φέτος μετὰ τοὺς Ἀμερικανούς, ἀγωνιᾷ καὶ
διερωτᾶται γιὰ τίς συνέπειες αὐτῶν τῶν
πειραμάτων πάνω στὴ γενιά μας ἀλλὰ καὶ
στοὺς μελλοντικούς ἀνθρώπους. Καὶ καθη-
μερινῶς ψάχνει μετὰ τοὺς εἰδικούς μετρητὰς
Geiger νὰ βρῆ τὴν αὔξησι τῆς φυσικῆς ρα-
διενεργείας πέρα ἀπὸ τὰ ἐπιτρεπόμενα ὄ-
ρια. Καὶ τότε ἡ ἀγωνία του κορυφώνεται.

Ἦδη τὸ 1958, πρὶν ἀπὸ τὴν διακοπὴν
τῶν πειραμάτων, ἡ ραδιενέργεια ἀπὸ τίς
δοκιμὰς εἶχε παρουσιάσει δωδεκαπλάσια
αὔξησι τῆς μέσης παρατηρουμένης διακυ-
μάνσεως ἢ ὅποια προσετίθετο κάθε μέρα
στὴν ἤδη ὑπάρχουσα κοσμικὴ ἀκτινοβολία.
Ἔτσι τὸ σῶμα μας ἀλλὰ καὶ οἱ τροφές μας,
ζωικὲς καὶ φυτικὲς, ἐβρομβαρδίζοντο καθη-
μερινῶς ἀπὸ μεγάλας ποσότητες ραδιενερ-
γείας, μετὰ ἀνυπολόγιστες ἴσως συνέπειες.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι οἱ βλάβες ἀπὸ τὴν ἀ-
κτινοβολία δὲν ἐκδηλοῦνται ἀμέσως. Δὲν
περιμένει, δηλαδὴ, κανεὶς ὅτι μετὰ τὴν ἡύξη-
μένη ραδιενέργεια ποὺ δεχόμεστε ἢ ποὺ θὰ
δεχθοῦμε θὰ γερμίσουν τὰ Νοσοκομεῖα μετὰ
ἀρρώστους. Ἡ δράσις τῆς εἶναι βραδεῖα καὶ
ἡ ἐκδήλωσις τῆς βλάβης μελλοντικὴ. Ἐξ
ἄλλου ραδιενεργὰ κατάλοιπα ἀπὸ τὰ δια-
σπώμενα στοιχεῖα τῶν δοκιμῶν, πέφτοντας
στὴ γῆ συνήθως μετὰ τὰ σταγονίδια τῆς βρο-
χῆς, μολύνουν τὰ φυτὰ καὶ μετὰ αὐτὰ τὰ ζῶα.
Οἱ φυτικὲς, λοιπὸν, καὶ οἱ ζωικὲς τροφές
μας, τὸ γάλα κλπ., παριστοῦν τὸ μέσον μετὰ
τὸ ὅποῖον εἰσάγομεν μέσα πιά στὸ σῶμα

μας ραδιενεργὰ στοιχεῖα. Αὐτὰ ἐγκαθί-
στανται ἀκολούθως στὰ διάφορα ὄργανα,
ὅπως π.χ. στὸν μυελὸ τῶν ὀστέων, κυρίως
δὲ στὰ παιδιὰ. Ἡ ζωὴ ὅμως αὐτῶν εἶναι
μακροτάτη, καὶ ἐπομένως ἡ δράσις των συ-
νεχῆς καὶ παρατεταμένη. Μετὰ αὐτὸν, λοιπὸν,
τὸν τρόπον δεχόμεστε ἀνηλεῆ βομβαρδι-

σμο από έξω με την ηύξημένη ακτινοβολία και από μέσα μας με τὰ ραδιενεργά στοιχεία.

Ἐπειδὴ ὅμως τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς ἐπιδράσεως δὲν εἶναι ἄμεσα ἀλλὰ μελλοντικά, δὲν μπορούμε νὰ ξέρωμε ἀπὸ σήμερα τίς ἀκριβεῖς συνέπειες τῶν πειραμάτων πάνω στὴν υγεία μας. Θὰ πρέπει ἴσως νὰ περάσουν πολλὰ χρόνια ἀπὸ τὸν χρόνο τῶν δοκιμῶν, ἴσως ὀλόκληρες γενιές, γιὰ νὰ ἔχωμε πείρα ἀπὸ αὐτὴ τὴν καινούργια μάστιγα τῆς ἀνθρωπότητας. Ἀπὸ ὅ,τι ἐν τούτοις εἶναι γνωστό, ἡ ακτινοβολία προκαλεῖ λευχαιμία, καρκίνο καὶ σὲ μεγάλες δόσεις καταστρέφει ζωτικὰ ὄργανα τοῦ σώματος.

Πολὺ σκοτεινότερες εἶναι οἱ συνέπειες πάνω στὶς μέλλουσες γενιές. Ἀπὸ πειράματα πάνω σὲ ζῶα ξέρωμε ὅτι μικρὲς δόσεις ακτινοβολίας προκαλοῦν ἀπότομες μεταβολές τῶν κληρονομικῶν τους ἰδιοτήτων, («μεταλλάξεις», ὅπως λέγονται (mutatio)), οἱ ὁποῖες φυσικὰ κληρονομοῦνται στοὺς ἀπογόνους, με ἀποτέλεσμα νὰ γεννῶνται καινούργια εἶδη με ἐντελῶς νέους χαρακτῆρες. Ἄν οἱ ατομικὲς δοκιμὲς με τὴν ηύξημένη ακτινοβολία ποὺ ἐκλύουν ἔχουν κάποια ἐπίδρασι στὴν κληρονομικὴ οὐσία τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς δημιουργίας μεταλλάξεων δὲν μπορούμε νὰ ξέρωμε, εἶναι ὅμως πολὺ πιθανόν. Ἔτσι ἴσως ὅταν οἱ ἀπόγονοί μας γεννῶνται με διάφορες πλημμελίες στὴνωματική τους διάπλασι ἢ στὴν ψυχική τους ὑπόστασι θὰ καταρῶνται τοὺς προγόνους τους γιὰ τίς ἐπιπόλαιες καὶ ἀπάνθρωπες ἐνέργειές τους.

Ἐν τούτοις ὑπάρχουν καὶ οἱ αἰσιόδοξοι ποὺ πιστεῦουν ὅτι ὅσονδήποτε καὶ ἂν συνεχισθοῦν οἱ ατομικὲς δοκιμὲς, ἡ ακτινοβολία δὲν μπορεῖ νὰ φθάσῃ ὅρια ἐπικίνδυνα γιὰ τὴν υγεία μας ἢ τῶν ἀπογόνων μας. Ὅμως, παρὰ τὴν ἀντίληψι αὐτὴ καὶ γιὰ ὅλους τοὺς προηγουμένους λόγους, τὰ ατομικὰ πειράματα ἀπηγορεύθησαν τὸ 1958 με κοινή συμφωνία ὄλων τῶν ατομικῶν Δυνάμεων. Καὶ πρῶτος ὁ Σοβιετικὸς Πρωθυπουργὸς Nikita Chruschtschow διεκήρυττε πρὸ τοῦ Ἄνωτάτου Σοβιετ τὸ 1960: «Ἐὰν ἡ μία πλευρὰ παραβιάσῃ τίς ὑποχρεώσεις (γιὰ τὴν διακοπὴ τῶν ατομικῶν

δοκιμῶν), τίς ὁποῖες ἐκούσια ἀνέλαβε, οἱ ὑπεύθυνοι θὰ σκεπασθοῦν με τὴν ντροπὴ καὶ οἱ λαοὶ ὅλου τοῦ κόσμου θὰ τοὺς ἐκφράσουν τὴν καταδικαστικὴ τους κρίσι». Μετὰ ἓνα χρόνο ὅμως πρῶτος παρεβίασε τὴν συμφωνία καὶ ἄρχισε χωρὶς αἰτία ατομικὲς δοκιμὲς πολλαπλασίας ἰσχύος τῶν μέχρι τοῦδε, βυθίζοντας στὸ ἄγχος ὅλους τοὺς λαοὺς καὶ σκεπάζοντας τὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτὸ με τὴν ντροπὴ γιὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ πλανῆτη μας.

Φέτος συνεχίζουν τὴν καταστροφὴ οἱ Ἀμερικανοί, δημιουργοῦντες με τίς ἐκρήξεις τους εἰκόνας ἀποκαλύψεως καὶ κολάσεως. «Τὰ ἀστέρια ἔσβησαν καὶ οἱ ἄνθρωποι τῶν νησιῶν τῆς Χαβάης ἔζησαν δέκα συγκλονιστικὰ λεπτά, ποὺ θύμιζαν τὴν Γένεσι τοῦ Κόσμου, ὅπως τὴν περιγράφει ἡ Ἁγία Γραφή», γράφουν οἱ δυτικὲς ἐφημερίδες, καμαρώνοντας γιὰ τὴν «συνταρακτικὴ μεγαλοπρέπεια τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἄθλου».

Ἐν τούτοις 3000 ἐπιστήμονες, γυναικολόγοι κυρίως καὶ ἐρευνηταί, ποὺ συνεκεντρώθησαν πέρσι στὴν Βιέννη γιὰ τὸ Παγκόσμιο Συνέδριο τῆς Μαιευτικῆς καὶ Γυναικολογίας, συνεζήτησαν μεταξὺ ἄλλων θεμάτων καὶ τίς συνέπειες τῶν ατομικῶν δοκιμῶν, με τὴν εὐκαιρία τῶν σοβιετικῶν πειραμάτων, καὶ κατεδίκασαν ὁμόφωνα τίς καταστρεπτικὲς αὐτὲς γιὰ τὴν υγεία τῶν ἀνθρώπων μεθόδους προαγωγῆς τῆς Ἐπιστήμης.

Παραθέτομε πιὸ κάτω τίς γνώμες μερικῶν ἐπιστημόνων, ὅπως τίς ἐξέφρασαν τότε στὸ Γυναικολογικὸ Συνέδριο.

Ὁ Καθηγητὴς Schubert, ἓνας ἀπὸ τοὺς πιὸ ὀνομαστοὺς Γερμανοὺς ἀκτινοθεραπευτάς:

«Ἐμεῖς οἱ ἱατροὶ καὶ οἱ ἐπιστήμονες βλέπομε με μεγάλη κατὰπληξι τὴν ἐπανάληψι τῶν ατομικῶν δοκιμῶν. Ἀπὸ χρόνια περιφανεῖς ἐπιστήμονες ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον ἔχουν ἀποδείξει τίς ἀνυπολόγιστες συνέπειες οἱ ὁποῖες μποροῦν νὰ ἐπακολουθήσουν ὄχι μόνον γιὰ τοὺς ζῶντας ἀνθρώπους ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ ἔμβρυα. Με ἱκανοποίησι μπορέσαμε νὰ διαπιστώσωμε ὅτι ἡ ραδιενέργεια παρέμεινε σταθερὰ μετὰ τὴν ἀνα-

στολή τῶν δοκιμῶν. Ἔτσι σὲ 10 περίπου χρόνια θὰ φθάσωμε στὰ φυσιολογικά ἐπίπεδα. Ἡ ἐλπίς αὐτὴ διὰ τὴν ἀποκατάστασιν εἰς τὸ φυσιολογικόν, ἤδη ἐξέλιπεν.»

Ἡ Καθηγητὴς Κнауs, ὁ παγκοσμίως γίνωστος Αὐστριακὸς ἐπιστήμων ἀπὸ τὸν περίφημον νόμο του γιὰ τὶς γόνιμες καὶ μὴ ἡμέρες τοῦ κύκλου, καὶ Ἀντιπρόεδρος τῆς Διεθνοῦς Γυναικολογικῆς Ἑταιρείας:

«Ἐκπλήττομαι, γιὰτὶ διερωτῶμαι μάταια γιὰ τὸ νόημα αὐτῶν τῶν μέτρων. Δὲν θὰ πρέπει βέβαια νὰ ἀναμένεται ἄμεσος καὶ ὀξύς κίνδυνος ἀπὸ τὶς δοκιμές. Πρέπει δηλαδὴ νὰ διακρίνη κανεὶς μεταξὺ τῶν φυσικῶν καὶ ἱατρικῶν ἐπιδράσεων τῶν ἀτομικῶν δοκιμῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν ἀκτινικῶν ἐπιδράσεων ἀφ' ἑτέρου. Ἐνας ὀξύς κίνδυνος θὰ ὑπείσέρχεται μόνον μετὰ μίαν μαζικὴν ἐκκρηξιν. Τότε ὅμως θὰ ἦτο πλεόν πολὺ ἀργά...»

Ἡ μεγαλύτερα ἀντίδρασις προήρχεται ἀπὸ τοὺς Ἰάπωνας ἱατροὺς. Ὁ Dr. Josphito Kuibu:

«Ὅποιος ἔχει ζήσει τόσο ἄμεσα τὶς φρικτὲς συνέπειες μιᾶς ἀτομικῆς ἐκρήξεως ὅ-

πως ἐμεῖς οἱ Ἰάπωνες, καὶ ἀσχολεῖται ἀκόμη 16 ὀλόκληρα χρόνια μετὰ τὴν ρίψιν τῆς βόμβας μετὰ τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν ὀψιμῶν ἐπακολούθων αὐτῆς, αὐτὸς καὶ μόνον μπορεῖ νὰ συλλάβῃ τὸ ζεσθικῶμα μας.»

Ἐνας Ἰάπων ἱατρός:

«Καὶ μόνον τὸ ἄγχος ἀπὸ τὶς νέες δοκιμές, θὰ μποροῦσε νὰ ἔχει ἀνυπολόγιστες συνέπειες γιὰ τὴν ὑγεία τῶν ἀνθρώπων.»

Ἐνας Ρῶσος γυναικολόγος:

«Οἱ ἐπιδράσεις τῆς ραδιενεργείας ἐκ τῶν δοκιμῶν δὲν πρέπει νὰ ὑπεριτιμῶνται. Ἡ θεραπεία πάντως μετὰ ἀκτίνες δείχνει ὅτι διὰ τὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ μετὰ τὴν θεραπευτικὴν ἔννοια ἀπαιτεῖται προσεκτικὴ δοσολογία καὶ ἄμεσος ἀπομάκρυνσις.»

Μία Ρωσὶς ἱατρός, εἰς τὴν ὁποίαν ἐτέθη ὑπὸ δημοσιογράφων τὸ ἐρώτημα σχετικὰ μετὰ τὶς συνέπειες τῶν ἀτομικῶν δοκιμῶν γιὰ τὴν ὑγεία μας, προσεποιήθη ὅτι δὲν κατάλαβε τὴν ἐρώτησιν, ἀν καὶ διευπλώθη γερμανικὰ, γαλλικὰ καὶ ἀγγλικὰ, στὶς τρεῖς δηλαδὴ ἐπίσημες γλώσσες τοῦ Διεθνοῦς Γυναικολογικοῦ Συνεδρίου, στὸ ὁποῖον καὶ αὐτὴ συμμετεῖχε.

ΜΙΑ ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ

ΔΥΟ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΑΤΟΜΩΝ ΑΠΟΘΝΗΣΚΟΥΝ ΚΑΘΕ ΧΡΟΝΟ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΠΑΡΑΤΟΝ ΚΑΡΚΙΝΟΝ

Δύο καὶ πλεόν εκατομμύρια ἀτόμων ἀποθνήσκουν ἔτησίως ἐκ καρκίνου, μιᾶς ἐκ τῶν ὀλίγων ἀσθενειῶν αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν ὀλονὲν καὶ περισσότερα θύματα, παρὰ τὰς προόδους τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης. Τοῦτο ἀναφέρεται εἰς ἐκθεσιν τῆς Διεθνοῦς Ὁργανώσεως Ἑγείας τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναγνωρίζεται ὅτι ἡ ἐπιστήμη ἀπέχει εἰσέτι πολὺ ἀπὸ τοῦ νὰ γνωρίζῃ τὴν αἰτίαν ἢ ἔστω καὶ τὴν φύσιν τῆς ἀσθενείας αὐτῆς. Ἄνω τῶν πέντε ἐκατομμυρίων ἀτόμων, συνεχίζει ἡ ἐκθεσις, πάσχουν ἐκ τῆς ἀσθενείας αὐτῆς, ἐνῶ διὰ κάθε ἀσθενοῦς ἐκ καρκίνου ὑπάρχουν ἐπίσης τέσσαρα ἢ πέντε άτομα τὰ ὁποῖα ὑποφέρουν ἀπὸ κάποιαν μορφήν προκαρκινικῆς ἀσθενείας. Σημειοῦται ἐπίσης αὐξήσις τῶν χρονοματῶν καρκίνου, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἄλλα μάλιστα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους—ὡς ἡ λέπρα, ἡ σύφιλις, ἡ φυματίωσις καὶ ἡ ἐλονοσία—ἐμφανίζονται τώρα πολὺ ἀραιότερον ἀπὸ ὅσον παλαιότερον καὶ ἐνδεχομένως νὰ ἐξαφανισθῶν ἐντελῶς.

«Δὲν γνωρίζομεν εἰσέτι—συνεχίζει ἡ ἐκθεσις—πῶς ἀνατρέπεται ὁ μηχανισμὸς ὁ ὁποῖος καθορίζει τὴν ζωὴν τῶν κυττάρων, οὔτε τί προκαλεῖ τὴν μετατροπὴν ἐνὸς ὄγκου εἰς κακοήγη. Γνωρίζομεν ὅτι ὁ καρκίνος ὑφίσταται εἰς ὀλόκληρον τὸν κόσμον καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει περιοχὴ μετὰ πληθυσμὸν μὴ προσβληθέντα ὑπ' αὐτοῦ». Περαιτέρω ἀναφέρεται ὅτι ὁ καρκίνος τοῦ δέρματος—ἡ συνηθεστέρα μορφή τῆς ἐπαράτου ἀσθενείας—δύναται νὰ προκληθῇ ὑπὸ χημικῶν καὶ φυσικῶν παραγόντων, ραδιενεργείας, ἀκόμη δὲ καὶ τοῦ ἡλίου. Ὁ καρκίνος τοῦ δέρματος συναντᾶται συχνὰ εἰς γεωργούς, ναυτικούς καὶ ἄλλους ἐργάτας οἱ ὁποῖοι ἐργάζονται εἰς τὸ ὑπαίθριον. Ἐπίσης ὁ καρκίνος τοῦ στόματος συναντᾶται συχνὰ εἰς τὴν Ἰνδίαν—ὅπου ὑπάρχει ἡ μεγαλύτερα ἀναλογία ἔναντι καρκίνων εἰς ἄλλα σημεῖα τοῦ σώματος—καὶ συνδέεται μετὰ τὴν συνηθειαν τοῦ μασήματος καπνοῦ καὶ φύλλων δένδρου ὀμοίου πρὸς πιπεριάν.

ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΤΟ ΜΗΤΡΙΚΟΝ ΕΝΣΤΙΚΤΟΝ

Ἰπὸ
ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΧΡ. ΣΚΟΥΤΕΡΗ

Τέως ἐσωτερικοῦ βοηθοῦ Μαιευτηρίου
«Μαρίκα Ἡλιάδη»

Ἡ λειτουργία τῆς ἀναπαραγωγῆς, δι' ἧς διακωνίζεται τὸ ἀνθρώπινον εἶδος, κυβερνᾶται ὑπὸ δύο μεγάλων ἐνστίκτων, τοῦ σεξουαλικοῦ ἢ γενετηρίου, δι' οὗ ἐπιτυγχάνεται ἡ συνένωσις τοῦ ἄρρενος καὶ θήλεος στοιχείου, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας εἶναι ἡ γονιμοποίησις καὶ ἡ δημιουργία ἐνὸς νέου ὄντος ὁμοίου τῶν γεννητόρων, καὶ τοῦ μητρικοῦ ἢ γονοπροφυλακτικοῦ, δι' οὗ διασφαλίζεται ὑπὸ τῆς μητρὸς ἡ ἀνάπτυξις καὶ προστασία τοῦ γόνου (τέκνου) κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς τε ἐνδομητρίου καὶ τῆς ἐξωμητρίου ζωῆς αὐτοῦ.

Τῆς ὑψηλῆς καὶ ἀτελευτήτου λειτουργίας τῆς ἀναπαραγωγῆς ὄργανον κατ' ἀνεξερῆν-νητον βουλὴν εἶναι ἡ γ υ ν ἦ. Αὕτη εἶναι ὁ φορεὺς τῆς ζωῆς, ὁ σπουδαιότερος συντελεστής τῆς δημιουργίας καὶ ἡ μήτηρ τῆς ἀνθρωπίνης οἰκογενείας. Ἄνευ ταύτης δὲν δύναται νὰ θεμελιωθῇ καὶ νὰ ὑπάρξῃ οἰκογένεια, κοινωνία, πολιτεία.

Ἡ φύσις εἰς τὸ ἀριστουργηματικόν της δημιουργήμα, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται ἀνθρώπος, εἰς μὲν τὸν ἄνδρα ἔδωκε τὴν ἀποστολὴν νὰ τιθασεύῃ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, νὰ κυβερνᾷ τὴν γῆν, νὰ καλλιεργῇ καὶ νὰ καθιστᾷ αὐτὴν γόνιμον, νὰ ἰσοπεδώσῃ καὶ νὰ καθιστᾷ αὐτὴν κατοικήσιμον, νὰ προσαρμόζῃ αὐτὴν εἰς τὰς ἀνάγκας του, νὰ καθιστᾷ αὐτὴν εὐφορον ὥστε νὰ προσπορίζεται ἐξ αὐτῆς προϊόντα χρήσιμα καὶ ἀναγκαῖα πρὸς τὸ ζῆν, νὰ ἰδρῷ ἐπ' αὐτῆς κατοικίας, περιλαμπρα οἰκοδομήματα καὶ θαυμαστά ἔργα τέχνης. Εἰς δὲ τὴν γυναῖκα

ἐπεφύλαξεν ἰδιαιτέραν ἀποστολὴν, ἣτις εἶναι ἡ διακωνιστις τοῦ ἀνθρώπινου γένους διὰ τῆς τεκνοποιίας καὶ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας. Ἐπίσης εἰς τὸν ἄνδρα ἡ φύσις ἔδωκε τὰς σπουδαίας ἐπινοήσεις καὶ ἐφευρέσεις, τὰ μεγάλα ἔργα, τὴν διανόησιν καὶ τὴν μυϊκὴν δύναμιν, εἰς τὴν γυναῖκα ἐπεφύλαξε μίαν ζωὴν πλέον περιορισμένην, τὴν ὑπεροχὴν τοῦ συναίσθηματικοῦ βίου καὶ πρὸ παντὸς τὸ συναίσθημα τῆς μητρότητος.

Ὁ ἄνθρωπος, θεωρούμενος ὁ πλέον ἰσχυρὸς ὄλων τῶν ἐμβίων ὀργανικῶν ὄντων, ὁ βασιλεὺς καὶ κυρίαρχος τῆς γῆς, τὸ ἀνώτερον καὶ τελειότερον δημιουργήμα τῆς φύσεως, εἰς τὴν πραγματικότητά εἶναι ὁ πλέον ἀσθενής, ὁ πλέον ὑποτασσόμενος καὶ ὑποκειμενος εἰς ποικίλας φυσικὰς καὶ τεχνητὰς ἐπιδράσεις καὶ ὁ πλέον εὐπρόσβλητος εἰς παντὸς εἶδους νοσογόνους παράγοντας. Ἐρχεται εἰς τὸν κόσμον ὀλόγυμνος, ἀνίσχυρος καὶ περισσότερον ἐκτεθειμένος εἰς διαφόρους κινδύνους καὶ εἶναι ὁ πλέον εὐκόλως ὑποκείμενος εἰς τὸν θάνατον ἐξ ὄλων τῶν ζῶων τοῦ ζωικοῦ βασιλείου. Τὰ τέκνα τῶν ζῶων ἐντὸς διαστήματος ὀλίγων ἐβδομάδων ἢ μηνῶν ἀπὸ τῆς γεννήσεώς των δὲν ἔχουν χρεῖαν τῶν φροντίδων καὶ τῆς προστασίας τῶν γονέων των, τὰ τέκνα ὁμῶς τοῦ ἀνθρώπου, ἀπὸ τῆς γεννήσεώς των καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη, διὰ νὰ ἀναπτυχθῶν καὶ ἐπιζήσουν ἔχουν ἀνάγκην διατροφῆς, παρατεταμένων φροντίδων, μεγάλων προφυλάξεων καὶ ἰδιαιτέρας προστασίας. Ἐχουν, δηλαδή, ἀνάγκην τροφῆς, ἐνδυμασίας, στέ-

γης κτλ. "Όλα ταῦτα δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτευχθοῦν καὶ ἐξασφαλισθοῦν ἐὰν ἡ Θεία Πρόνοια δὲν ἔδιδεν εἰς μὲν τὸν ἄνδρα τὸ συναίσθημα τῆς πατρότητος, εἰς δὲ τὴν γυναῖκα τὸ ἀνώτερον, ὑπέροχον καὶ ἀκατάβλητον συναίσθημα τῆς μητρότητος.

Ἡ γυνὴ ἀποτελεῖ πράγματι θαυμάσιον σύνολον μορφολογικῆς καὶ ἀνατομικῆς κατασκευῆς, λόγῳ δὲ καὶ τῆς ἰδιαζούσης ψυχροσυνθέσεώς της παρέχει εἰς τὸν ἄνδρα οὐ μόνον αἰσθησιακὰς ἀλλὰ καὶ ψυχικὰς ἡδονάς. Κεῖται ὑπεράνω τῶν ζώων ὄντων ὡς ἐκ τοῦ πλοῦτου τῶν συναισθημάτων της, ὑπερτεροῦσα τοῦ ἀνδρὸς κατὰ τὰς ἰδιότητας τῆς καρδίας. Ἡ φύσις, διαπλάσασα τὴν γυναῖκα, ἠδύοκῆσε νὰ δημιουργήσῃ ἐξ ἐπόψεως ψυχροσωματικῆς δὲν κατάλληλον, ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς μητρότητος καὶ κυρίως τῆς ἀναπαραγωγῆς, τῆς ὑψίστης καὶ ἀκαταβλήτου ταύτης βιολογικῆς λειτουργίας. Ἐπειδὴ τὸ ἔργον τῆς ἀναπαραγωγῆς εἶναι σπουδαιότατον, διὰ τοῦτο ἐν τῇ ἐξελίξει τῶν ζώων ἀπέβη ἀναγκαῖον νὰ διαμορφωθῇ ὁ δούσιμος τῶν γενῶν ἢ φύλων ἢ γονοχωρισμός, δι' οὗ ἐσηματίσθησαν δύο διαφορετικὰ ἄτομα, τὸ ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ. Ὁ ὅρος δούσιμος τῶν γενῶν ἢ γονοχωρισμός σημαίνει τὸν διαχωρισμὸν τῶν φύλων ὅστις ἀπαιτεῖται εἰς ἕν ζωικὸν εἶδος διὰ τὴν ὑπαρξίν ἀρρένων καὶ θηλέων ἀτόμων, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἀπεργάζεται ἰδίους γαμέτας (ἀναπαραγωγικὰ κύτταρα), οἷτινες εὐρίσκονται εἰς εἰδικὰ γεννητικὰ ὄργανα καὶ τῶν ὁποίων ἡ συνένωσις εἶναι ἀναγκαία διὰ νὰ παραχθῇ νέος ὀργανισμός.

Τοῦ ἀναπαραγωγικοῦ ἔργου τῶν φύλων τούτων, τὸ μὲν θῆλυ ἀνέλαβε τὸ κύριον μέρος, ἐνῶ ἡ συμβολὴ τοῦ ἄρρενος συνίσταται ἀπλῶς εἰς τὴν προσφορὰν τῶν ἀρρένων (πατρικῶν) στοιχείων, ἧτοι τῶν σπερματοζωαρίων. Ἐξ αὐτοῦ, λοιπόν, καθίσταται δῆλον ὅτι ἡ συμβολὴ τῆς γυναικὸς-μητρὸς ἐν τῇ δημιουργίᾳ εἶναι σημαντικωτέρα τῆς τοῦ ἀνδρὸς-πατρὸς, διότι τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐν τῇ ἀναπαραγωγῇ διαρκεῖ ὀλίγον χρόνον, ἐνῶ τὸ τῆς γυναικὸς διατηρεῖται ἔντονον ἐπὶ ἐννέα ὀλοκλήρους μῆνας.

Τὸ μητρικὸν ἔνστικτον εἶναι ἀρχέγονον

συναίσθημα, τὸ ὁποῖον ἐμφωλεύει εἰς τὴν ψυχὴν πάσης φυσιολογικῶς ἐχούσης γυναικός, οἰασδήποτε φυλῆς, κοινωνικῆς τάξεως καὶ πολιτιστικῆς στάθμης. Εἶναι μίᾳ ἀρχέγονος καὶ φυσικῆ τάσις, ἧτις παρακινεῖ τὸ θῆλυ εἰς τὸ νὰ ἀναδημιουργῇ, καὶ μετὰ τὴν τεκνοποίησιν νὰ προφυλάττῃ καὶ διατρέφῃ τὸν γόνον (τέκνον) καὶ νὰ ἐπιμελῆται τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ. Τὸ ἔνστικτον τοῦτο ἐκδηλοῦται ὑπὸ τῆς ἀκατανικήτου κάποτε ἐπιθυμίας ἀποκτήσεως τέκνου, ἀποδεικνύον οὕτως ὅτι ἐξορμάται ἐκ τοῦ ὀρμεμφύτου τῆς ἀναπαραγωγῆς.

Τὸ μητρικὸν ἔνστικτον εἶναι τόσον παλαιὸν ὅσον παλαιὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος, διότι ἐξεδηλώθη ἀπὸ τῆς πρώτης ἐν τῷ κόσμῳ ἐμφανίσεως αὐτοῦ, τοὔτέστιν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καὶ ἐμβρυϊκῆς περιόδου τῆς ἀνθρωπότητος καὶ διότι εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένον μὲ αὐτὴν ταύτην τὴν ὑπόστασιν τῆς ζωῆς του. Ἡ μητρικὴ, λοιπόν, ἀγάπη (μητρότης) ἐνέχει ὅλους τοὺς χαρακτῆρας τοῦ ἔνστικτου καὶ ἀποτελεῖ φαινόμενον φυσιολογικόν, ἔμφυτον, παγκόσμιον.

Τὸ μητρικὸν ἔνστικτον δὲν ἀποτελεῖ προνόμιον ἢ ἀποκλειστικὴν ἰδιότητα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰ θηλαστικὰ ζῶα καὶ γενικῶς εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ ζῶα, ἀκόμη καὶ τῆς κατωτέρας ζωολογικῆς κλίμακος. Μάλιστα δὲ εἰς πλεῖστα ἐξ αὐτῶν τὸ συναίσθημα τῆς μητρότητος παρατηρεῖται εἰς ἐντονώτερον βαθμὸν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, καίτοι μετὰξὺ ἀνθρώπου καὶ ζώων ὑψίσταται σημαντικὴ βιολογικὴ διαφορὰ. Ποῖος δὲν ἔχει ἴδει μετὰ πόσης στοργῆς, ἀγάπης καὶ προφυλάξεως ἀπὸ τοῦς κινδύνους διατρέφουν καὶ ἀναπτύσσουσι τὰ τέκνα των ἢ γαλῆ, ἢ κύων, ἢ ὄρνις κτλ., ἀκόμη δὲ καὶ τὰ πτηνὰ; Πόσον τὰ ζῶα αὐτὰ θηριοῦνται καὶ καθίστανται ἐπιθετικὰ κατὰ παντὸς ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ θίξῃ τὰ νεογνά των; Ποῖος ἐπίσης δὲν γνωρίζει τὸ φαινόμενον, καθ' ὃ τὸ θῆλυ ἐνὸς εἶδους ζώου δύναται νὰ διαθρέψῃ καὶ ἀναπτύξῃ νεογνὸν ἀνῆκον εἰς ἄλλην κατηγορίαν;

Τὸ μητρικὸν ἔνστικτον, τόσον εἰς τὸν ἄνθρωπον ὅσον καὶ εἰς τὰ ζῶα, βαδίζει παραλλήλως πρὸς τὸ γενετήσιον ἔνστικτον,

ἦτοι ὑπάρχει ἄμεσος αἰτιολογικὴ συσχέτισις μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν ὁρμεμφύτων, μάλιστα δὲ τὸ ἐν ἀποτελεῖ ἐξάρτησιν τοῦ ἄλλου. Ἐξ αὐτοῦ προκύπτει ὅτι καὶ τὰ δύο ταῦτα βασικά καὶ ἀκατάλυτα ἔνστικτα τῆς ζώσης ὕλης, παρ' ὅλον ὅτι οὐσιαστικῶς διαφέρουν, βιολογικῶς συγκλίνουν εἰς ἓνα καὶ μοναδικὸν σκοπὸν, τὴν ἀναπαραγωγὴν, δι' ἧς ἐκπληροῦται ὁ γήινος, παγκόσμιος καὶ θεμελιώδης νόμος τῆς διοικωνίσεως τοῦ εἶδους ἐκάστου ζώου.

Πότε ἐκδηλοῦται τὸ μητρικὸν ἔνστικτον; Εἰς τὰ ζῶα τὸ ἔνστικτον τῆς μητρότητος καὶ τὸ γενετήσιον ἐκδηλοῦνται εἰς καθωρισμένον χρόνον. Οὕτως, ἡ μὲν σεξουαλικὴ αὐτῶν ὁρμὴ ἐκδηλοῦται μόνον κατὰ τὴν περιόδον τοῦ οἴστρου, ἣτις ἀναπαοκρίνεται εἰς τὴν παραγωγὴν τῶν γεννητικῶν ὁρμονῶν καὶ τὴν ὠοθυλακιωρρηξίαν, τὸ δὲ μητρικὸν ἔνστικτον ὀλίγον πρὸ τῆς γεννήσεως τῶν τέκνων των, κατὰ τὸν τοκετὸν καὶ κατὰ τὴν περιόδον τῆς γαλουχίας. Οὕτω πλεῖστα θηλαστικὰ ζῶα πρὸ τοῦ τοκετοῦ προετοιμάζουσι τὴν φωλεάν των εἰς ἡσυχον καὶ σκοτεινὸν μέρος, ἔνθα θά λάβῃ χώραν ὁ τοκετός των, κατὰ δὲ τὸν τοκετὸν καὶ μετ' αὐτὸν δὲν ἐπιτρέπουσι εἰς οὐδένα ὅπως πλησιάσῃ ταύτην. Ἐὰν δὲ ἤθελε τις τολμήσει νὰ πλησιάσῃ τὴν φωλεάν, τὸ ζῶον ἐξαγριοῦται καὶ καθίσταται ἐπιθετικόν, προασπίζει τὰ νεογνά των. Ὁ Michelet ἀναφέρει ὅτι τὸ «ἐνστικτον τῆς φωλεᾶς» παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰ πτηνά, ἅτινα προετοιμάζουσι ἐπιμελῶς τὴν φωλεάν των ὀλίγον πρὸ τῆς γονιμοποιήσεώς των, ἐν ὄψει τῆς ἐπιώσεως τῶν μελλόντων νὰ γεννηθοῦν ὦν, ἐκ τῶν ὁποίων ἀργότερον θὰ ἐξέλθουν οἱ νεοσσοί, δηλαδὴ τὰ τέκνα των.

Γενικῶς εἰς τὰ ζῶα τὸ μητρικὸν ἔνστικτον ἐκδηλοῦται κυρίως κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κυήσεώς των καὶ καθίσταται πλέον καταφανές ὀλίγον πρὸ, κατὰ καὶ ἰδίως μετὰ τὸν τοκετὸν. Οὕτω βλέπει τις πλεῖστα ἐξ αὐτῶν, π.χ. τὴν γαλῆν, τὸν κύνα, τρωκτικὰ κτλ., μετὰ τὴν γέννησιν τῶν νεογνῶν των νὰ περιποιοῦνται δαψιλῶς τὰ τέκνα των, ἰδίως δὲ ἡ γαλῆ νὰ λείχῃ αὐτὰ διὰ τῆς γλώσσης, νὰ τὰ τακτοποιῇ, νὰ τὰ συλλαμβάνῃ διὰ τοῦ στόματός της καὶ νὰ τὰ μεταφέρῃ

εἰς ἡσυχον καὶ ἀσφαλές μέρος, νὰ γαλουχῇ αὐτὰ.

Εἰς τὸν ἄνθρωπον (τὴν γυναῖκα) ἡ μητρότης, ὅπως καὶ ἡ γενετήσιος ὁρμὴ, εἶναι μερικῶς ἀπηλλαγμένα τῆς ὁρμονικῆς ἐπιδράσεως, ἡ δὲ μητρικὴ ἀγάπη καὶ στοργὴ πρὸς τὸ τέκνον ἢ ὁ πόθος διὰ τὴν ἀπόκτησιν τέκνου ἐξαρτᾶται μεγάλως ἐκ τῆς ἐγκεφαλικῆς (διανοητικῆς) λειτουργίας (παράδειγμα ἢ εἰς τινὰς περιπτώσεις ἐκδηλωσις τῆς καλουμένης νευρικῆς ἢ φανταστικῆς κυήσεως) καὶ τὸ ἔνστικτον αὐτὸ εἶναι μεγάλης διαρκείας καὶ οὐχὶ περιδικὸν καὶ παροδικὸν ὅπως εἰς τὰ ζῶα. Εἰς ταῦτα, ἡ πρὸς τὰ τέκνα μητρικὴ ἀγάπη (μητρότης) διαρκεῖ ἐπὶ ὀρισμένον χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον ταῦτα ἔχουσι ἀνάγκη τῶν μητρικῶν φροντίδων, τῆς μητρικῆς προστασίας καὶ τοῦ μητρικοῦ γάλακτος. Εἰς τὸν ἄνθρωπον (τὴν γυναῖκα) ἀντιθέτως ἡ διάρκεια τῆς μητρότητος, τοὔτεστιν ἡ μητρικὴ ἀγάπη καὶ τὸ μητρικὸν φίλτρον, δὲν εἶναι χρονολογικῶς καθωρισμένα, ὅπως καὶ ἡ ἐκδηλωσις τοῦ σεξουαλικοῦ ἔνστικτου, οὔτε ἐπιτελεῖται κατὰ τρόπον καθαρῶς ἐνστικτώδη, ὅπως συμβαίνει κατὰ κανόνα εἰς τὰ ζῶα, ἀλλὰ διέπεται καὶ ρυθμίζεται ἐκ τῶν ἀνωτέρων ἐγκεφαλικῶν (πνευματικῶν) κέντρων, λόγῳ τῆς τελειότερας πνευματικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ διάρκεια αὐτῆς εἶναι διηλεκτής, ἀτέρμων. Οὕτω τὰ γεννώμενα τέκνα τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἀποχωρίζονται συντόμως τῶν μητρικῶν φροντίδων καὶ περιποιήσεων, ἀλλὰ παραμένουσι ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα ὑπὸ τὴν πατρικὴν καὶ μητρικὴν προστασίαν καὶ κηδεμονίαν, καὶ ἰδίως τὴν μητρικὴν σκέπην, ἐνῶ εἰς τὰ ζῶα, ὡς προελέχθη, ἡ μητρικὴ προστασία εἶναι μικροτέρας διαρκείας. Εἶναι σπανιώτατον φαινόμενον μίᾳ μήτηρ νὰ παύσῃ νὰ ἀγαπᾷ, νὰ ἐγκαταλείψῃ ἢ νὰ λησμονήσῃ τὸ τέκνον της, ἀκόμη καὶ ἐὰν τοῦτο δὲν εἶναι γνήσιον ἰδικόν της, ὡς συμβαίνει εἰς περιπτώσιν θεοῦ τέκνου.

Κατὰ τὸν Lombroso καὶ Ferraro, ἡ προσφορὰ τοῦ μαστοῦ εἰς τὸ νεογέννητον ὑπὸ τῆς γυναικὸς ἀποτελεῖ ἐν τῶν συμπτωμάτων τῆς μητρότητος.

Τὸ μητρικὸν ἔνστικτον εἰς τὸν ἄνθρωπον

ἐκκολάπτεται κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, ἀναπτύσσεται δὲ ὀλίγον κατ' ὀλίγον μὲ τὴν πάροδον τῆς ἡλικίας καὶ ἀποκορυφῶται μετὰ τὴν ἐφηβείαν, τοῦτέστιν κατὰ τὴν ὠριμον ἡλικίαν καὶ ἰδίως μετὰ τὸν γάμον. Κάποτε τὸ συναίσθημα τῆς μητρότητος ἐκδηλοῦται πολὺ βραδύτερον, ἰδίως εἰς γυναῖκας ἐγγιζούσας τὸ λυκόφως τῆς γενετησίου ζωῆς των, αἵτινες ἐπιθυμοῦν μεγάλως τὴν ἀπόκτησιν τέκνου ἀναλογιζόμεναι τὸν ἐκ τῆς ἀτεκνίας μονήρη βίον (μοναξιάν) καὶ τὰς ἀδυναμίας τοῦ γήρατος.

Ἡ ἀκριβὴς φύσις τοῦ μητρικοῦ ἐνστίκτου, ὅπως καὶ ἐκείνη τῶν ἄλλων ὁρμηφυτῶν, εἶναι τελείως ἀγνωστος. Τὸ μητρικὸν ἔνστικτον, ἀληθῶς εἰπεῖν, εὐρίσκειται βαθέως κεκλεισμένον ἐντὸς τῆς γυναικείας ψυχῆς καὶ δὲν δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ φιλοσοφικῶς ἢ βιολογικῶς ὡς φαινόμενον μιμήσεως (μιμητισμὸς) ἢ κληρονομικότητος (φιλογονία) ἢ ἀποκλειστικῆς ὁρμονικῆς ἐπίδρασεως (ἐπίδρασις ἐνδοκρινῶν ἀδένων), διότι ἡ ἐρμηνεία αὕτη δὲν θὰ εἶναι ἐπαρκής. Βιολόγοι τινὲς παραδέχονται ὅτι διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ μητρικοῦ ἐνστίκτου ὑφίσταται σημαντικὴ ἐπίδρασις τῶν ἀδένων ἔσω ἐκκρίσεως, καὶ μάλιστα ὅτι ὑπάρχει εἰδικὴ ὁρμόνη ἢ τις διευθύνει τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ ἐνστίκτου. Πιθανῶς οἱ ἐνδοκρινεῖς ἀδένες, καὶ ἰδίως οἱ γεννητικοί, παίζουσι ῥόλον διὰ τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ μητρικοῦ ἐνστίκτου, καὶ τοῦτο διότι τὸ μέγιστον τῆς ἐντάσεως τοῦ ἐνστίκτου αὐτοῦ συμβαίνει κατὰ τὴν περίοδον τῆς γενετησίου δραστηριότητος τῆς γυναικός, ἐνῶ πρὸ ταύτης, ἤτοι κατὰ τὴν προεφηβικὴν καὶ ἐφηβικὴν ἡλικίαν, καθὼς καὶ μετ' αὐτήν, ἦτοι κατὰ τὴν κλιμακτήριον, τὴν ἐμμηνόπασιν καὶ τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν, τὸ μητρικὸν ἔνστικτον εἶναι ὀλίγον ἀνεπτυγμένον ἢ σχεδὸν ἐλλείπει.

Γεγονὸς πάντως εἶναι ὅτι τὸ ἔνστικτον αὐτὸ ἀποτελεῖ συναίσθημα πηγαῖον καὶ βαθέως ἐρριζωμένον εἰς πᾶσαν γυναικείαν ψυχὴν, ἀνώτερον καὶ ἰσχυρότερον παντὸς ἄλλου ζωικοῦ αἰσθήματος ἢ συναισθήματος.

Ἡ συγκίνησις τῆς μητρότητος συγκλονίζει περισσότερο οἰουδήποτε ἄλλου συναισθήματος τὴν ψυχικὴν καὶ βιολογικὴν ὑ-

πόστασιν τῆς γυναικός. Χάρις εἰς τὸ μητρικὸν ἔνστικτον ἡ γυνὴ ὑφίσταται καρτερικῶς τὰ πάντα, ἀκόμη δὲ δύναται νὰ διακινδυνεύσῃ καὶ θυσιάσῃ καὶ αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν της προκειμένου νὰ φέρῃ εἰς τὸν κόσμον τὸ τέκνον της, τὴν «σάρκα ἐκ τῆς σαρκὸς της», τὸ ὁποῖον κατεσεύαζεν ἐπὶ ἑννέα ὀλοκλήρους μῆνας ἐντὸς τῶν σπλάγγων της.

Ἀληθῶς πόσαι γυναῖκες δὲν ἀπώλεσαν τὸ πολυτιμότερον ἀγαθόν, τὴν ὑγείαν των, ἀκόμη δὲ καὶ τὴν ζωὴν των, διὰ νὰ φέρουν εἰς τὸν κόσμον ἕν τέκνον!

Ὅταν ἡ νεαρὰ μήτηρ αἰσθανθῇ τὸ πρῶτον σκιρτῶντα ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς τὸν καρπὸν τοῦ ἔρωτός της, ὅποια ἄρρητος καὶ ἀπερίγραπτος χαρὰ πληροῖ τὴν καρδίαν της· εἶναι μήτηρ! Δι' αὐτὴν εἶναι ἡ μεγίστη εὐδαιμονία ἐξ ὧν ποτὲ ἐδοκίμασε.

Τὸ μητρικὸν ἔνστικτον ἐκδηλοῦται ἐπίσης ἐντόνως μετὰ τὸν τοκετόν, ὅτε ἡ γυνὴ, λησμονοῦσα τοὺς πόνους καὶ τὰς δοκιμασίας τοῦ τοκετοῦ, ἀναφωνεῖ «εἴμαι μήτηρ!» καὶ ἔννοεῖ τις τὴν εὐτυχίαν καὶ ὑπερφάνειαν αὐτῆς. Λίαν χαρακτηριστικῶς ἀναφέρεται εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφήν (Ἰωάννου ις', 21-22) ὅτι «ἡ γυνὴ ὅταν τίκτη, λύπην ἔχει, ὅτι ἤλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκέτι μνημονεύει τῆς θλίψεως, διὰ τὴν χαρὰν ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον». Αἱ ζῶνται κινήσεις καὶ αἱ κραυγαὶ τοῦ νεογνοῦ εἰσέρχονται εἰς τὰ μύχια τῆς καρδίας καὶ ψυχῆς τῆς μητρὸς-γυναικός.

Ἡ χαρὰ τῆς μητρότητος ἀντανανκλᾷ καὶ εἰς τὸν ἀνδρα-σύζυγον, ὅστις μειδιᾷ εὐχαριστημένος καὶ ἐπιδαψιλεύει τὰς γλυκυτέρας τῶν θωπειῶν καὶ περιποιήσεων πρὸς τὴν καταστήσασαν αὐτὸν πατέρα. Ἐὰν ἡ ἡδονὴ τῆς πατρότητος δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν τῆς μητρότητος, οὐχ ἤττον ὅμως καὶ αὕτη καθίσταται ζωηρῶς αἰσθητή. Καὶ ἡ στοργὴ τοῦ πατρὸς πρὸς τὰ τέκνα εἶναι φυσικὸν συναίσθημα.

Ἡ μὴ γεννήσασα τέκνα (ἄγαμος) γυνὴ, καθὼς καὶ ὁ ἄγαμος ἀνὴρ δύναται νὰ παραμείνουν ἀδιάφοροι πρὸ τῶν θελημάτων τῆς μητρότητος καὶ πατρότητος.

Ἡ μητρικὴ στοργὴ εἶναι βαθύτατον καὶ ἀκατάλυτον συναίσθημα τῆς γυναικός, πη-

γάζον ἐκ τοῦ ὀρμεμφύτου τῆς ἀναπαραγωγῆς. Τὸ θαυμάσιον αὐτὸ φαινόμενον, τὸ ἐν τῇ ὀργανισμῷ τῆς γυναικὸς ἐξελισσόμενον, ἀνανεοῦται καθ' ἕκαστον νέον τέκνον. Τὸ συναίσθημα τῆς μητρότητος ἐκδηλοῦται καθ' ἔντονώτερον καὶ ἐκδηλωτέρον βαθμὸν, κάποτε δὲ ὑπὸ μορφήν ἐμμόνου ιδέας (μονομανίας), εἰς γυναῖκας μὴ γονίμους (στείρας), αἵτινες προσφεύγουν εἰς πᾶν μέσον καὶ εἰς πάντα ἰατρόν, ἵνα δυνηθοῦν ν' ἀποκτήσουν ἔστω καὶ ἓν τέκνον!

Πόσας φορές δὲν ἐπέρχεται διατάραξις τῶν ἀρμονικῶν σχέσεων ἐνὸς ἀνδρογύνου ἐνεκα τῆς ἀδυναμίας ἀποκτήσεως τέκνου ἐξ ὑπευθυνότητος ἐνὸς τῶν συμβίων;

Τὸ μητρικὸν ἔνστικτον ἐκδηλοῦται ἐπίσης ἔντονον καὶ εἰς τὰς μὴ γονίμους γυναῖκας, ὅταν αὐταὶ ἀποκτήσουν διὰ τῆς υἰοθεσίας θετὸν τέκνον, ὁπότεν βλέπη τις αὐτὰς νὰ περιβάλλουν αὐτὸ μετὰ μεγάλης στοργῆς καὶ ἀγάπης καὶ νὰ τὸ ἀνατρέφουν μετὰ τσαυτῆς φροντίδος καὶ ἐπιμελείας, ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ἰδιοῦ των τέκνου.

Ὅπως ὅλα τὰ ἀνθρώπινα ἔνστικτα (αὐτοσυντηρήσεως, σεξουαλικῶν κτλ.) δύναται νὰ ἐμφανίσουν ἀνωμαλίας καὶ παρεκκλίσεις ἐκ τοῦ φυσιολογικοῦ, οὕτω καὶ τὸ μητρικὸν ἔνστικτον δύναται νὰ ἐμφανίσῃ ἐκτροπὰς καὶ διαστροφάς, ἐκδηλουμένας εἴτε ὑπὸ μορφήν ἐλλείψεως τοῦ συναισθηματος τῆς μητρότητος, ἥτις ἐκδηλοῦται διὰ θεληματικῆς στειρώσεως (ἀποφυγὴ συλλήψεως διὰ φυσικῶν καὶ τεχνητῶν μέσων), προκλητῶν ἐκτρώσεων (ἀμβλώσεων), βρεφοκτονίας, παιδοκτονίας, ἐγκαταλείψεως τοῦ τέκνου (ἐκθέσεως), μίσους τῆς μητρειᾶς, εἴτε ὑπὸ μορφήν ὑπερβολικῆς μητρότητος. Οὕτως, εἰς τινὰς γυναῖκας ἡ μη-

τρότης καθίσταται ἔμμονος ιδέα (μονομανία), ἐνεκα τῆς ὁποίας αὐταὶ δι' οὐδὲν ἄλλο ἐνδιαφέρονται παρὰ μόνον πῶς θὰ δυνηθοῦν νὰ καταστοῦν μητέρες. Ἐπίσης εἰς τινὰς ἀτέχνους καὶ νευροπαθεῖς γυναῖκας τὸ συναίσθημα τῆς μητρότητος προκαλεῖ μεγάλην ὄχλησιν, τὴν γένεσιν χιμαιρικῶν ἐλπίδων, τὴν πρόκλησιν φανταστικῆς (νευρικής) κηΐσεως καὶ εἰς σπανίας περιπτώσεις ψύχωσιν (π.χ. ἔντονον μελαγχολίαν, ἀπελπισίαν), ἥτις ὠθεῖ κάποτε αὐτὰς μέχρις ἀποπειρας αὐτοκτονίας.

Ἐπίσης αἱ συνέπειαι τῆς ἀτεκνίας καὶ ἡ ἐκ ταύτης ἀναστολὴ τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ θεμελιώδους τούτου συναισθήματος τῆς μητρότητος δύναται νὰ προκαλέσῃ εἰς τὰς στείρας γυναῖκας, ἰδίως κατὰ τὴν προσέγγισιν τῆς ἐμμηνοπαύσεως, μελαγχολίαν καὶ νευρασθένειαν, καθ' ὅσον αὐταὶ βλέπουσι διαλυόμενα τὰ ὄνειρα καὶ διαψευδομένας τὰς ἐλπίδας των διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν ἐνὸς τόσον βασικοῦ βιολογικοῦ φαινομένου. Ἡμεῖς οἱ γυναικολόγοι-μαιευτῆρες, καθὼς καὶ αἱ μαῖαι, περισσότερον παντὸς ἄλλου παριστάμεθα ἀψευδεῖς μάρτυρες τῆς ἀξίας καὶ σημασίας τοῦ μητρικοῦ ἔνστικτου διὰ τὴν γυναῖκα, καὶ μάλιστα δι' ἐκείνην ἥτις προσφεύγει εἰς ἡμᾶς παραπονουμένη δι' ἀτεκνίαν λόγῳ στειρότητος. Ἐκτὸς αὐτοῦ, εἴμεθα καὶ οἱ προστάται τῆς μητρότητος, διότι, διὰ τῶν ἐπιστημονικῶν ἐνεργειῶν τὰς ὁποίας καταβάλλομεν τόσον κατὰ τὴν κήσιν ὅσον καὶ κατὰ τὸν τοκετόν, καὶ ἰδίως κατ' αὐτὸν διὰ τῆς ἐκμαιεύσεως ἐνὸς τέκνου, προσφέρομεν μεγάλην χαρὰν καὶ εὐτυχίαν εἰς τὴν μητέρα καὶ γενικῶς εἰς τὴν οἰκογένειαν, καὶ ἓν μέλος εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ πολιτείαν.

ΠΡΟ ΠΑΝΤΟΣ ΜΗ ΑΥΞΑΝΕΣΘΕ ΚΑΙ ΜΗ ΠΛΗΘΥΝΕΣΘΕ ΠΛΕΟΝ

Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα του καιρού μας είναι η λεγομένη «πληθυσμιακή έκρηξη», ή γοργή αύξησης του πληθυσμού, ιδιαιτέρως εις τὰς υπαναπτύκτους χώρας. Έπι ἑκατὸ χρόνια, ἀπὸ τὸ 1830 ἕως τὸ 1930, ὁ ἀνθρώπινος πληθυσμὸς τῆς Γῆς ἠῤῥῆθη ἀπὸ ἑνα δισεκατομμύριον εἰς δύο δισεκατομμύρια. Ἐπι τριάντα μόνον χρόνια, ἀπὸ τὸ 1930 ἕως τὸ 1960, ἠῤῥῆθη κατὰ ἕνα ἀκόμη δισεκατομμύριον. Καὶ κατὰ τὸ ἔτος 2000, ὁ ὀλικὸς πληθυσμὸς θὰ ξεπεράσῃ τὰ ἕξι δισεκατομμύρια.

Κατὰ δευτερόλεπτον, τρία βρέφη γεννῶνται εἰς ὄλον τὸν κόσμον. Κάθε ἑβδομάδα, δύο ἑκατομμύρια. Ἐνας εἰδικὸς ἐρευνητῆς τοῦ Ἰδρύματος Ροκφέλλερ παρωμοίασε τὴν αὔξησιν τοῦ ἀνθρωπίνου πληθυσμοῦ μὲ καρκίνον, εἰς τὸν ὅποιον τὸ καρκινικὸν κύτταρον εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Αἱ προεκτάσεις τῆς στατιστικῆς εἰς τὸ μέλλον εἶναι ἰλιγγιώδεις. Ἄν ἐξακολουθήσῃ ὁ ἴδιος αὔξητικὸς ρυθμὸς, τὸ ἔτος 2560 θὰ ὑπάρχουν τόσον πολλοὶ ἄνθρωποι, ὥστε θὰ στέκωνται ὅλοι ὄρθιοι. Δηλαδή, θὰ ἀναλογηθῇ εἰς τὸν καθένα ἕνα τετραγωνικὸν μέτρον γῆς. Τὸ ἔτος 3500 οἱ ἄνθρωποι θὰ εἶναι στιβαγμένοι εἰς ἀλλεπάλληλα στρώματα καὶ τὸ ὀλικὸν βάρος τῶν σωμάτων των θὰ εἶναι ἴσον μὲ τὸ βάρος τῆς Γῆς.

Ἡ ἀπαισία ὄνις τοῦ προβλήματος αὐτοῦ εἶναι ὅτι τὰ περισσότερα βρέφη γεννῶνται εἰς χώρας ὅπου ὁ πληθυσμὸς ὑποσιτίζεται. Κατὰ ὑπολογισμὸν τοῦ εἰδικοῦ ἐρευνητοῦ Γουίλλιαμ Νάνλεη, τὰ μισὰ παιδιὰ γεννῶνται εἰς χώρας μὲ ἔθνικὸν εἰσόδημα κατὰ κεφαλὴν κατώτερον τῶν ἑξήντα δολλαρίων ἐτησίως. Ὅπου φτώχεια, ἐκεῖ καὶ ἀφθονία παιδιῶν κατὰ οἰκογένειαν.

Ὡρισμένοι ἐκ τῶν υπαναπτύκτων χωρῶν ἔχουν τόσον ὑψηλὸν ρυθμὸν αὔξησεως τοῦ πληθυσμοῦ των, ὥστε οἰαδήπο-

τε οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις δὲν ἀρκεῖ διὰ νὰ βελτιώσῃ αἰσθητῶς τὴν μοῖραν τῶν ἀνθρώπων. Εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὸ γιγαντιαῖον φράγμα τοῦ Ἄσσουάν θὰ ἀδείξῃ τὴν καλλιεργούμενην ἕκτασιν γῆς κατὰ 30%. Ἄλλα ὅταν θὰ περατωθῇ τὸ ἔργον αὐτὸ μετὰ δεκαετίαν, ὁ πληθυσμὸς θὰ εἶναι ἐπίσης ἠῤῥημένος κατὰ 30%. Εἰς τὸ Πακιστάν, ὁ πληθυσμὸς αὔξάνεται κατὰ ἕνα ἑκατομμύριον ἀνθρώπων ἐτησίως, ἀλλὰ ἡ καλλιεργήσιμος ἕκτασις γῆς ἐλαττοῦται λόγῳ τῆς διαβρώσεως. Εἰς τὴν Ἰνδίαν, τὸ ὀλικὸν ἔθνικὸν εἰσόδημα ἠῤῥῆθη σημαντικῶς χάρις εἰς τὰ δύο πενταετῆ προγράμματα, ἀλλὰ καὶ ὁ πληθυσμὸς ἠῤῥῆθη κατὰ 85.000.000 ἀνθρώπων ἐντὸς δεκαετίας, μὲ ἀποτέλεσμα ὅτι ἡ αὔξησις τοῦ κατ' ἄτομον εἰσοδήματος ὑπῆρξε μικρά, ἀπὸ 60 ἕως 69 δολλάρια ἐτησίως.

Ὅρθως παρετήρησεν ὁ Πρόεδρος Νάσερ τῆς Αἰγύπτου ὅτι ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι τόσον ἐπικίνδυνος, ὅσον καὶ ὁ πυρηνικὸς πόλεμος. Καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Διεθνoῦς Τραπεζῆς κ. Εὐγένιος Μπλάκ εἶπεν ὅτι «ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ ἀπειλεῖ νὰ ἐκμηδενίσῃ ὅλας τὰς προσπάθειας ὑψώσεως τοῦ βιοτικoῦ ἐπιπέδου εἰς τὰς πτωχοτέρας χώρας».

* * *

Ὡς γνωστὸν, αἰτία τῆς ραγδαίας αὔξεσεως τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι ἡ ἐλάττωσις τῆς θνησιμότητος, χάρις εἰς τὰς προόδους τῶν ἰατρικῶν ἐπιστημῶν. Λόγου χάριν, εἰς τὴν Χιλὴν καὶ τὴν Μαλαισίαν ἡ θνησιμότης ἐμειώθη εἰς τὸ ἡμισυ ἐντὸς πέντε μόλις ἐτῶν, εἰς δὲ τὴν Ἰνδίαν ἡ μέση διάρκεια ζωῆς ἠῤῥῆθη ἐντὸς τριάντα ἐτῶν ἀπὸ 23 ἕως 48 ἐτη.

Ἡ ἐπιστήμη, ἡ ὅποια αὔξάνει τὸν ἀνθρώπινον πληθυσμὸν διὰ τῆς ἐξαλείψεως τῶν φοβερωτέρων ἀσθενειῶν, εἶναι ἰκανῆ

νὰ δώση καὶ τὰ μέσα συντηρήσεως τοῦ ἀξανομένου πληθυσμοῦ. Νέαι ποικιλία σκληροτέρου σίτου ἐπέτρεψαν τὸν τριπλασιασμόν τῆς παραγωγῆς εἰς τὴν Ἀργεντινὴν καὶ τὴν Αὐστραλίαν. Οἱ Ἰσραηλινοὶ ἐπιστήμονες μετέτρεψαν τὴν ἔρημον Νεγκέβ εἰς λαχανόκηπον. Ὑπάρχουν εἰς τὴν Γῆν μας ἀπέραντοι ἀκαλλιέργητοι ἐκτάσεις, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ καλλιεργηθοῦν ἂν ἐκτελεσθοῦν ὠρισμένα μεγάλα τεχνικὰ ἔργα. Καὶ ἡ θάλασσα μὲ τὸν φυτικὸν καὶ ζωικὸν πλοῦτον τῆς ἡμπορεῖ νὰ προσφέρῃ ἀφθονίαν τροφῆς. Διὰ τὰς ἄλλας ἀνάγκας, ὑπάρχουν ἀφθονα ἀνεκμετάλλευτα μεταλλεύματα. Καὶ ἡ ἀτομικὴ ἐνέργεια διέλυσε τὸν φόβον περὶ ἐπικειμένης ἐξαντλήσεως τῶν κοιτασμάτων ἄνθρακος καὶ πετρελαίου. Ὁ Δόκτωρ Τζαίημς Μπόννερ, τοῦ Πολυτεχνείου τῆς Καλιφόρνια, ὑποστηρίζει ὅτι ὁ πλανήτης μας ἔχει τὴν δυνατότητα τῆς συντηρήσεως πενήντα δισεκατομμυρίων ἀνθρώπων. Καὶ ὁ Δρ Χάρισον Μπράουν ἀναβιβάζει τὸν ἀριθμὸν εἰς ἑκατὸ δισεκατομμύρια, ὑπὸ τὸν ὄρον ἀναπτύξεως ὄλων τῶν δυνατοτήτων τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνικῆς.

Διὰ νὰ βελτιωθῇ αἰσθητῶς ἡ ζωὴ τῶν πτωχοτέρων καὶ πολυπληθεστέρων λαῶν, πρέπει νὰ ἐπιταχυνθῇ ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις. Ἀπαιτοῦνται ὅμως πρὸς τοῦτο δύο πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἡμποροῦν νὰ ἐξασφαλισθοῦν: Πρῶτον, αἱ ὑπανάπτυκτοι χῶραι πρέπει νὰ «ἐπενδύουν» ποσοστὸν 20% τοῦ ἐθνικοῦ των εἰσοδήματος, πρᾶγμα σχεδὸν ἀδύνατον δι' αὐτάς. Δεύτερον, βοήθειαν δέκα δισεκατομμυρίων δολλαρίων ἐτησίως ἀπὸ τὰς ἀνεπτυγμένας χώρας, πρᾶγμα πολὺ δύσκολον. Αὐτοὶ εἶναι ὑπολογισμοὶ τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν.

Ἄλλὰ καὶ ἂν πραγματοποιηθῇ ἡ ἐπιθυμητὴ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις, τὰ ἀποτελέσματα τῆς θὰ ἐξουδετερωθοῦν κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τὴν αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ. Διὰ τοῦτο, οἱ εἰδικοὶ προτείνουν δύο ἄλλας λύσεις: τὴν μετανάστευσιν καὶ τὸν περιορισμὸν τῶν γεννήσεων.

Πολλοὶ χῶραι σήμερον ἔχουν ἀραιότατον πληθυσμόν. Ὀλόκληρη ἡπειρος, ἡ

Αὐστραλία, ἔχει πληθυσμὸν μικρότερον ἀπὸ τὴν πόλιν τοῦ Τόκιο. Ἡ εὐφορος Ἀργεντινὴ ἔχει μόλις ὀκτῶ ἀνθρώπους κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον, ἐνῶ ἡ Ὀλλανδία ἔχει 340 ἀνθρώπους. Ἡ Ἀφρικὴ εἶναι οὐσιαστικῶς κενή. Ἀπέραντοι ἐκτάσεις εἰς τὸν Καναδᾶν καὶ τὴν Σιβηρίαν περιμένου ἀνθρώπους. Ἄλλὰ διάφοροι πολιτικοὶ καὶ φυλετικοὶ φραγμοὶ ἐμποδίζουν τὴν κίνησιν τῶν πληθυσμῶν ἀπὸ τὰς συνωστιζόμενας περιοχὰς εἰς τὰς κενὰς. Καὶ τὸ κόστος μεταφορᾶς καὶ ἐποικισμοῦ εἶναι εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἀπαγορευτικόν.

* * *

Ἔτσι, εἰς τὴν πραγματικότητα, μία μόνη λύσις ἀπομένει, ὁ περιορισμὸς τῶν γεννήσεων. Ὁ πρῶην Διευθυντῆς τῆς Οὐνέσκο Σερ Τζούλιαν Χάξλεϋ ἐτόνισεν ὅτι ὁ περιορισμὸς τῶν γεννήσεων εἶναι προϋπόθεσις οἰασδήποτε προόδου καὶ ἀνθρωπίνης ἀναπτύξεως. Καὶ πλεῖστοι ἐπιστήμονες, οἰκονομολόγοι καὶ κοινωνιολόγοι, συμφωνοῦν ἐπ' αὐτοῦ.

Ὑπάρχουν ὅμως δυνάμεις αἱ ὁποῖαι ἀποκροῦν τὸν περιορισμὸν, καὶ μία ἐξ αὐτῶν εἶναι ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία. Ὁ πλέον καταπληκτικὸς ρυθμὸς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, ἄνω τοῦ 4% ἐτησίως, παρατηρεῖται εἰς τὴν Λατινικὴν Ἀμερικὴν, ὅπου ἐπικρατεῖ ὁ καθολικισμὸς. Καὶ οἱ Μουσουλμάνοι ἐπίσης ἀποκροῦν τὸν περιορισμὸν τῶν γεννήσεων. Διότι πιστεύουν ὅτι «Ὁ Ἄλλὰχ στέλνει τὰ παιδιά».

Πολλοὶ κυβερνήσεις ἀπεφάσισαν νὰ ἐφαρμόσουν εἰς εὐρυτάτην κλίμακα προγράμματα περιορισμοῦ τῶν γεννήσεων. Πρώτιστον μέσον εἶναι ἡ διαφώτισις τοῦ ἀμορφώτου πληθυσμοῦ, διότι ἀκριβῶς οἱ ἀμόρφωτοι ἔχουν τὴν μεγαλυτέραν γονιμότητα. Ἐπειτα ἔρχονται εἰδικώτερα μέτρα. Ἡ Ἰαπωνία ἐνομιμοποίησε τὰς ἐκτρώσεις ἀπὸ τὸ 1948 καὶ συγχρόνως διαδίδει ἐπισήμως τὴν χρῆσιν τῶν ἀντισυλληπτικῶν φαρμάκων. Ἐντὸς δεκαετίας, ὁ ἐτήσιος ρυθμὸς αὐξήσεως τοῦ ἰαπωνικοῦ πληθυσμοῦ ἔπεσεν ἀπὸ 3,4% εἰς 1,7%. Ἡ

Ἰνδία ἐνέταξε τὸ πρόγραμμα περιορισμοῦ τῶν γεννήσεων εἰς τὸ δεύτερον πενταετὲς πρόγραμμα οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ δαπανᾷ 21.000.000 δολλάρια ἐτησίως διὰ προπαγάνδαν καὶ φάρμακα κατὰ τῶν γεννήσεων. Τὸ ἐπίσημον σύνθημα πρὸς τὰ νέα ἀνδρόγυνα εἶναι: «Μὴ ἀναβάλλετε τὸ πρῶτο παιδί, μὴ βιάζεσθε γιὰ τὸ δεύτερο, μὴν κάνετε τρίτο». Εἰς τὴν Ἰνδιαν λειτουργοῦν τώρα 4.300 «κλινικαὶ» διὰ τὸν ἔλεγχον τῶν γεννήσεων, δηλαδὴ κέντρα παροχῆς συμβουλῶν καὶ φαρμάκων. Ἄλλο μέτρον περιορισμοῦ τῶν γεννήσεων εἰς τὴν Ἰνδιαν εἶναι ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ γάμου τῶν κοριτσιῶν εἰς ἡλικίαν μικροτέραν τῶν 18 ἐτῶν.

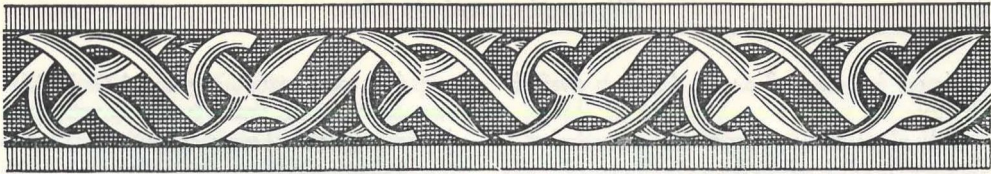
Εἰς τὴν Κομμουνιστικὴν Κίναν τὸ πρῶτον πρόγραμμα περιορισμοῦ τῶν γεννήσεων ἤρχισεν ἐφαρμοζόμενον τὸ 1956, ἀλλὰ ἐγκατελείφθη τὸ 1958, διότι οἱ χωρικοὶ ἀντέδρασαν καὶ διότι ἐκρίθη ὡς ἀντίθετον πρὸς τὸ κομμουνιστικὸν δόγμα. Ἐφέτος ὁμως ἡ Κίνα ἀρχίζει πάλιν νέον πρόγραμμα ἐλέγχου τῶν γεννήσεων.

Καὶ ὁ Νάσερ τῆς Αἰγύπτου ἦτο ἀρχικῶς ἀντίθετος, ἀλλὰ τώρα ἠναγκάσθη νὰ διακηρύξη: «Θεωρῶ καθήκον τοῦ Κράτους νὰ συμβουλευθῇ τὸν λαὸν διὰ τὸν περιορισμὸν τῶν γεννήσεων».

Καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι; Αὐτοὶ δὲν χρειάζονται κρατικὴν καθοδήγησιν. Ἔχουν περιορίσει τὰς γεννήσεις πρὸ πολλοῦ.

Κατὰ τὴ γνώμη σας, μπορεῖ κάποιος νὰ τρῶν τὸ κέικ του καὶ νὰ τὸ ἔχη δλόκληρο;

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ
ΤΕΧΝΗ - ΧΑΡΙΣΜΑ - ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Υπό

ΑΓΝΗΣ ΠΑΒΕΪ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β' ΚΡΗΤΗ

Ἀπολεσθεὶς πολιτισμὸς τῆς Ἀρχαιότητος

Ἐπάρχει ἐπιμήκης, στενὴ νῆσος πρὸς νότον τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, ἡ ὁποία πρὸ ἐξήκοντα ἑκατονταετιῶν ἦτο τὸ κέντρον ἑνὸς πολιτισμοῦ ὅστις διεκρίνετο διὰ τὸ ἐμπόριόν του, τὴν ἀρχιτεκτονικὴν του, τὴν γλυπτικὴν του, τὰ ἔργα μεταλλικῆς καὶ διακοσμητικῆς τέχνης, ἔργα ἀπὸ ἐλεφαντόδοντον, τὰ ὑφαντά του, τὰς ἀμφιέσεις του καὶ τὰς ὑγειονομικὰς του ἐγκαταστάσεις. Ἡ νῆσος αὕτη εἶναι ἡ Κρήτη, χωρὶς ἀμφιβολίαν τὸ λίκνον τοῦ πολιτισμοῦ ὁ ὁποῖος ἔδωκε εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν δυνατότητα νὰ δημιουργήσουν τόσον ἀριστοτεχνικὰ ἰδικόν των πολιτισμόν. Τὰ θαύματα τῆς Κρήτης ἦσαν ἀγνωστα καὶ δὲν τὰ εἶχε ἀντασθῆ ὁ ἐρευνητής, μέχρις οὗ κατὰ τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ παρόντος αἰῶνος αἱ ἀνασκαφαὶ τοῦ Sir Arthur Evans καὶ τοῦ Jacques de Morgan ἀπεκάλυψαν τὰ ὑπὸ τὴν γῆν κρυμμένα ἀνάκτορα τῆς Κνωσσοῦ καὶ τῆς Φαιστοῦ.

Ἡ Κνωσσός, ἡ ὁποία προφανῶς ἦτο ἡ πρωτεύουσα καὶ ἡ διαμονὴ τοῦ Βασιλέως, ἀνεσκάφη ἀπὸ τὸν Sir Arthur Evans καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς πόλεις κτισμέναις ἡ μία ἄνωθεν τῆς ἄλλης. Λέγουσιν τινὲς ὅτι εἶναι ἐνδεχόμενον ἡ κάθε μία νὰ εἶχε ἐπιχωματωθῆ ἀπὸ κανένα μέγαν σεισμόν, καὶ νὰ οἰκοδομήθηκε ἡ δευτέρα ἐπάνω ἀπὸ τὰ ερείπια τῆς πρώτης, καὶ ἀργότερα ἡ τρίτη ἐπάνω ἀπὸ τὰ συντρίμματα τῆς δευτέρας. Σύγχρονοι ἱστοριογράφοι ἀναφέρουν τρεῖς περιόδους εἰς τὸν πολιτισμόν αὐτόν: τὴν παλαιότεραν, τὴν μεσαίαν καὶ τὴν τελευ-

ταίαν Μινωικὴν περίοδον· ἡ κάθε μία ἐξ αὐτῶν πάλιν ὑποδιαιρεῖται εἰς τρεῖς. Ὁ πολιτισμὸς αὐτὸς εἶχε τελείως λησμονηθῆ, καὶ οὐδεμία γίνεται μνεῖα αὐτοῦ εἰς καμμίαν ἱστορίαν γραμμένην πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν αὐτῶν, καίτοι ἡ ἐν λόγῳ περίοδος ἐπεκτείνεται περίπου ἀπὸ τὸ 3400 μέχρι τοῦ 1200 π. Χ. Ὁ Βασιλεὺς ὠνομάζετο «Μίνως», ὅπως καὶ ὁ Αἰγύπτιος μονάρχης («Φαραώ»), ἐξ οὗ καὶ τὸ ἐπίθετον «Μινωικός», τὸ ὁποῖον πάντοτε ἀναφέρεται ὡσάκις γίνεται λόγος περὶ τῆς ἀρχαίας Κρήτης.

Συνθήκαι ὑγεινῆς εἰς τὰς οἰκοδομὰς

Ἡ κυρία πηγὴ τῶν πληροφοριῶν μας περὶ τῶν κατοίκων κατὰ τὴν χρονικὴν αὐτὴν περίοδον εἶναι τὸ ἀνασκαφὲν ἀνάκτορον τῆς Κνωσσοῦ, μεγαλοπρεπὲς πολυόροφον κτίριον μὲ τεράστιαι σκάλας, μὲ λαβυρινθώδεις διαδρόμους καὶ περιστύλια ἐκ ξύλου κυπαρίσσου, φανερῶν ἐπιμελημένας οἰκιακὰς καὶ ὑγειονομικὰς ἐγκαταστάσεις τελείας ἀπὸ ἀπόψεως ἀερισμοῦ, ὑδρεύσεως καὶ ἀποχετεύσεως, λουτήρας, νιπτήρας καὶ ἀποχωρητήρια μὲ τρεχοῦμενον νερὸ. Ὅλαι αἱ ἀνωτέρω ἐγκαταστάσεις εἶναι τελειότεραι τῶν ὅσων εἶχον γίνεαι εἰς τὴν Εὐρώπῃ πρὸ τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος.

Λογοτεχνία καὶ εἰκαστικὴ τέχνη

Οἱ πληθυσμοὶ τῆς Μινωικῆς ἐποχῆς εἶχαν ἴδιον τρόπον γραφῆς, χρησιμοποιοῦντες 70 περίπου σημεῖα· τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ἡ δι' εἰκόνων γραφὴ των εἶχε ἐξελιχθῆ εἰς ἡχητικὴν. Σημαντικὸς ἀριθμὸς χειρο-

γράφων ἐπὶ πλακιδίων ἐξ ἀργίλου ἀνευρέθησαν.

Δὲν εἶναι ἀκόμη τίποτε γνωστὸν ἀπὸ τὴν δρᾶσιν των ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς Ἱατρικῆς· δὲν ὑπάρχουν οὔτε εἰκόνας οὔτε γλυπτά ἐπιδεικνύοντα παροχὴν φροντίδων εἰς ἀσθενεῖς ἢ τραυματίας, ἐνῶ ὑπάρχουν πολλὰ πού παριστάνουν παίγνια, ἀθλητικὰς παιδιὰς, πολεμικὰ ἐπεισόδια, θρησκευτικὰς τελετάς, σκηνὰς ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς Αὐλῆς καὶ ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ζωὴν τῶν πολιτῶν. Ἡμποροῦμε ὅμως ἀσφαλῶς νὰ ὑποστηρίξωμε πῶς ἄνθρωποι πού εἶχαν τόσοτεν τελείας ὑγειονομικὰς ἐγκαταστάσεις θὰ εἶχαν χωρὶς ἄλλο γνώσεις ἐπὶ τῶν μέσων διαφυλάξεως τῆς ὑγείας, καὶ τῆς θεραπευτικῆς.

Ἡ θέσις τῶν γυναικῶν

Ἀναμφιβόλως κατεῖχον τότε αἱ γυναῖκες περίοπτον θέσιν εἰς τὴν κοινωνικὴν καὶ τὴν πνευματικὴν ζωὴν τῆς χώρας. Πῶς ἄλλοιῶς θὰ εἶχον ἀνέλθει αἱ βιομηχανίαι ὑφαντῶν εἰς ἐπίπεδον τοιαύτης τελειότητος, ἢ καὶ ἡ μόδα τῶν γυναικείων φορεμάτων νὰ ἦτο τόσο πολυποικίλος; Αἱ τοιχογραφίαι καὶ τὰ ἀνάγλυφα παριστάνουν κυρίας εἰς ὑπόδοχὰς καὶ τελετάς μὲ πολὺ ἐξώμους περιβολὰς, μὲ ἐξαιρετικὰ στενὰς μέσες καὶ φαρδιὰς φοῦστες (μῦδα πολὺ πλησιάζουσα πρὸς τὴν τῆς Βικτωριανῆς ἐποχῆς), στολισμένες μὲ πολὺ καλλιτεχνικὰ ἐπεξεργασμένα κοσμήματα. Πολλὰ ἀπὸ τὰ μικρὰ ἀγαλμάτια κομφῶν κυριῶν εἶναι θαυμάσια ἀπὸ ἀπόψεως χρωματισμῶν καὶ εἰς τὰς λεπτομερείας των. Αἱ κομμώσεις των ἀπετελοῦντο ἀπὸ ἄπταιστες μποῦκλες πού ἐπεφταν ἐπάνω εἰς τοὺς ὤμους των καὶ τὴν πλάτην των, ἀλλ' ἄφηναν τελείως ἀκάλυπτα τὰ στήθη των.

Τὸ ὅτι αἱ γυναῖκες δὲν ἐθεωροῦντο ποσῶς ὑποδεέστεραι τῶν ἀνδρῶν φαίνεται καθαρὰ εἰς τὴν τέχνην τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἀπὸ τὴν ὠραιότητα καὶ τὰς ἐπιμελημένας ἐγκαταστάσεις τῶν διαμερισμάτων τῆς Βασιλίσσης εἰς τὰ Ἀνάκτορα. Οἱ Κρήτες καλλιτέχνη παριστάνουν εὐγενεῖς κυρίας ὀρθίας ἐπὶ ἀρμάτων νὰ κρατοῦν ἀνὰ χεῖρας τὰ ἡνία, ἐπίσης καὶ νὰ κυνηγοῦν, καὶ θὰ ὑπῆρχαν ἀσφαλῶς καὶ γυναῖκες

πυγμάχοι καὶ ταυρομάχοι. Ἄλλοῦ πάλιν βλέπομε σκηνὰς ὅπου ἐμφανίζονται μέσα σὲ κήπους καὶ κισκία συναναστρεφόμεναι τοὺς ἀνδρας εἰς συγκεντρώσεις τῆς Αὐλῆς ἢ κοινωνικὰς συναναστροφάς, εἰς τελετάς μνηστείας, ὅπου ὁ καθεὶς ὀρθιος, μόνος, ἀτενίζει μὲ ὕφος πρόσχαρον τὸν ἄλλον, χωρὶς καμμίαν ξενίζουσαν ἐκδήλωσιν, εἰμὴ μόνον καταφανῆ ἰσότητα. Ἄλλὰ δὲν γνωρίζομε ποῖον ρόλον ἔπαιζαν αἱ γυναῖκες εἰς τὸ ἔργον τῆς περιφρουρήσεως τῆς ὑγείας τῆς γενεᾶς των. Ἐπὶ τοῦ παρόντος κατέχομε μόνον ὕλικὰ πειστήρια ἐπὶ θεμάτων ὑγιεινῆς.

Μῦθοι ἀναφερόμενοι εἰς τὴν Κρήτην

Εἶπαμε ὅτι, καίτοι ὁ πολιτισμὸς αὐτὸς παρετάθη ἐπὶ δώδεκα ἑκατονταετίας καὶ ἄνω, δὲν ἀναφέρεται τίποτε περὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἱστορίαν. Εὐρίσκομεν ἐν τούτοις πολλὰς πληροφορίας περὶ τῶν πληθυσμῶν αὐτῶν εἰς τὰ μεγάλα ἔπη τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας. Εἶναι καταφανὲς ὅτι, τόσο θαυμάσιος πολιτισμὸς καὶ τοιαύτη καλλιτεχνικὴ ἀνθησις δὲν θὰ ἤμποροῦσε νὰ ἐξελιχθῆ ἐπὶ τόσο μικρᾶς νήσου ἄνευ συνεχοῦς ἐπαφῆς τῆς μὲ ὑπερποντίους χώρας, ἐφ' ὅσον ἀναγκαστικῶς εἰσήγοντο πολλὰ ἀπὸ τὰς χρησιμοποιουμένας ὕλας. Πιθανολογεῖται ὅτι ἡ κυριαρχία τῆς Κρήτης ἐπὶ τῶν θαλασσῶν διήρκεσε ἐπὶ χίλια χρόνια τῆς χαλκίνης ἐποχῆς, καὶ διαβάζομε εἰς τὴν Ὀδύσειαν ὅτι «τὰ πλοῖα μὲ τὴν μαύρην πρῶραν ἔπλεον πρὸς τὴν Αἴγυπτον ὠθοῦμενα ἀπὸ τὴν δυνάμιν τῶν ἀνέμων καὶ τῶν βροχῶν». Ἡρχοντο ἀπὸ τὴν Κρήτην; καὶ ἔχομε καὶ τὴν ἱστορίαν—ἐν εἶδει μύθου—περὶ ἐνὸς ἰσχυροῦ βασιλέως πού ζοῦσε μέσα σ' ἓνα λαβρυνηθῶδες ἀνάκτορον, εἰς τὸ ὅποιον εἶχε ἐγκλείσει ἓνα τρομακτικὸν τέρας γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Μινώταυρος, διὰ τὴν τροφὴν τοῦ ὁποίου εἶχεν ἐπιβάλει εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν καταβολὴν φόρου δι' ἀποστολῆς νέων καὶ νεανίδων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἴσως νὰ ἔχη καὶ κάποιαν βᾶσιν ἱστορικὴν. Εἰς τὸ ἔπος αὐτὸ γίνεται λόγος περὶ τοῦ πλοῦ τοῦ Θησεῶς διασχίζοντος τὴν θάλασσαν εἰς ἀναζήτησιν τοῦ τέρατος, καὶ περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἡ Ἀριάδνη, κόρη τοῦ Μίνωος, τὸν καθωδήγησε μέσα εἰς τὸν

λαβύρινθον, καὶ πῶς ἐσκότωσε τὸν Μινώταυρον. Ἡ περιγραφή τῶν ἀνακτόρων, ὅπως μᾶς τὰ ἀφηγεῖται ὁ Ὅμηρος, συμφωνεῖ μὲ τὰ εὐρήματα τῆς Κνωσσοῦ.

Ἡ θρησκεία εἰς τὴν Κρήτην

Ἡ κυριώτερα θεὰ τῶν Κρητῶν ἦτο ἡ Θεὰ Μάνα, καὶ ἱέρειαι φέρουν τὴν ἀνθρωπότητα εἰς ἐπαφήν μὲ τὴν Θεϊαν Δύναμιν. Ἡ Θεὰ εἶναι, ὡς φαίνεται, ἡ προστάτις τῆς τεκνοποιίας, καὶ πλεῖστοι ὅσοι τοιοῦτα φεῖται καὶ πολλὰ ἀγαλμάτια τὴν παριστάνουν ὡς θεὰν ὑπὸ μορφήν ὄψεως. Ἀναλογιζόμενοι ὅτι εἰς κάθε γνωστὴν θρησκείαν κάποια θεότης ὑπὸ μορφήν ὄψεως ἔχει σχέσιν μὲ τὰ γράμματα καὶ τὴν σοφίαν—εἰδικῶς προκειμένου περὶ τῶν φυσιολογικῶν λειτουργικῶν τοῦ ἀνθρώπινου γένους—ὅτι ὁ ὄψις εἶναι συχὰ τὸ σύμβολον ἀνανεώσεως ἐφηβικῶν δυνάμεων καὶ ἀθανασίας, καὶ ὅτι εἶναι πράγματι τὸ καθ' ἑαυτὸ σύμβολον τῆς ἱατρικῆς τέχνης, προβάλλει ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ συμπέρασμα ὅτι θὰ εἶχεν αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὴν σημασίαν διὰ τοὺς Κρήτας.

Ἴσως, ἂν ὑπῆρχε δυνατότης ἀποκρυπτογραφίσεως τῶν μινωικῶν εὐρημάτων, θὰ ἀπεκαλύπτοντο πολλὰ ἐνδιαφέροντα πράγματα ἀπὸ ἀπόψεως ἱατρικῆς, τὰ ὅποια θὰ διεφώτιζον ὅχι μόνον ἐπὶ τῶν τότε ἀντιλήψεων καὶ συνθησιῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν περισσότερον προσφάτων ἐλληνικῶν ἐξελιξέων. Ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἀναγκαστικῶς ἀρκούμεθα εἰς τὴν διαπίστωσιν κρητικῶν ὑγιεινομικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ εἰς τὰ ἐξ αὐτῶν συμπεράσματά μας ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἱατρικὴν των.

Συνθήκαι ὑγιεινῆς

Ἡ Κρήτη εἶναι νῆσος ἐκτεθειμένη εἰς καταρακτώδεις πτώσεις βροχῶν, συνεπῶς οἱ οἰκοδομοῦντες ἦσαν ὑποχρεωμένοι ν' ἀποδίδουν ἰδιαίτερον προσοχὴν εἰς τὸ πρόβλημα τῆς ἀποχετεύσεως τῶν συσσωρευομένων ἐκ τῶν καταιγίδων ὑδάτων. Κάτωθι τοῦ ἀνακτόρου τῆς Κνωσσοῦ ὑπάρχουν μεγάλοι ἀγωγοὶ εἰδικῶς διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν. Τὰ βρόχινα νερὰ ἀπὸ τὰ δώματα, ὡς καὶ τὰ ἀκάθαρτα νερὰ ἀπὸ τοὺς διαφόρους ὀρόφους, κατέρρεον διὰ μέσου μεγάλων σω-

λῆνων ἐντὸς ὑπογείων ἀποχετευτικῶν σωλῆνων, οἱ ὅποιοι ἦσαν δυνατὰτσιμεντωμένοι, κεκαλυμμένοι μὲ λεῖον λιθόστρωμα. Οἱ ὑπόνομοι ἦσαν πολὺ εὐρύχωροι, ὥστε νὰ ἐπιτρέπουν εἰς ἄτομον νὰ περιφέρεται ἀνέτως ἐντὸς αὐτῶν. Δύο διακλαδώσεις συνηνητῶντο καὶ ἐξεκενοῦντο ἐντὸς τοῦ κυρίου ὄχετοῦ, ὁ ὅποιος κατέληγε εἰς τὸν ποταμὸν καὶ παρελάμβανε καὶ ἄλλας συρροὰς ὑδάτων.

Δύο μεγάλα λίθινα φρεάτια εὐρίσκονται εἰς τὴν κορυφὴν τῶν ἀποχετευτικῶν σωλῆνων. Τὰ νερὰ τῶν γειτνιαζουσῶν στεγῶν ἔτρεχον ἐντὸς αὐτῶν διὰ μέσουτσιμεντωμένων σωλῆνων προσκεκολλημένων ἐπὶ τῶν τοίχων καὶ περνοῦσαν δι' ἐλιγμῶν ἀπὸ δῶμα εἰς δῶμα. Τὸ αὐτὸ σύστημα ἐφηρμόζετο διὰ τὰ σπίτια καὶ διὰ τοὺς δρόμους ἐντὸς τῶν πόλεων, καὶ τὰ βρόχινα νερὰ ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ νὰ συμπαρασύρουν τὰ ἀκάθαρτα νερὰ ἀπὸ τοὺς λουτήρας καὶ τὰ ἀποχωρητήρια. Ἐπὶ παραδείγματι, παρατηρεῖται εἰς τὸ διαμέρισμα τῆς Βασιλίσσης εἰς τὴν Κνωσσὸν ἐγκατάστασις εἰς τὸ ἰσόγειον, ἡ ὁποία ἐπαναλαμβάνεται ὁμοίᾳ καὶ εἰς τὸν πρῶτον ὄροφον. Ἀκριβῶς ἄνωθεν τοῦ ἀγωγοῦ ὑπάρχει εἰς τὸν τοῖχον μία ἐσογὴ πού ἐπικοινωνεῖ μετ' αὐτοῦ διὰ δύο ὀπῶν. Ἐνδείξεις τινὲς ἤμποροῦν νὰ ἄγουν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὑπῆρχε ἐκεῖ κινήτων πτερύγιον. Πάντως τὸ ἄνοιγμα ἄνωθεν τοῦ ἀγωγοῦ ἐξησφάλιζε ἐξάτμισιν καὶ ἀερισμόν.

Εἶναι ἐξ ἴσου καταφανὴς ἡ τελειότης τοῦ τρόπου συγκεντρώσεως τοῦ ποσίμου ὕδατος, καὶ αἱ ἐγκαταστάσεις μαρτυροῦν ἀπόλυτον ἀρμοδιότητα τῶν ἐκτελεσάντων τὰ ἔργα. Ἀρμοδιὰ προσωπικότης ἐκφράζεται ἐπὶ τοῦ ἀποκαλυφθέντος ὑδραυλικοῦ συστήματος ὡς ἐξῆς: «Εἰς τὰ Ἀνάκτορα τῆς Κνωσσοῦ ἔχει διατηρηθῆ πραγματικὸν μνημεῖον ὑδραυλικῆς τέχνης. Οὔτε ἓνας ἐκ τῶν κανόνων πού πρέπει νὰ τηροῦνται διὰ τὴν ἀναχαίτισιν καὶ τὴν διύλισιν τῶν ὑδάτων δὲν φαίνεται νὰ εἶχε παραλειφθῆ. Οἱ σωλῆνες εἶναι κατεσκευασμένοι καὶ τοποθετημένοι μὲ τέχνην ἀπαράμιλλον. Εἶναι ἀπὸ ἐκλεκτὸν καλοψημένον πηλὸν καὶ ἐνωμένοι μὲτσιμέντο τόσον ἐξαιρετικῆς ποιό-

τητος ὥστε ἀκόμη διατηροῦνται οἱ σύνδεσμοι. Τὸ ἐν ἄκρον εἶναι φαρδύτερον τοῦ ἄλλου, οὕτως ὥστε νὰ εἶναι τελεία ἢ προσαρμογή, καὶ ὅπου ἐνώνονται εἶναι ἐφωδιασμένοι μὲ περιβλήματα ἀσφαλείας.

Εἶναι δυνατόν ν' ἀμφιβάλλῃ κανεὶς περὶ τοῦ ὅτι πληθυσμοὶ μὲ τόσον προηγμένον σύστημα ὑγειονομικῶν ἐγκαταστάσεων εἶχον καὶ ἀναλόγους ἰατρικὰς καὶ νοσηλευτικὰς ὑπηρεσίας; Πῶς ἐξηγεῖται τὸ ὅτι τόσον ἀκμαῖος πολιτισμὸς ἤμπόρεσε νὰ ἐξαλειφθῇ ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, καὶ νὰ μείνουν ἐπὶ αἰῶνας ἄγνωστοι αἱ πρόοδοι καὶ

αἱ ἐπιτεύξεις του; Προφανῶς ἐπέφερε ἡ φύσις κάποιαν μεγάλην συμφορὰν εἰς τὴν νῆσον—ἴσως σεισμόν, συνοδευόμενον καὶ ἀπὸ πυρκαϊάν. Θὰ τὸ μάθωμε ποτέ, καὶ θὰ διαβάσωμε ποτέ χειρόγραφα σωθέντα ἀπὸ τὴν καταστροφὴν;

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θ' ἀναφανοῦν ἀναμφιβόλως πολῦτιμοὶ νέαι πηγαί, ὅχι μονάχα πρὸς πλουτισμὸν τῶν γνώσεων ποὶ κατέχωμε περὶ τοῦ τότε κόσμου γενικῶς ἀλλὰ καὶ εἰδικῶς ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἐπαγγέλματός μας (δηλαδὴ τῆς Νοσηλευτικῆς Τέχνης).

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΜΑΣ

Αἱ ἀρχαιρεσίαι τοῦ Σ.Ε.Μ.Α.

Προκειμένου ἐντὸς τοῦ προσεχοῦς Φεβρουαρίου νὰ λάβουν χώραν αἱ ἀρχαιρεσίαι τοῦ Συλλόγου πρὸς ἀνάδειξιν μελῶν Διοικητικοῦ καὶ Πειθαρχικοῦ Συμβουλίου, συμφώνως τῷ ἀπὸ 15.12.55 Ν.Δ. «περὶ Συλλόγου Ἐπιστημόνων Μαιῶν», παρακαλοῦνται αἱ ἐπιθυμοῦσαι νὰ θέσουν ὑποψηφιότητα Μαῖται, ὅπως ὑποβάλλωσι σχετικὴν αἴτησιν εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Σ.Ε.Μ.Α.

Εὐχαριστήριον

Αἱ μετεκπαιδευόμενα Μαῖται τῆς περιόδου 1-21 Σεπτεμβρίου ἐπιθυμοῦν νὰ ἐκφράσουν καὶ δημοσίως τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ τὰς θερμὰς εὐχαριστίας των διὰ τὴν εὐκρινῆ καὶ συναδελφικὴν ἀγάπην τὴν ὁποίαν εὔρον, καθὼς καὶ διὰ τὴν ἐκπαιδευτικὴν διδασκαλίαν ἀπὸ ὅλους οἱ ὅποιοι συνέβαλον, ἰδιαιτέρως δὲ πρὸς τὰς Διευθυνοῦσας ἀμφοτέρων τῶν Μαιευτηρίων Δίδας Χαράν Βογιατζάκη καὶ Ἄνναν Βαγιονῆ, ὡς καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς διδάσκοντας ἰατροὺς κ.κ. Νικόλαον Παπανικολάου, Α. Κομνηνόν, Δ. Ἀραβαντινόν, Σ. Οἰχαλιώτην, Ι. Καρπούζογλου καὶ κ. Παπαδάκη.

Ἄραββόνες

Ἡ Μαῖα Παναγιώτα Ξιάρχου καὶ ὁ κ. Δημήτριος Δημητρακόπουλος, λοχαγός, ἠραβωνίσθησαν.

Ἡ Μαῖα Σταυρούλα Βασιλάρα καὶ ὁ ἰατρός κ. Κωνσταντῖνος Σπηλιόπουλος ἠραβωνίσθησαν.

Γάμοι

Ἡ Μαῖα Χριστίνα Λύρα καὶ ὁ κ. Μάρκος Σαλινίδης ἐτέλεσαν τοὺς γάμους των.

Ὁ κ. Παναγιώτης Πυρομάλλης, καθηγητῆς καὶ ἡ Μαῖα Ζωὴ Π. Δελλαπόρτα ἐτέλεσαν τοὺς γάμους των ἐν Ληξουρίῳ Κεφαλληνίας.

Βαπτίσεις

Ἡ Προϊσταμένη κ. Βασιλικὴ Παπαϊωάννου Δράκου ἐβάπτισε τὸ ἀγοράκι τῆς καὶ τὸ ὄνομασε Χρῆστο.

Ἡ Μαῖα Σάρρα Ματζιάρη-Μπαλωμένου ἐβάπτισε τὸ κοριτσάκι τῆς καὶ τὸ ὄνομασε Αἰκατερίνη.

Διορισμοὶ

Αἱ Μαῖαι Ἐλένη Κοζύρη καὶ Βασιλικὴ Καραμανώλη διορίσθησαν εἰς τὸ Μαιευτήριον «Ἄλεξάνδρα».